



**TURUN
YLIOPISTO**

Valikoiva asenne?

Tutkielma puntaroivien kansalaiskeskustelujen osallistujien asenteellisesta itsevalikoitumisesta Euroopan tulevaisuuskonferenssin kontekstissa

Valtio-opin
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Toni Wessman

26.8.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Toni Wessman

Otsikko: Valikoiva asenne? – Tutkielma puntaroivien kansalaiskeskustelujen osallistujien asenteellisesta itsevalikoitumisesta Euroopan tulevaisuuskonferenssin kontekstissa

Ohjaaja(t): Professori Maija Setälä

Sivumäärä: 69 sivua

Päivämäärä: 26.8.2024

Puntaroivien kansalaiskeskusteluiden osallistujat valitaan pääsääntöisesti ositetulla satunnaisotannalla. Kansalaiskeskustelujen nähdään usein olevan sitä legitiimimpiä, mitä paremmin niiden kokoonpano heijastelee laajemman yhteiskunnan erilaisia sosiodemografisia ryhmiä. Tavallisesti kansalaiskeskustelujen osallistujien valinnassa käytetään erilaisia osituksia, jotta ryhmän kokoonpano heijastelisi laajemman yhteiskunnan sosiodemografisia ryhmiä muun muassa iän, sukupuolen, asuinpaikan mukaan. Joissain tilanteissa käytetään osituksena myös aiheeseen liittyviä asenteita, jotta saataisiin kattavampi mielipiteiden kirjo keskustelun teemaan liittyen.

Satunnaisotannasta ja osallistumisen vapaaehtoisuudesta johtuen kansalaiskeskustelujen osallistujissa tapahtuu aina jonkinasteista itsevalikoitumista. Poliittisten asenteiden vaikutusta kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun on tutkittu aiemmin vain vähän. Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten asenteet vaikuttavat kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin ja näkemyksiin niistä. Poliittisten asenteiden perusteella tapahtuva itsevalikoituminen viittaisi siihen, että kansalaiskeskustelujen osallistujien valinnassa tulisi ottaa tavanomaisten sosiodemografisten kiintiöiden lisäksi myös vahvemmin huomioon erilaiset kansalaiskeskustelun aihetta koskevat poliittiset asenteet.

Tutkielmassa kartoitetaan Euroopan tulevaisuuskonferenssin yhteydessä kerättyä Eurobarometridataa hyödyntäen, kuinka EU-asenteet vaikuttavat suhtautumiseen kansalaiskeskusteluihin. Kiinnostuneita ollaan siitä, miten EU-asenteet vaikuttavat sekä kiinnostukseen osallistua, että näkemyksiin Euroopan tulevaisuutta koskevasta kansalaiskeskustelusta. Samalla kartoitetaan eurooppalaisten näkemyksiä EU:n tulevaisuuskonferenssista. Poliittisista asenteista aiheutuvaa itsevalikoitumista tarkastellaan tutkielmassa kvantitatiivisesti hyödyntämällä logistista regressioanalyysia. Sosiodemografisten kontrollimuuttujien lisäksi selvitetään, onko erilaisilla EU-asenteilla kuvaavilla tekijöillä eroja keskenään, kun niillä selitetään kiinnostusta ja näkemyksiä Euroopan tulevaisuutta koskevasta kansalaiskeskustelusta.

Tutkielman johtopäätöksenä todetaan, että poliittiset asenteet kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan vaikuttavat kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin, sekä näkemyksiä kansalaiskeskusteluista. Siinä missä kansalaiskeskusteluihin liittyvää itsevalikoitumista tapahtuu myös poliittisten asenteiden perusteella, ovat ne vain yksi tekijä muiden joukossa, jonka perusteella itsevalikoitumista saattaa tapahtua. Poliittisia asenteita tulisikin tarkastella yhtenä mahdollisena ositusperiaatteena osallistujien valinnassa perinteisten sosiodemografisten kiintiöiden ohella. Mahdollista osallistujien valikoitumista poliittisten asenteiden perusteella tulisi myös tarkastella koko deliberaatioprosessin osalta.

Avainsanat: Deliberatiivinen demokratia, puntaroivat kansalaiskeskustelut, satunnaisotanta, itsevalikoituminen, EU-asenteet, Euroopan tulevaisuuskonferenssi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Kansalaiskeskustelut ja itsevalikoituminen	8
2.1	Puntaroivat kansalaiskeskustelut	8
2.1.1	Poliittinen päätöksenteko ja satunnaisotanta	10
2.1.2	Satunnaisotanta valikoinnin menetelmänä ja valintaharha	11
2.1.3	Edustavuuden merkitys kansalaiskeskustelujen inklusiivisuuden takaamiseksi	12
2.1.4	Ositus valintaharhan lieventäjänä	13
2.2	Suhtautuminen kansalaiskeskusteluihin	15
2.2.1	Osallistuminen ja osallistumattomuus kansalaiskeskusteluissa	15
2.2.2	Kansalaisten käsitys kansalaiskeskustelujen roolista päätöksenteossa	17
3	Euroopan unioni ja deliberatiivinen demokratia	19
3.1	Demokratian ongelmat Euroopan unionissa	19
3.2	Deliberaatio vastaus EU:n demokratian ongelmiin?	21
4	Poliittinen tuki ja suhtautuminen Euroopan unioniin	26
4.1	Poliittisen tuen moniulotteisuus	26
4.2	EU-asenteet	27
5	Tutkimuksen operationalisointi	31
5.1	Aineisto	31
5.2	Tutkimusmenetelmät	31
5.2.1	Faktorianalyysin menetelmät	31
5.2.2	Logistisen regressioanalyysin menetelmät	32
5.3	Tutkimuskysymykset ja hypoteesit	33
6	Konfirmatorinen faktorianalyysi – EU-asenteet	37
6.1	Faktorianalyysi, EU-asenteet: muuttujien operationalisointi	37
6.2	Faktorianalyysi, EU-asenteet: tulokset	39
7	Logistinen regressioanalyysi: EU-asenteet ja kansalaiskeskustelut	45
7.1	Muuttujien operationalisointi	45
7.1.1	Selittävät muuttujat	45
7.1.2	Vastemuuttujat	46

7.2	Logistisen regressioanalyysin tulokset: EU-asenteet ja deliberatiivinen osallistuminen	47
7.2.1	EU-asenteen vaikutus kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun	50
7.2.2	EU-asenteen vaikutus tahtoon omasta sananvallasta	52
7.2.3	EU-asenteet ja varmuus vaikutuksesta osallistumista motivoivana tekijänä	54
7.3	Logistisen regressioanalyysin tulokset: EU-asenteet ja näkemykset kansalaiskeskusteluista	56
7.3.1	EU-asenteet ja näkemys tulevaisuuskonferenssin vaikutuksesta	58
7.3.2	EU-asenteet ja näkemys kansalaisten roolista päätöksenteossa	60
7.3.3	EU-asenteet ja kaikkien ryhmien huomiointi osallistumista motivoivana tekijänä	62
8	Johtopäätökset	65
	Lähteet	70
	Liitteet	76
	Liite 1. Muuttujien operationalisointi	76
	Liite 2. Selittävien muuttujien kuvailevat jakaumat	81
	Liite 3. VIF -testien tulokset	82

Taulukot

Taulukko 1. EU-asenteita kuvaavat faktorit	41
Taulukko 2. Korrelaatiomatriisi	44
Taulukko 3. Regressioanalyysi: Kiinnostus osallistua päätöksentekoon kansalaiskeskusteluiden kautta	47
Taulukko 4. Regressioanalyysi: Näkemykset kansalaiskeskusteluista päätöksenteon välineenä.	56

Kuvaajat

Kuvaaja 1 EU-asenteiden sijoittuminen asenneulottuvuuksia kuvaavalle nelikentälle	28
Kuvaaja 2. EU-asenteiden vaikutus kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin.	51
Kuvaaja 3. EU-asenteiden vaikutus näkemyksiin siitä, tahtoisiko lisää sanavaltaa tärkeissä EU:ta koskevissa päätöksissä.	53
Kuvaaja 4. EU-asenteiden vaikutus kysymykseen, motivoisiko varmuus vaikutuksesta osallistumaan kansalaiskeskusteluun	55
Kuvaaja 5. EU-asenteiden vaikutus näkemyksiin tulevaisuuskonferenssin vaikutuksesta.	59
Kuvaaja 6. EU-asenteiden vaikutus näkemyksiin kansalaisten äänen merkityksestä EU-päätöksenteossa	61
Kuvaaja 7. EU-asenteiden vaikutus kysymykseen, motivoiko vastaajaa osallistumaan kansalaiskeskusteluun, mikäli kaikki yhteiskunnan ryhmät ovat huomioitu.	63

1 Johdanto

Euroopan unionin demokraattinen järjestelmä perustuu yksimielisyyden tavoittelulle, mutta on kriisissä samasta syystä. Etenkin EU:n perussopimuksia koskeva päätöksenteko, perustuu yksimielisyyttä tavoittelevalle harkitsevalle keskustelulle. Perussopimusten uudistamiseen vaadittava yksimielisyyttä on 2000-luvulla kuitenkin ollut vaikeaa saavuttaa, minkä vuoksi uudet menetelmät syntyvät lähinnä vastauksina moninaisiin kriiseihin (Crum 2023, 9-11). Samaan aikaan kansalaisten ja EU-päätöksentekijöiden välinen kuilu syvenee ja politiikka vaatii yhä enemmän asiantuntijuutta (Eriksen ja Fossum 2018). Nykyiset instituutiot eivät tunnu toimivan legitimeinä kansalaisten mielipiteiden välittäjinä (Crum 2023, 4). Erilaisiin EU:n demokratian ongelmiin on tarjottu ratkaisuksi deliberaatiota ja kansalaisten osallistamista, joista tuoreimpana esimerkkinä on vuosina 2021 ja -22 järjestetty Euroopan tulevaisuuskonferenssi (Crum 2023, 12; Oleart 2023; Fiket 2023, 198).

Tulevaisuuskonferenssin agendan määrittystä varten kutsuttiin koolle koko EU:n kattava kansalaiskeskustelu. Kansalaiskeskustelun yhtenä lopputuloksista suositeltiin muun muassa kansalaiskeskustelujen integroimista vahvemmin osaksi EU:n päätöksentekojärjestelmää.

Puntaroivat kansalaiskeskustelut ovat tilaisuuksia, jossa satunnaisesti valikoitu monipuolinen kansalaisryhmä kokoontuu keskustelemaan ja punnitsemaan ratkaisuvaihtoehtoja jostakin heitä yhteisesti koskevasta kysymyksestä (Setälä ja Smith 2018). Kansalaiskeskustelut on nähty toimivina keinoina demokraattisen legitimitetin takaamiseksi päätöksentekoprosessissa. Kansalaiskeskustelujen päätöksenteolle tuottama legitimitetti kuitenkin riippuu muun muassa siitä, kuinka hyvin sen kokoonpano vastaa laajemman väestön suhteita niin sosiodemografisten kuin sen edustamien mielipiteidenkin näkökulmasta (e.g. Brown 2006).

Kansalaiskeskustelujen edustavuuden takaamiseksi osallistujien valikointi toteutetaan yleensä valitsemalla osallistujat satunnaisesti laajemmasta väestöstä, jotta kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet tulla valituiksi. Osallistumisen vapaaehtoisuuden vuoksi kansalaiskeskustelut ovat kuitenkin alttiita valintaharhalle ja itsevalikoitumiselle (Fabre et al. 2021.)

Itsevalikoituminen saattaa vääristää kansalaiskokouksen kokoonpanoa ja sitä kautta heikentää sen legitimitettiä (e.g. Smith 2012, 95) Perinteisesti itsevalikoitumisen tuottamaa valintaharhaa on pyritty lieventämään erilaisilla sosiodemografisilla osituksilla.

Sosiodemografisten tekijöiden lisäksi itsevalikoitumiseen vaikuttaa monia muitakin tekijöitä. Tutkimuskirjallisuudessa kansalaiskeskustelujen edustavuutta on tutkittu kahdesta

näkökulmasta: ensiksikin miten itsevalikoitumista tapahtuu, eli millä perusteella osallistutaan ja jättäytyään pois, ja toisaalta minkälaisia käsityksiä laajemmalla väestöllä on kansalaiskeskustelujen roolista päätöksenteossa.

Kansalaiskeskusteluihin osallistumiseen vaikuttaa aiemman tutkimuskirjallisuuden valossa muun muassa kiinnittyneisyys puoluepolitiikkaan (Neblo et al. 2010), kokemus omista poliittisista kyvyistä (Jacquet 2017), sekä altistuminen poikkeaville mielipiteille (Karjalainen ja Rapeli 2015). Näkemyksiin kansalaiskeskustelujen edustavuudesta taas vaikuttaa muun muassa suhtautuminen vallitsevaan poliittiseen järjestelmään (Pilet et al. 2023), poliittinen luottamus (Germann et al. 2022) sekä käsitykset kansalaiskeskustelun roolista (Jacquet et al. 2022). Vaikka joitain mainintoja onkin siitä, miten poliittiset asenteet vaikuttavat näkemyksiin kansalaiskeskusteluista tai miten asenteet vaikuttavat itsevalikoitumiseen (e.g. Isernia ja Fishkin 2014), on tutkimus poliittisten asenteiden vaikutuksesta jäänyt kuitenkin vähemmälle.

Tässä tutkielmassa syvennyttään tarkastelemaan poliittisten asenteiden vaikutusta kansalaiskeskustelujen edustavuuteen ja kansalaisten näkemyksiin kansalaiskeskusteluista. Tätä lähdetään tarkastelemaan Euroopan tulevaisuuskonferenssin kontekstissa. Asenteiden vaikutusta esitettyihin kysymyksiin selvitetään tarkastelemalla, miten Euroopan unionia koskevat asenteet vaikuttavat kansalaisten kiinnostukseen osallistua Euroopan tulevaisuutta koskevaan puntaroivaan kansalaiskeskusteluun, ja miten nämä asenteet vaikuttavat näkemyksiin kansalaiskeskusteluista.

Euroopan unionia koskevien asenteiden on esitetty olevan moniulotteisia sen sijaan, että tuki Euroopan unionia kohtaan tiivistyisi vain kannatukseen ja vastaisuuteen, (euroskeptisyyteen). Tässä tutkielmassa tarkastellaan EU-asenteiden moniulotteisuutta neljän, konfirmatorisen faktorianalyysin menetelmällä löydetyn asenteen avulla. Asenteita kuvaavat faktorit perustuvat Boomgaarden et al. (2011) esittelemälle EU-asenneulottuvuudelle. Tutkielmassa löydetty neljä EU-asenteita kuvaavaa faktoria ovat: samaistuminen Euroopan unioniin, suorituskeskeinen suhtautuminen, idealistinen suhtautuminen, sekä näkemys päätöksenteosta kansallisvaltioiden tai EU:n tasolla.

Tutkielmassa esitetään kaksi tutkimuskysymystä, jotka ovat:

1. Vaikuttaako poliittinen asenne kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun?

2. Vaikuttaako poliittinen asenne kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan näkemyksiin kansalaiskeskustelujen roolista päätöksenteossa?

Lähtökohtana tutkielmassa on oletus siitä, että kansalaiskeskustelun käsittelemään aiheeseen myönteisesti suhtautuvat ovat kiinnostuneempia osallistumaan kansalaiskeskusteluihin ja suhtautuvat kansalaiskeskusteluihin positiivisemmin. Tässä tapauksessa positiivisten EU-asenteiden oletetaan edeltävän kiinnostusta ja positiivista näkemystä kansalaiskeskustelusta, joka käsittelee Euroopan tulevaisuutta. Tutkielmassa esitetään kuitenkin myös aiemmin mainitusti, että EU-asenteet ovat moniulotteisia, minkä vuoksi kaikkien asenteiden ei oleteta välttämättä korreloivan samalla tavalla tai samansuuntaisesti.

Tutkielma etenee siten, että luvussa 2. luodaan katsaus deliberatiivisen demokratian ja puntaroiviin kansalaiskeskusteluihin liittyvään teoriaan. Puntaroivien kansalaiskeskustelujen suhteen ollaan erityisesti kiinnostuneita satunnaisotannasta kansalaiskeskustelun osallistujien valikoinnin menetelmänä. Satunnaisotannan osalta tarkastellaan etenkin osallistumisen vapaaehtoisuuden tuottamaa valintaharhaa ja kutsuttujen osallistujien taustatekijöistä johtuvaa itsevalikoitumista.

Itsevalikoitumista ja sitä selittäviä tekijöitä tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta: Ensin tutkimuskirjallisuuden avulla taustoitetaan kansalaiskeskustelujen osallistumista ja pois jättäytymistä selittäviä tekijöitä. Toiseksi taustoitetaan sitä, minkälaiset tekijät vaikuttavat kansalaisten näkemyksiin kansalaiskeskusteluista.

Puntaroivia kansalaiskeskusteluja käsittelevän luvun jälkeen luvussa 3. luodaan kontekstia varten tarkempi katsaus deliberaation roolista ja kansalaiskeskustelujen käytöstä Euroopan unionissa. Deliberaatiota on tarjottu ratkaisuksi Euroopan unionin demokratian ongelmiin, kuten legitimiteettikriisiin, demokratiavajeeseen (Crum 2023), sekä politiikan segmentoitumiseen (Eriksen ja Fossum 2018). Etenkin yksimielisyyttä vaativissa perussopimusten uudistamiseen liittyvissä prosesseissa deliberaatio on keskeisessä asemassa. Deliberaatioon Euroopan unionissa liittyy kuitenkin kysymys välittäjänä toimimisesta, eli siitä, minkälaiset mahdollisuudet erilaisilla päätöksenteon instituutioilla ja päätöksentekijöillä on toimia laajemman yhteisön puolestapuhujana (Crum 2023.) Ratkaisuksi tähän ollaan viime aikoina enenevässä määrin tarjottu puntaroivia kansalaiskeskusteluja. Kansalaiskeskustelujen legitiimi välittäjyys on kuitenkin riippuvainen siitä, miten hyvin niiden kokoonpano edustaa yhteiskuntaa laajemmin.

Puntaroivien kansalaiskeskustelujen ja sen viimeisimmän EU-vastineen, Euroopan tulevaisuuskonferenssin, edustavuutta tarkastellaan tässä tutkielmassa asenteellisen edustavuuden näkökulmasta. Tätä varten luvussa 4. esitellään poliittista tukea, sekä EU-asenteita koskevaa teoriaa ja tutkimusta. Tämän jälkeen siirrytään itse EU-asenteita kuvaavien faktorien luontiin Eurobarometridatan avulla luvussa 5.

Varsinaisessa tutkielman kysymyksiä tarkastelevassa luvussa 6. faktorianalyysin perusteella luotuja EU-asenteita tarkastellaan suhteessa kiinnostukseen osallistua Euroopan tulevaisuutta koskeviin kansalaiskeskusteluihin, sekä näkemyksiin siitä, minkälainen tulisi olla kansalaisten rooli päätöksentekoprosessissa. Tutkimuskysymyksiä tarkastellaan logistisen regressioanalyysin avulla, tarkoituksena selvittää, miten hyvin poliittiset asenteet selittävät muutoksia suhtautumisessa kansalaiskeskusteluihin ja kansalaisten poliittiseen osallistumiseen. Regressioanalyysin avulla tarkastellaan myös asenteiden moniulotteisuutta, eli vaihteleeiko suhtautuminen kansalaiskeskusteluihin asenteittain. Tämän kautta pyritään pohtimaan asenteiden vaikutusta mahdolliseen itsevalikoitumiseen, jota kansalaiskeskusteluihin osallistujien joukossa tapahtuu. Havainnot siitä, että poliittiset asenteet vaikuttavat suhtautumiseen implikoisi sitä, että kansalaiskeskustelua suunniteltaessa tulisi perinteisten sosioekonomisten muuttujien lisäksi ottaa paremmin huomioon myös asenteellinen edustavuus kansalaiskeskusteluja järjestettäessä.

Tutkielman perusteella huomataan, että poliittisilla asenteilla kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan todella on vaikutusta kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin, sekä näkemyksiin niistä. Pääosin myönteiset asenteet kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan vaikuttavat myönteisesti kiinnostukseen osallistua ja näkemyksiin niistä, vaikka asenteiden osalta onkin myös vaihtelua. Vaikka asenteiden vaikutukset ovatkin tilastollisesti merkitseviä, eivät ne kuitenkaan ole erityisen merkittäviä. Näin ollen asenteet ovat siis vain yksi tekijä, joka voidaan ottaa huomioon kansalaiskeskusteluja suunniteltaessa. Nykyisiä käytäntöjä tulisikin jatkaa kansalaiskeskustelujen edustavuuden takaamiseksi, mutta asenteita voitaisiin kuitenkin harkita yhdeksi ositusperiaatteeksi. Kiinnostusta ja näkemyksiä koskevien kysymysten lisäksi tulisi myös tarkastella myös asenteiden vaikutusta koko deliberaatioprosessin eri vaiheissa paremman kuvan saamiseksi asenteiden vaikutuksesta itsevalikoitumiseen.

2 Kansalaiskeskustelut ja itsevalikoituminen

2.1 Puntaroivat kansalaiskeskustelut

Deliberatiiviset, tai puntaroivat kansalaiskeskustelut (*deliberative mini-publics*) ovat tilaisuuksia, joissa satunnaisesti valikoitu monipuolinen kansalaisryhmä kokoontuu yhdessä keskustelemaan ja punnitsemaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja jostakin heitä yhteisesti koskevasta kysymyksestä. Puntaroivan kansalaiskeskustelun foorumit ovat olleet melko marginaalisia instituutioita suhteessa kansalaiskeskustelujen suosioon demokratian tutkijoiden keskuudessa. Viime vuosina puntaroivat kansalaiskeskustelut ovat kuitenkin herättäneet entistä enemmän kiinnostusta, vaikkakin niiden roolia ja toimintaa on edelleen haastettu. Kansalaiskeskustelut eivät ole täysin uusi ilmiö. Ne juontavat juurensa Ateenalaiseen demokratiaan kuuluneista satunnaisesti valituista kansalaiskeskustelun instituutioista. Nykypäivänä kansalaiskeskustelujen historia alkaa 1970-luvulta (Setälä ja Smith, 2018, 300.)

Puntaroivat kansalaiskeskustelut eroavat muunlaisista kansalaiskeskusteluista niiden deliberatiivisista tavoitteista johtuen. Deliberatiivinen demokratia perustuu lyhyesti ideaalille, jossa toisiaan kunnioittavat ja yhdenvertaiset ihmiset kokoontuvat yhteen keskustellakseen poliittisista aiheista ja päättävät heitä koskevista asioista näiden keskustelujen pohjalta. Minimalistisesti määriteltynä deliberaatiolla tarkoitetaan "monenkeskistä kommunikaatiota, joka koskee yhteisen käsittelyn alla olevaan aiheeseen liittyvien preferenssien, arvojen ja intressien punnintaa ja reflektointia" (Bächtiger et al., 2018, 1-3.)

Puntaroivia kansalaiskeskusteluita voidaan siis arvioida sen mukaan, kuinka ”hyvää” tai ”huonoa” deliberaatio on prosessissa ollut. Arviointia voidaan tehdä esimerkiksi sen perusteella, kuinka hyvin deliberaation ihanteet ovat toteutuneet (Bächtiger et al. 2018). Keskeisiä deliberaation ihanteita ovat: toisten kunnioitus, valtasuhteiden poissaolo, yhdenvertaisuus, järkeily, konsensushakuisuus, orientoituminen tavoittelemaan yhteistä hyvää, julkisuus, vastuullisuus (*accountability*), sekä vilpittömyys (Florida, 2018).

Ideaalitilanteessa jokaisella kansalaisella, joita julkinen päätöksenteko koskee, olisi yhtäläinen mahdollisuus antaa oma panoksensa kollektiiviseen päätöksentekoon, jotta päätökset olisivat legitiimejä. Inklusiota joka tapauksessa rajoittaa kolme yhtäaikaaisesti vaikeasti toteutettavissa olevaa periaatetta: poliittinen tasa-arvoisuus, deliberaatio ja massojen osallistuminen (Vrydagh, 2023). Tyypillisesti instituutiot, kuten vaalit, jotka yhdistävät massojen osallistumisen ja poliittisen tasa-arvoisuuden eivät onnistu olemaan deliberatiivisia.

Massojen osallistumiseen pyrkivät deliberaatiot taas eivät ole poliittisesti tasa-arvoisia. Poliittiseen tasa-arvoisuuteen ja deliberaatioon pyrkivät kokeilut, kuten kansalaisfoorumit, eivät taas osallista massoja. (Vrydagh, 2023, 6.) Kun kustannukset muiden arvojen kannalta ovat arviointien perusteella liian suuret, tyydytään käytäntöihin ja instituutioihin, jotka eivät ole niin lähellä deliberatiivista ihannetta. Tämä ehdollisuus liittyy kaikkiin demokraattisiin ihanteisiin (Bächtiger et al. 2018, 3.) Deliberatiivista demokratiaa on sovellettu käytäntöön poliittiseen tasa-arvoisuuteen ja deliberaatioon pyrkivien puntaroivien kansalaiskeskusteluiden avulla.

Tässä tutkielmassa "puntaroiviksi kansalaiskeskusteluksi" käännettyä -termiä on käytetty kuvailemaan monenlaisia kansalaisia osallistavan hallinnon muotoja. Jaettuja piirteitä erilaisissa kansalaiskeskusteluissa ovat niiden itsenäisyys, keskustelun fasilitointi, keskusteluryhmien valinta satunnaisesti, sekä keskustelun pohjana toimiva, asiantuntijoilta ja intressiryhmiltä kerätty tieteellinen todistusaineisto. Muutoin kansalaiskeskustelut eroavat paljonkin toisistaan muun muassa niiden osallistujien valintaperusteiden, osallistujamäärien, deliberaatioon käytetyn ajan ja kansalaiskeskustelun tuottaman lopputuotoksen suhteen (Setälä ja Smith, 2018, 301.)

Puntaroivat kansalaiskeskustelut on nähty toimivana keinona demokraattisen legitimitietin takaamiseksi poliittisessa päätöksentekoprosessissa. Kansalaiskeskusteluilla on nähty olevan useampi mahdollinen rooli suhteessa päätöksentekoon. Puntaroivat kansalaiskeskustelut voivat olla joko neuvoa antavia, yhteistyössä päätöksentekijöiden kanssa toteutettuja, tai päätöksentekoa arvioivia prosesseja (Setälä 2021). Kansalaiskeskusteluille kuitenkin harvoin asetetaan päätöksenteossa suurempaa kuin neuvoa-antava rooli (Setälä and Smith, 2018, 306.) ja lähes kaikki puntaroivat kansalaiskeskustelut ovat neuvoa-antavia suhteessa päätöksentekoon ja päätöksentekijöihin.

Puntaroivat kansalaiskeskustelut voivat tarjota neuvoa esimerkiksi toisille kansalaisille ennen kansanäänestystä, tai niiden kautta voidaan kerätä tietoa kansalaisten puntaroiduista näkemyksistä ja mielipiteistä päätöksenteon tueksi. Kansalaiskeskustelujen avulla voidaan myös tuottaa politiikkasuosituksia valituille edustajille tai hallinnon viranhaltijoille. Joissain tapauksissa päätöksentekijät ovat jo etukäteen sitoutuneet noudattamaan kansalaiskeskustelun lopputulemia (Bächtiger et al. 2018, 14.) Puntaroivien kansalaiskeskustelujen yksi keskeinen kritiikki koskee niiden rajoitettua asemaa vain neuvoa-antavina toimijoina. Keskustelua on käyty verrattain vähän siitä, tulisiko kansalaiskeskusteluille antaa suoraan päätöksentekoon

vaikuttava ja sitova rooli (Setälä ja Smith 2018, 309-10), tai tulisiko ne integroida osaksi nykyisiä demokraattisia päätöksentekojärjestelmiä (Setälä 2021).

Erilaisia kansalaiskeskusteluiden muotoja ovat esimerkiksi pienet, joitakin kymmeniä osallistujia kokoavat kansalaisraadit ja konsensuskonferenssit. Niissä osallistujat keskustelevat kasvotusten ja luovat suosituksia politiikkatoimista. Pienen kokonsa ja helpon järjestettävyytensä vuoksi ne ovat järjestäjien suosiossa verrattuna suurempiin kansalaiskeskusteluihin. Pienestä koostaan johtuen, niissä ei kuitenkaan aina onnistuta takaamaan sitä, että kansalaiskeskustelu edustaisi kaikilta osin laajempaa väestöä (Bächtiger et al. 2018, 13.)

Suurempia tilaisuuksia ovat satojakin osallistujia kokoavat kansalaiskeskustelut, joita ovat esimerkiksi deliberatiiviset mielipidemittaukset (*Deliberative Polls*), sekä kansalaiskokoukset (*Citizens' Assemblies*). Suuren kokonsa vuoksi ne ovat helpommin suunniteltavissa siten, että ne edustavat hyvin laajempaa väestöä. Samasta syystä esimerkiksi järjestettävyys ja konsensuksen löytäminen on kuitenkin hankalampaa. Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita siitä, millä tavoin kansalaiskeskustelut edustavat laajempaa väestöä. Deliberaatiota tarvitaan päätöksenteon tueksi, mutta yksi deliberaation tuottaman legitimitetin ehdoista on, miten hyvin järjestetyt kansalaiskeskustelut peilaavat sitä laajempaa väestöä, jota kansalaiskeskustelun käsittelemät kysymykset ja sen tuottamat politiikkasuositukset koskevat (Bächtiger et al. 2018, 13-14.)

Puntaroivien kansalaiskeskustelujen valinnassa on perinteisesti käytetty satunnaisotantaa osallistujien valinnan menetelmänä (Setälä ja Smith 2018). Satunnaisotannan avulla pyritään takaamaan kansalaiskeskustelun edustavuus suhteessa laajempaan väestöön. Seuraavassa osassa tarkastellaan, minkälaisia mahdollisia ongelmia satunnaisotantaan liittyy kansalaiskeskustelujen kontekstissa, kun sillä pyritään tuottamaan väestöä edustavia otoksia. Tämän jälkeen esitetään, minkälaisia ratkaisuja on kehitetty satunnaisotannan tuottaman vinoumien lievennykseen, sekä sitä, millä tavalla on tutkittu näiden vinoumien tuottamaa vaikutusta kansalaiskeskustelujen edustavuuteen.

2.1.1 Poliittinen päätöksenteko ja satunnaisotanta

Poliittisen päätöksenteon kontekstissa satunnaisotannalla tarkoitetaan poliittisten päätöksentekijöiden valintaa satunnaisesti sen populaation joukosta, joiden elämään päätöksenteko vaikuttaa. Satunnaisotanta on keskeinen menetelmä kansalaiskeskustelujen

osallistujien valinnassa. Satunnaisotanta varmistaa sen, että jokaisella kansalaisella on samat mahdollisuudet tulla valituksi (Setälä ja Smith 2018, 303.) Normatiivisesti tarkasteltuna satunnaisotannalla on nähty olevan useita positiivisia puolia verrattuna vallitseviin edustuksellisen demokratian valintamenettelyihin. Kokemusten kirjo ja puoluesidonnaisuuksien puuttuminen johtaisi hedelmälliseen deliberaatioon ja sen myötä parempaan päätöksentekoon. Satunnaisotanta kuitenkin herättää myös kritiikkiä. Elitistisestä näkökulmasta kansalaisilla ei ole välttämättä kykyä ja tahtoa keskustella monimutkaisista poliittisista teemoista. Toiset puolustavat äänestysperiaatetta sen vuoksi, että heidän mukaansa vain äänestämällä kansalaisilla on mahdollisuus ilmaista poliittinen tahtonsa (e.g. Pow 2023, 15) ja tämän välineen poistaminen estäisi kansalaisia pitämästä päätöksentekijöitä vastuullisina tehdyistä päätöksistä (Jacquet, Niessen ja Reuchamps 2022, 297.)

Satunnaisotanta päätöksentekijöiden valintamenettelynä on ollut pitkään lähinnä historiantutkijoiden tutkimusaluetta. Päätöksentekijöiden valinnalla satunnaisesti varmistettiin esimerkiksi antiikin Ateenassa kansalaisten tasa-arvoisuuden ideaali, sillä satunnaisotanta nähtiin äänestystä demokraattisempana valintamenettelynä. Satunnaisotanta on tullut takaisin politiikan teorian 1970-luvulla muun muassa Robert A. Dahlin (1970) ehdotettua päätöksentekijöiden satunnaisen valinnan käyttöä demokratian välineenä. Myöhemmin myös 1990 -luvulla deliberatiivisen demokratian tutkimus on tuonut satunnaisotannan takaisin politiikan teoriaan ja poliittisiin vaatimuksiin. Taustalla ovat edustuksellisen demokratian aloitteet, jotka pyrkivät siirtämään päätäntävaltaa eliitiltä kansalaisille ja kaventamaan kuilua poliitikkojen ja kansalaisten välillä. (Jacquet, Niessen ja Reuchamps 2022, 295-6.)

2.1.2 Satunnaisotanta valikoinnin menetelmänä ja valintaharha

Keskustelua käydään siitä itsevalikoitumisesta, jota erilaiset kansalaiskeskustelun suunnittelumallit tuottavat (Setälä ja Smith 2018, 302) sekä siitä, missä määrin satunnaisesti valituista kansalaisista koostuvalla kokouksella on legitimizeettiä säätää lakeja. Joidenkin näkökulmien mukaan tällaisilla kokouksilla voisivat olla tässä suhteessa jopa äänillä valittuja edustajia legitimiimpiä. Yksi periaatteellinen syy piilee tällaisen kokouksen edustavuudessa (*representativity*): käytännössä satunnaisesti valittu kokous heijastelee laajasti kansaa, josta tämä otos on valittu (Fabre, Apouey, Douenne et al. 2021, 2).

Yksi satunnaisotannasta johtuva ongelma liittyen kansalaiskeskustelujen osallistujien valikointiin on siitä syntyvä *valintaharha*. Suuriin lukuihin liittyviin lainalaisuuksiin

perustuen populaation mitä tahansa muuttujaa koskien, riittävän suuri otos satunnaisesti valittuja tapauksia vastaa muuttujien jakaumaa laajemmassa väestössä. Fabre et al. (2021, 2) kutsuu tutkimuksessaan tätä ominaisuutta edustavuudeksi, koskien satunnaisesti valittujen kansalaisten otoksen vastaavuutta laajemmassa väestössä.

Puntaroivien kansalaiskeskustelujen periaatteena on kuitenkin se, ettei niihin ole pakko osallistua, toisin kuin esimerkiksi joissain maissa käytössä olevissa valamiehistöissä (Setälä, and Smith 2018. 302). Tämän vuoksi yhtäläiseen valintamahdollisuuteen perustuvat arvonnat eivät takaa tilastollista edustavuutta minkään sellaisen muuttujan suhteen, joka korreloi yksilön osallistumistahdon kanssa. Käytännössä silloin, kun osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, edustavuus on altis epäsuhtaisuudelle, johtuen tiettyjen henkilöiden suuremmasta taipumuksesta osallistua (Fabre et al. 2021, 2.)

Tämä taipumus tunnetaan tilastollisessa analyysissä valintaharhana (*selection bias*).

Valintaharhalla tarkoitetaan siis talous- ja sosiaalitilastotieteissä ongelmaa, joka syntyy, kun perusjoukosta poimitaan otos muulla kuin yksinkertaisella satunnaisotannalla. Vinomat otoksissa voivat syntyä muun muassa valittavien toimijoiden oman osallistumispäätöksen vuoksi (Heckman 1990, 201.) Itsevalikoitumisella tarkoitetaan taas otoksen yksiköiden omaa päätöstä osallistua tai jäädä pois jostain tietyistä tilanteesta. Itsevalikoitumista tuottaa tietyt ominaisuudet, jotka edeltävät otoksen yksiköiden todennäköisyyttä osallistua tai jättäytyä pois.

Itsevalikoituminen on kansalaiskeskustelujen kannalta ongelma siksi, että se saattaa heikentää kansalaiskeskustelun oletettua legitimitettä. Saman mieliset keskustelijat saattavat vahvistaa toistensa näkemyksiä, kun taas heterogeeniset ryhmät vähentävät riskiä kaikukammion (*echo-chamber*) muodostumiselle (List, 2018, 473-474.) Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita niistä ominaisuuksista, jotka mahdollisesti tuottavat vinoumaa kansalaiskeskustelujen edustavuuteen ja käsityksiin kansalaiskeskustelujen edustavuudesta.

2.1.3 Edustavuuden merkitys kansalaiskeskustelujen inklusiivisuuden takaamiseksi

Kansalaiskeskustelut pyrkivät siis luomaan ideaalit olosuhteet deliberatiiviselle demokratialle, mikä tarkoittaa sitä, että osallistujajoukon tulisi vastata laajemman väestön monipuolisuutta. Inklusion merkitystä korostanut Dryzek on todennut: "ilman inklusiivisuutta voi olla deliberaatiota muttei deliberatiivista demokratiaa." (2009, 1382). Satunnaisotannan ohella kansalaiskeskusteluiden osallistujien valikointiin on useita eri mahdollisuuksia, joista on

käyty paljon kriittistä keskustelua deliberatiivisen demokratian tutkijoiden välillä (Setälä ja Smith 2018). Puntaroivat kansalaiskeskustelut voivat olla esimerkiksi avoimia kaikille, jotka tahtovat osallistua. Kaikille avoimet kansalaiskeskustelut ovat hyviä siitä näkökulmasta, että se takaa mahdollisimman monen kiinnostuneen osallistumisen keskusteluun. Tällöin keskustelun osallistujien valikoitumisessa esiintyvä itsevalikoituminen on kuitenkin suurta, kun aktiivisimmat osallistujat korostuvat keskustelussa.

Inklusion takaamiseksi on esitetty erilaisia periaatteita, joita tulisi ottaa kansalaiskeskustelun suunnittelussa huomioon. Inklusion takaamiseksi valintaprosessissa on esitetty erilaisia lähestymistapoja (Vrydagh 2023, 7-8; Ryan ja Smith, 2014): Ensinnäkin kansalaiskeskustelun tulee heijastella suuremman yhteisön demografiaa. Puhdas satunnaisotanta on ensisijaista prosessin legitimaation ja luotettavuuden kannalta, sillä se varmistaa kaikille samat mahdollisuudet tulla valituiksi. Jos kuitenkin tahdottaisiin tilastollisesti edustava kokoonpano, tulisi osallistujia olla vähintään tuhat. Suuri osallistujamäärä taas hankaloittaa deliberaatioprosessin laatua. Pelkästään absoluuttisella satunnaisotannalla ei voida varmistaa myöskään otoksen edustavuutta.

Toiseksi, kansalaiskeskustelun tulee edustaa laajemman populaation diversiteettiä. Tavoitteena on sisällyttää populaation alaryhmät, jotta jokainen ryhmä, ennen kaikkea poliittisesti marginaaliset, tulisi huomioiduksi. Kansalaiskeskustelut nojaavat näin ositettuun satunnaisotantaan ja kohdistettuihin mobilisaatiostrategioihin sen varmistamiseksi, että kaikki ryhmät ovat edustettuina. Kolmanneksi kansalaiskeskusteluiden kokoaminen voi perustua avoimeen itsevalikoitumiseen monipuolisen kansalaisjoukon kokoamiseksi. Suunnittelijat voivat esimerkiksi avoimesti mainostaa ja etsiä osallistujia poliittisesti marginaalisemmista ryhmistä monipuolisuuden takaamiseksi. Neljänneksi voidaan mainita, että kansalaiskeskusteluiden inklusiota parannetaan myös esimerkiksi tukemalla osallistujia matka- ja majoituskustannuksissa, sekä tarjoamalla osallistumispalkkioita.

2.1.4 Ositus valintaharhan lieventäjänä

Puntaroivien kansalaiskeskustelujen osallistujien valikoinnissa käytetään nykyisin usein jonkinlaista ositettua satunnaisotantaa, jotta kansalaiskeskustelu edustaisi paremmin yhteisöä, jota keskustelun aiheena oleva poliittinen aihe koskee (Bächtiger et al. 2018, 13.) Juuri valintaharhan vuoksi yhtäläinen otanta ei yksinään sovi vapaaehtoisista koostuvan kokouksen kokoamiseksi. Kansalaiskeskustelujen osallistujien valinta lähtee liikkeelle laajasta

satunnaisotannasta, mutta sitä ollaan laajennettu yhdistetyllä järjestelmällä, joka sisältää niin satunnaisotantaa kuin osituksia (*quota*) (Fabre et al. 2021; Karjalainen ja Rapeli 2015, 408).

Puntaroivien kansalaiskeskusteluiden valikoinnin suhteen on käyty keskustelua satunnaisotannan ja tiettyjen sosioekonomisten kriteerien mukaan tehdyn osituksen suhteesta (Setälä, ja Smith 2018, 302). Siinä missä satunnaistettu otanta varmistaa jokaisen kansalaisen yhtäläisen mahdollisuuden tulla valituksi, kiintiöt varmistavat erilaisten sosiaalisten ryhmien ja näkökulmien läsnäolon. Kiintiöt ovat erityisen tärkeitä varsinkin pienemmissä kansalaiskeskusteluissa marginaalisten ryhmien läsnäolon varmistamiseksi ja äänen esiintuomiseksi.

Satunnaisesti valittujen kansalaisten edustavuus on avainasemassa otoksen kuvailevan legitimitetin kannalta, mutta ei ole sen tae. Kansalaiskeskustelut tarvitsevat tuekseen luotettavan ja tasapainoisen valintaprosessin. Osallistujien valintaharhaan liittyvää vinoumaa voidaan siis lieventää ositusmenetelmillä, jotka varmistavat sen, että kansalaiskeskustelun kokoonpano vastaa laajempaa väestöä tiettyjen sosiodemografisten piirteiden suhteen. On kuitenkin mahdotonta sisällyttää otokseen jokaista mahdollista ominaisuutta vastaavaa kiintiötä, eikä edes kaikki ominaisuudet tule välttämättä huomatuksi, esimerkiksi niiden osalta, jotka täysin jättävät vastaamatta kutsuun osallistua (Fabre et al. 2021, 3).

Kansalaiskeskustelujen tulisi demokraattisena toimijana heijastella laajemman yhteiskunnan suhteita ja täyttää ”kuvailevan edustuksen” vaatimukset (Brown 2006, 217). Yleensä tämä ositus toteutetaan sisällyttämällä laajempaa väestöä vastaavia osuuksia erilaisista sosioekonomisista ryhmistä. Osallistujien valinnan tekemistä sosioekonomisten tekijöiden perusteella oletetaan parantavan kansalaiskokouksen edustavuutta myös mielipiteiden osalta, sillä yksilöiden uskotaan jakavan ryhmänsä kokemuksia (Brown 2006, 219). Dryzekia ja Niemeyeria (2008) mukaillen, ”*diskursiivisen edustavuuden*” kannalta kansalaiskeskustelun edustavuutta olisi kuitenkin tärkeä arvioida sosiodemografisten edustavuuden lisäksi myös arvojen ja poliittisten mielipiteiden (tai diskurssien) suhteen. Arviointia tulisi tehdä aina kulloinkin kansalaiskeskustelun käsittelyssä olevaa aihetta koskien, sillä mielipiteiden moninaisuus saattaa jäädä piiloon vain sosiodemografisia osituksia tehdessä. Seuraavaksi tarkastellaan, miten tutkimuskirjallisuudessa on aiemmin käsitelty itsevalikoitumisen vaikutuksia kansalaiskeskustelujen kokoonpanoihin, sekä laajemman väestön käsityksiä kansalaiskeskustelujen edustavuudesta.

2.2 Suhtautuminen kansalaiskeskusteluihin

2.2.1 Osallistuminen ja osallistumattomuus kansalaiskeskusteluissa

Poliittisten asenteiden vaikutusta on tutkittu suhteessa kiinnostukseen osallistua poliittiseen toimintaan. Quintelier ja van Deth (2014) esittävät, että poliittinen toiminta vaikuttaa ennen muuta poliittisiin asenteisiin, kuten kiinnostukseen, vaikuttavuuteen, luottamukseen ja kansalaisnormeihin. Heidän mukaansa poliittiseen toimintaan osallistuminen on vahvempi asenteita selittävä mittari, kuin asenteiden merkitys poliittista toimintaa edeltävänä vaikuttimena. Tämän sanottua, on asenteilla kuitenkin myös vaikutusta yksilön poliittiseen osallistumiseen. Jokainen näistä asenteista heidän tutkimuksessaan vaikuttaa myös kiinnostukseen poliittista toimintaa kohtaan (Quintelier ja van Deth 2014, 165-6).

Kansalaiskeskustelujen osallistujien itsevalikoitumista on tutkittu aikaisemmin lähinnä osallistumattomuuden kautta. On tutkittu esimerkiksi sitä, ketkä kieltäytyvät ottamasta osaa deliberaatioon, minkälaista, ja keiden osalta tapahtuu kulumaa deliberaatioprosessin aikana (e.g. Jacquet, 2017; Karjalainen & Rapeli, 2015). Jotain on kuitenkin sanottu myös siitä, ketkä ovat halukkaita tai valmiita puntaroivaan keskusteluun (Neblo, Esterling, Kennedy, Lazer, ja Sokhey 2010). Neblon et al. (2010) mukaan juuri he, jotka eivät ole kiinnostuneita osallistumaan perinteiseen puoluepolitiikkaan ovat kaikkein kiinnostuneimpia osallistumaan deliberaatioon. Deliberaatio tarjoaa heille vaihtoehdon tavanomaiselle politiikalle ("*politics-of-usual*"). Lisäksi suurin osa ihmisistä olisivat motivoituneempia osallistumaan ennemmin vertikaaliseen, eli päättäjien kanssa tapahtuvaan, kuin horisontaaliseen, toisten kansalaisten kanssa käytävään deliberaatioon. Neblo et al. (2010) esittää myös maahanmuuttoa koskevassa tutkimuksessaan, että mikäli deliberaation aihe on yleinen ja määrittelemätön, sillä ei ole merkittävää eroa suhteessa kiinnostukseen osallistua deliberaatioon, kuin jos aihe on yhtä asiaa koskeva.

Karjalaisen ja Rapelin (2015) tutkimus puntaroivista kansalaiskeskusteluista poisjäävistä tuo esille hieman erilaisen kuvan aiheeseen negatiivisesti suhtautuvien parissa. Tutkimuksessaan Karjalainen ja Rapeli tarkastelevat sitä, ketkä jättävät deliberaatioprosessin kesken, eli minkälaista kulumaa (*attrition*) prosessissa tapahtuu. Kansalaiskeskusteluihin kutsuttuja osallistujia jää pois ikänsä ja elämäntilanteensa vuoksi. Karjalaisen ja Rapelin (2015) mukaan on myös näyttöä siitä, että maahanmuuttoa käsitelleessä kansalaiskeskustelussa maahanmuuttoa vastustavat jättäytyvät todennäköisemmin pois prosessista. Myönteisesti

maahanmuuttoon suhtautuvien osalta taas altistuminen poikkeaville mielipiteille lisäsi aiheeseen kasvatti poisjääntiä kansalaiskeskusteluista. Näitä ei voi Karjalaisen ja Rapelin mukaan kuitenkaan yleistää koskemaan kaikkia politiikkateemoja. He kuitenkin nostavat esille tarpeen ottaa yleinen mielipideilmasto ja osallistujien mielipiteet huomioon kansalaiskeskustelun mielipiteiden edustavuuden takaamiseksi.

Jacquet (2017) on poisjättäytyneitä haastateltuaan esittänyt, että osallistuminen puntaroivaan kansalaiskeskusteluun riippuu siitä, miten yksilö arvioi roolinsa ja kykynsä osallistua julkisia asioita koskeviin keskusteluihin. Osallistumishaluttomuutta tuottaa muun muassa kokemus kansalaiskeskustelun vaikuttamattomuudesta päätöksenteossa. Mainittakoon vielä, että pitkään kestävässä deliberaatioprosesseissa on huomattu pois jättäytymistä, mikäli prosessin päättymistä ei näy, tai prosessista puuttuu erilaisia innovatiivisia toimintamuotoja. Poisjääntiä tällaisissa prosesseissa aiheuttaa samoin kokemus vähäisestä vaikutuksesta päätöksentekoprosessiin ja kokemus tehdyn politiikan ja yhteisön välisestä heikosta yhteydestä (Schiffbeck 2019).

Joitain tämän tutkielman kannalta kiinnostavia havaintoja on löydettävissä aiemmista eurooppalaisten deliberatiivisen mielipidemittausten tuloksista liittyen poliittisten asenteiden vaikutuksesta osallistumiseen. Deliberatiivinen mielipidemittaus on James Fishkinin kehittelemä menetelmä, jossa tarkastellaan puntaroivan kansalaiskeskustelun osallistujien mielipiteenmuutoksia (Bächtiger et al. 2018, 14). Deliberatiivisen mielipidemittauksen tarkoitus on selvittää, minkälainen julkinen mielipide olisi, jos se muodostuisi otollisissa olosuhteissa yhteydessä julkisen politiikan kanssa. Deliberatiivisessa mielipidemittauksessa olennaisessa osassa on tutkimuskysely, jolla kartoitetaan osallistujien mielipiteitä ennen deliberaatioprosessia ja sen jälkeen mielipiteiden muutosten selvittämiseksi (Fishkin 2018, 316.)

Deliberatiivisten mielipidemittausten yhteydessä tutkineet sitä, millä tavalla asenteellinen edustavuus vaikuttaa deliberaatioprosessissa ja millä tavalla asenteet muuttuvat ennen ja jälkeen deliberaation (Isernia ja Fishkin 2014). Euroopan unionin demokratiavajetta tarkastelleessa, vuonna 2009 järjestetyssä EuroPolis-nimisessä -deliberatiivisessa mielipidemittauksessa huomattiin, että poliittisilla asenteilla on vaikutusta kansalaiskeskustelujen osallistumisen itsevalikoitumiseen. Tutkimuksessa huomattiin, että Euroopan laajuisen EuroPolis -kokeen osallistujat ovat muuta väestöä enemmän maahanmuuton kannalla, muuta väestöä euromyönteisempiä, sekä todennäköisempiä

äänestämään eurovaaleissa (Isernia ja Fishkin 2014, 311-12). Vaikka deliberatiivinen mielipidemittaus ottaakin huomioon keskusteluun osallistuvien poliittiset asenteet, ei niitä käytetä kuitenkaan osallistujien valinnan ositusperiaatteina (Neblo et al. 2010, 567.)

2.2.2 Kansalaisten käsitys kansalaiskeskustelujen roolista päätöksenteossa

Kansalaisten osallistumista ja poisjättäytymistä koskevan tutkimuksen lisäksi voidaan kansalaisten kiinnostusta kansalaiskeskusteluja kohtaan tutkia sen kautta, minkälaisia käsityksiä (*perception*) kansalaisilla on kansalaiskeskusteluista. Useassa käsityksiä kuvaavassa tutkimuksessa on nostettu esille se, miten tyytymättömyys poliittista järjestelmää kohtaan nostaa kansalaiskeskustelujen tukea (e.g. Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021). Pilet'n et al. (2023) tutkimuksen mukaan puntaroivia kansalaiskeskusteluja tukevat ne henkilöt, jotka ovat vähiten koulutettuja, joilla on heikoin käsitys poliittisista kyvykkyyksistään ja jotka ovat eliitinvastaisimpia. Samoin on löydetty tukea sille, että osallistumisprosessien legitimitettä lisäävät vaikutukset ovat lähtöisin kansalaisista, joiden poliittinen luottamus on heikoin (Germann, Marien ja Muradova, 2022).

Näkemyksiä kansalaiskeskustelujen legitimiudesta on tutkinut myös Pow (2023), jonka mukaan satunnaisotantaa ei yleisesti pidetä sen legitimiimpänä valintamenettelynä kuin esimerkiksi vaaleja. Tästä huolimatta on tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, kuinka legitimiiksi kansalaiskeskustelut koetaan. Pow (2023) esittää tutkimuksessaan, että he, jotka arvottavat korkealle poliittisen tasa-arvon, kokevat kansalaiskeskustelut legitimiimmiksi. On myös löydetty tukea sille, että asenteella kansalaiskeskustelun käsittelemää aihetta kohtaan on vaikutusta siihen, kuinka suosiollisia kansalaiset ovat kansalaiskeskustelua kohtaan. Kansalaiset ovat auliimpia tukemaan päätöksentekoa kansalaiskeskusteluissa, mikäli he uskovat kansalaiskeskustelun lopputuloksen olevan heidän ennako-oletustensa mukainen (Pilet et al. 2023).

Eliitin ja kansalaisten välisiä eroja suhtautumisessa kansalaiskeskusteluihin tutkineet Koskimaa & Rapeli (2020, 647) esittävät tukea sille, että kansalaiset ovat luottavaisia ajatuksesta puntaroivien kansalaiskeskustelujen käytöstä ja kansalaisten suuremmasta roolista päätöksentekoprosessissa. On kuitenkin huomattu kansalaisten (kuten eliitinkin) keskuudessa myös se, ettei kansalaiskeskustelujen roolin päätöksenteossa tahdota olevan neuvon antoa suurempi (Jacquet et al. 2022).

Vaikka kansalaiskeskusteluun olisikin valikoitunut sen käsittelemään aiheeseen suosiollisemmin suhtautuvia henkilöitä, on kansalaiskeskustelujen tekemille politiikkasuosituksille suuri tuki laajemman väestön keskuudessa (Fabre et al. 2021). Kansalaisten käsityksiin päätöksenteon legitimitetistä vaikuttaa kuitenkin positiivisesti se, että kansalaiskeskusteluissa tehdyt politiikkasuositukset otetaan huomioon päätöksenteossa (Germann et al. 2022). Kansalaiset näyttävät myös kokevan kansalaisia osallistavat prosessit legitimiimpiä kuin ne, jotka eivät osallista kansalaisia ollenkaan, mutta satunnaisesti otetuilla kansalaiskeskusteluilla ei ole eroa prosesseihin, jotka nojaavat itsevalikoitumisen valintamenettelyihin (Jacobs ja Kaufmann 2021). Legitiimimmistä päätöksenteosta huolimatta, ja siitä, että kansalaiskeskustelut edustaisivatkin hyvin väestöä, kansalaiskeskustelujen edustavuuteen suhtauduttu yleisesti melko skeptisesti (Fabre et al. 2021; Giraudet et al. 2022, 5-6).

Edellä esiteltyä aikaisempaa tutkimusta, joka käsittelee kansalaisten suhtautumista kansalaiskeskusteluihin, on kirjoitettu kahdesta näkökulmasta. Tutkimus keskittyy toisaalta kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin, kuin kansalaisten näkemyksiä kansalaiskeskusteluihin liittyen. Itsevalikoitumista on tutkittu lähinnä sen suhteen, miten eri sosiodemografiset tekijät vaikuttavat suhtautumiseen kansalaiskeskusteluihin. Toiseksi monet tutkimukset koskevat sitä, minkälaiset eri kansalaiskeskustelujen prosesseihin liittyvät tekijät vaikuttavat suhtautumiseen liittyen. Vähemmän on tarkasteltu sitä, miten kansalaisten poliittiset asenteet vaikuttavat suhtautumiseen. Esimerkiksi edellä esitellysti, deliberatiiviset mielipidemittausten yhteydessä on sanottu jotain asenteiden vaikutuksesta, mutta asenteita käytetään lähinnä kontrolloitavissa muuttujissa (e.g. Isernia ja Fishkin 2014).

Sosiodemografisiin ja deliberaation prosesseihin liittyvän suhtautumisen sijaan, tässä tutkielmassa tarkastellaan poliittisten asenteiden vaikutusta suhtautumiseen kansalaiskeskusteluihin. Suhtautumista tarkastellaan toisaalta sen mukaan, miten kansalaiset ovat kiinnostuneita osallistumaan kansalaiskeskusteluihin, ja minkälaisia näkemyksiä heillä on kansalaiskeskusteluista. Tämä toteutetaan Euroopan tulevaisuuskonferenssin kontekstissa. EU:ta koskevien poliittisten asenteiden vaikutusta tarkastellaan EU:n tulevaisuutta koskevan kansalaiskeskusteluun suhtautumisessa. Seuraavaksi luodaan katsaus deliberaatiosta ja kansalaiskeskustelujen käytöstä Euroopan unionissa.

3 Euroopan unioni ja deliberatiivinen demokratia

3.1 Demokratian ongelmat Euroopan unionissa

Euroopan unioni on kohdannut 2000-luvulla useita kriisejä, joihin vastaaminen on kyseenalaistanut EU:n päätöksentekojärjestelmän demokraattisuutta. EU:n päätöksenteon demokraattisuuteen liittyviä vaikeuksia on eritelty olevan muun muassa järjestelmän legitimititeettikriisi, demokratiavaje ja kansalaisia ja päätöksentekijöitä toisistaan etäännyttävä politiikan segmentoitumiskehitys (Eriksen ja Fossum 2018). Päätöksentekijöillä on huoli siitä, että keskeiset uudistukset eivät politisoituessaan läpäisisi kansan seula. Tämän vuoksi päätöksiä koitetaan tehdä asiantuntijuuden pohjalta etäällä kansalaisista, osittain näin entisestään syventäen kansalaisten epäluottamusta EU-päätöksentekoa kohtaan (Crum, 2023). EU:n epädemokraattisuuden taustalla saattaa nimenomaan olla kokemukset, joiden mukaan demokraattinen integraatio ei ole mahdollista, joten teknokratia on ainoa vaihtoehto esimerkiksi integraatiopyrkimysten edistämiseksi. EU-päätöksenteko on näin erotettu demokraattisesta päätöksenteosta, vaikka EU:n parlamentin valtaa onkin kasvatettu viime vuosikymmeninä (Talvinko 2024). EU:n poliittisen päätöksenteon ongelmien on nähty myös heikentävän demokraattista deliberaatiota, johon vastaukseksi ollaan ehkä hieman paradoksaalisesti tarjottu lisää kansalaisten osallistumista esimerkiksi puntaroivien kansalaiskeskustelujen muodossa.

Euroopan unionin vahvoista demokraattisista piirteistä huolimatta, on pitkään peräänkuulutettu unionia, jota kansalaiset pitäisivät demokraattisesti legitiiminä. Deliberaatio on ollut keskeinen yhteistyön prosessi EU:n yhteisymmärrykseen perustuvassa päätöksentekojärjestelmässä. Euroopan tasolla muodostunutta kansallisvaltioiden välistä ylikansallista järjestelmää on kuvattu konsensushakuiseksi järjestelmäksi. Monissa tilanteissa EU-päätöksenteko vaatii jäsenmaiden yksimielisyyttä. EU:n omat muodolliset vallankäytön välineet ovat tästä johtuen kuitenkin olleet heikkoja. EU:n suostumukseen perustuvassa järjestelmässä yhteisymmärryksen puuttuminen vähentää sellaisia EU:n toimintamahdollisuuksia, jotka ovat riippumattomia jäsenmaiden hallituksista. Tämä johtaa sekä päätöksenteon tehottomuuteen että legitimitetin puutteeseen (Eriksen ja Fossum 2018.)

Euroopan unionin perustuslaillisten uudistusten on esitetty kärsivän "jälkifunktionaalista dilemmasta". Tällä tarkoitetaan, että toimet, jotka ovat poliittisesti tehokkaita, eivät ole demokraattisesti legitiimejä, kun taas toimet, jotka ovat demokraattisesti legitiimejä eivät ole

poliittisesti tehokkaita (Crum 2023; Hooghe ja Marks 2009). Euroopan integraation prosessi on jäänyt niin sanotusti kahden tulen väliin. EU:n funktionaalinen toiminnallisuus tarvitsisi laajempaa integraatiota, mutta väestö kasvavissa määrin vastustaa sitä ideologisten ja kansalliseen identifioitumiseen liittyvistä syistä (Crum 2023). Euroopan laajemman integraation potentiaalisesti tuottamat toiminnalliset hyödyt jäävät siis saavuttamatta poliittisista syistä. Tämä saattaa johtaa Hooghen ja Marksin (2009) mukaan myös siihen, että poliittiset eliitit pyrkivät silti saavuttamaan integraation etuja välttämällä laajemman yhteisön osallistamista päätöksentekoon.

Euroopan integraatiota viedään eteenpäin erilaisilla perussopimuksilla, joiden lähempi tarkastelu kertoo, että Euroopan integraatio on edelleen fundamentaalisesti kesken ja tapahtuu epädemokraattisesti (Crum 2023; Walker 2023). Vuoden 2009 finanssikriisistä lähtien EU on kohdannut useita haasteita, joihin vastaaminen on vaatinut institutionaalista improvisaatiota, joka on venyttänyt perussopimusten rajoja (Crum 2023; de Witte 2021). Viimeisimmän perussopimusten tarkastuksen jälkeen EU on kohdannut useita kriisejä, kuten eurokriisin, maahanmuuton hallinnan kriisin, koronapandemian ja uusimpana Venäjän aloittaman hyökkäyssodan Ukrainaan. Lissabonin sopimuksen (2009) jälkeen, jäsenvaltiot ovat kuitenkin kieltäytyneet niiden perussopimusten tarkistuksista, jotka olennaisesti koskevat päätöksentekoa EU:ssa (Crum 2023).

Poliittisiin kriiseihin vastauksiksi tehdyt kriittiset ratkaisut, kuten Euroopan vakausmekanismi (2012), Finanssipoliittisen lain (2012) sekä EU:n ja Turkin sopimus (2015) on toteutettu perussopimusten tarjoaman viitekehyksen ulkopuolella. Perussopimusten avaamisesta kieltäytymistä on monesti selittänyt huoli siitä, että niiden uudelleentarkastelu saattaisi johtaa niiden politisoitumiseen, ja sitä kautta niiden asettamista esimerkiksi kansanäänestyksiin. Tällöin pelkona on ollut, etteivät ne keräisi tarvittavaa tukea, jotta perussopimuksia saataisiin uudistettua (Crum 2023.) EU:n päätöksenteon demokraattiset perustat ovat siis edelleen työn alla, mitä korostaa lukuisat aloitteet, jotka esittävät tarvetta kansalaisten laajemmalle osallistamiselle perussopimusten uudistamiseksi (Crum 2023; Oleart 2023).

EU:n poliittisen päätöksenteon ongelmaksi poliittisen deliberaation kannalta on esitetty myös EU-politiikan segmentoitumista (Eriksen and Fossum, 2018, 842-855). Eriksen ja Fossum käsittävät segmentoitumisen poliittisen järjestelmän ominaisuudeksi, jossa poliittisen päätöksenteon alueet ovat jakautuneet erillisiksi toiminnallisiksi lohkoikseen. Jokainen näistä lohkoista suosii tiettyjä osallistujia, asiantuntijoita ja maailmankuvia, jotka usein ovat

ristiriidassa keskenään. Segmentoituminen alleviivaa, kuinka erilliset järjestelyt heikentävät päätöksentekojärjestelmän sisäistä koheesiota ja johtavat "leirytymiseen". Päätöksenteon segmentoituminen myös vähentää demokraattisen deliberaation hyötyjä. Deliberaatio segmentoituneessa kontekstissa nojautuu asiantuntijoiden väliseen kanssakäymiseen (Eriksen ja Fossum 2018). Tämä on omiaan myös syventämään väliä kansalaisten ja päätöksentekijöiden välillä ylikansallisen päätöksenteon kontekstissa (Fiket 2023).

3.2 Deliberaatio vastaus EU:n demokratian ongelmiin?

EU:n päätöksenteon demokraattisuuden ongelmiin on tarjottu ratkaisuksi lisää puntaroivaa keskustelua ja kansalaisten osallistamista päätöksentekoprosesseihin. EU:n perussopimusten uusimiseen liittyvät kysymysten ratkaisun on nähty vaativan avukseen deliberaatiota aivan eri tavalla kuin muut politiikan osa-alueet. Niitä ei voida ratkaista omien intressien maksimointiin pyrkivien kesken, vaan se vaatii konsensushakuista sosiaalisten asemien ja maailmankatsomusten tarkastelua (Crum 2023; Rawls 1993). Tällainen perussopimuksista deliberointi kohtaa aivan erityisiä ongelmia Euroopan unionin tilanteessa, jota voidaan luonnehtia *demoi*-kriitiksi. Tällä tarkoitetaan kansojen liittoa, jotka hallinnoivat yhdessä, mutta ei yhtenä (Nicolaïdis 2013). Poliittinen deliberaatio EU:n sisällä käydään valtioiden tasolla, ja EU:sta puuttuu kattava ylikansallinen julkisyhteisö, jossa EU:n kansalaiset suoraan olisivat tekemisissä toistensa kanssa (Crum 2023).

Lisääntynyt keskustelu siitä ideasta, että Euroopan unionin tulisi kehittää tapoja kansalaisten osallistumiselle poliittiseen päätöksentekoon voidaan jäljittää 1990-luvulla alkaneeeseen keskusteluun demokratiavajeesta. Tuolloin Tanskassa vuonna 1992 järjestetyssä kansanäänestyksessä hylättiin Maastrichtin sopimus. Kansalaisfoorumeita koskevat kokeilut alkoivat kuitenkin "reflektoinnin aikakaudesta", joka lähti liikkeelle, kun EU:n perussopimus hylättiin Ranskan ja Alankomaiden kansanäänestyksissä vuonna 2005 (Fiket 2023, 200.) Ratkaisuehdotuksia demokratiavajeeseen lähdettiin alun perin hakemaan edustuksellisen demokratian instituutioiden vahvistamisesta, ja kansalaisfoorumeihin liittyvät ideat ilmenivät lähinnä teoreettisen keskustelun tasolla (Fiket 2023, 203). EU -tasolla kansalaisfoorumit voidaan nähdä yhtenä osana yritystä demokratisoida päätöksentekojärjestelmää (Fiket, 2023, 206). Kansalaiskeskustelujen lisäksi ollaan vaihtelevin menetelmin pyritty myös toisenlaisiin deliberaatiota lisääviin ratkaisuihin.

Ylikansallista deliberaation areenoja on pyritty tarjoamaan ratkaisuksi EU:n ja kansallisvaltioiden välisen ristivedon ratkaisemiseksi ja 2000-luvulla onkin järjestetty erilaisia deliberatiivisia foorumeita perussopimusten tarkastelun välineeksi. Tällaisia foorumeita ovat olleet esimerkiksi hallitustenväliset konferenssit (HVK), Euroopan valmistelukunta (*European Convention*), sekä erilaiset kansalaiskokoukset (*Citizens' Assemblies*), joista tuoreimpana yrityksenä kansalaiskokous Euroopan tulevaisuuskonferenssi (*Conference on the Future of Europe, CoFoE*). Näiden deliberatiivisten foorumeiden toimintaperiaatteet ovat olleet vaihtelevan deliberatiivisia (Crum, 2023.) ja ne eroavat toisistaan toimenkuvan ja niihin osallistuvien toimijoiden suhteen.

Yksi EU:n deliberatiivinen elin EU:n institutionaalisten uudistusten toteuttamiseksi on Hallitustenvälinen konferenssi (HVK). Vuonna 2007 käynnistetty HVK laati uudistussopimuksen, jolla "vahvistettaisiin laajentuneen unionin tehokkuutta ja demokraattista legitimiyyttä ja lisättäisiin sen ulkoisen toiminnan yhtenäisyyttä". Konferenssin seurauksena hyväksyttiin Lissabonin sopimus, joka tuli voimaan vuonna 2009. HVK:t koostuvat EU:n jäsenvaltioiden hallitusten edustajista. Vastuu kuuluu yleensä jäsenvaltioiden ulkoministereille ja varsinaisesta lopputuloksesta vastaavat kansalliset hallitukset (Crum 2023, 4). Käytännössä HVK:ssa saavutettavat, yksimielisyyttä vaativat muutokset perussopimukseen ovat hyvin vähäisiä. Jäsenvaltioiden omat intressit ovat yleensä olleet osallistujien prioriteettina potentiaalisten kollektiivisten etujen sijasta (Crum 2023; Moravcsik 1998). HVK:n päätöksentekokykyä heikentää vaatimus yksimielisyydestä, jolloin yhdenkin jäsenvaltion perääntyminen johtaa sopimuksen hylkäämiseen. Käytännössä joidenkin EU:n jäsenvaltioiden muodostamien "pullonkaulojen" vuoksi yksimielistä päätöstä on vaikea muodostaa. Näiden olosuhteiden takia HVK:n nykyisen mallin ei voida olettaa kykenevän EU:n instituutioiden perusteelliseen muutokseen (Crum 2023, 7).

Toinen deliberatiivinen elin on Euroopan valmistelukunta (*European Convention*). Euroopan valmistelukunta on käytännössä HVK:n valmistava elin, joka käy läpi perussopimuksia koskevat muutosehdotukset ja antaa "yhteisymmärryksessä" tehdyn suosituksen HVK:lle. Valmistelukunta kokoaa yhteen jäsenvaltioiden hallitusten, sekä Euroopan instituutioiden, kuten parlamentin jäseniä. Valmistelukunnat ovat HVK:ta kollektiivisempia elimiä, jotka yhdistävät niin kansallisesti, kuin EU-tasolla annettuja suoria mandaatteja (parlamenttien edustajat), kuin osoitettuja toimijoita (komission edustajat). Erilaisten poliittisten mandaattien

vuoksi päätöksiä ei tehdä valmistelukunnissa äänestäen, vaan niissä tavoitellaan mahdollisimman suurta yksimielisyyttä (Crum 2023.)

Vuodesta 2005 lähtien EU:ssa on ajettu erilaisten puntaroivien kansalaiskeskusteluiden toimintaa. Ensimmäiset kansalaispaneelin muodon saaneet aloitteet olivat kaksi Euroopan komission rahoittamaa kansalaiskonferenssia 6.ssa Puiteohjelmassa (*6th framework program*). Toinen keskittyi "tulevaisuuden kaupunkiin" ja toinen neurotieteen uusien kehitysten vaikutukseen. Kokeilut innoittivat uusien projektien käynnistämistä. Seitsemännen puiteohjelman aikana järjestettiin "D-suunnitelma demokratialle, dialogille ja debatille" (*Plan D for Democracy, Dialogue and Debate*) (2005) ja Euroopan debatti -ohjelma (2008). EU:n instituutioiden tukemana järjestettiin kaksi laajaa Deliberatiivista mielipidemittausta vuosina 2007 ja 2009. Deliberatiivisiin mielipidemittauksiin osallistui yli 300 satunnaisesti valittua Euroopan kansalaista (Fiket 2023.)

Viimeisin esimerkki kansalaiskeskustelujen soveltamisesta päätöksenteon yhteydessä on Strasbourgissa vuosina 2021 ja -22 Euroopan unionin instituutioiden aloitteesta 'demokratian elvyttämiseksi' järjestetty Euroopan unionin tulevaisuuskonferenssi. Tulevaisuuskonferenssi on EU-poliitikkojen viimeisin pyrkimys vastata EU:n päätöksenteon organisoinnin demokraattiseen puutteellisuuteen (Crum 2023, 12; Olear 2023; Fiket 2023, 198).

Euroopan tulevaisuuskonferenssin neljään kansalaispaneeliin osallistui 200 satunnaisesti valittua EU:n kansalaista kaikista 27 EU-maasta. Paneelit käsittelivät laajasti EU:n tulevaisuuteen liittyviä teemoja ja politiikkalohkoja. Paneelien aiheet olivat; "Vahvempi talous, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, työpaikat, koulutus, kulttuuri, urheilu ja digitaalinen muutos"; "Eurooppalainen demokratia ja arvot, oikeudet, oikeusvaltioperiaate ja turvallisuus"; "Ilmastonmuutos, ympäristö ja terveys"; "EU:n rooli maailmassa ja muuttoliike" (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022). Kansalaispaneelin osallistuneet EU:n kansalaiset valittiin satunnaisotannalla eurooppalaisten joukosta. Tavoitteena oli koota 'paneeleja', jotka edustavat Euroopan unionin diversiteettiä viiden kriteerin perusteella. Näitä kriteereitä olivat: sukupuoli, ikä, maantieteellinen alkuperä (niin kansallisuutensa puolesta, kuin asuinpaikan (kaupunki, haja-asutus) mukaan), sosioekonominen tausta, sekä koulutustausta. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022, 15.)

Kansalaispaneelien lopputuotteena syntyi Tulevaisuuskonferenssin agenda, joka sisälsi 326 toimenpidettä yhteensä 49:ssä ehdotuksessa. Kaikki kolme EU:n poliittista instituutiota on

sitoutunut noudattamaan tulevaisuuskonferenssin lopputuloksia (Euroopan parlamentti, 2022a, 2022b; Euroopan komissio 2022; Eurooppaneuvosto, 2022.) Yhtenä kansalaiskeskustelun lopputuloksena osallistujat ilmaisivat heidän näkemyksensä siitä, minkälainen rooli kansalaiskeskusteluilla voisi olla jatkossa osana EU:n päätöksentekojärjestelmää:

Suosittellemme, että Euroopan unioni järjestää kansalaiskokouksia. Suosittelemme painokkaasti, että niitä kehitetään oikeudellisesti sitovalla ja pakollisella lailla tai asetuksella. Kansalaisten osallistumisen ei pitäisi olla pakollista vaan kannustavaa, ja sitä olisi järjestettävä rajoitettujen toimeksiantojen perusteella.¹

Tulevaisuuskonferenssin yhteydessä järjestetyn kansalaiskeskustelun osallistujat siis suosittelevat lisää kansalaiskeskusteluja, jotka olisivat laillisesti sitovia, vapaaehtoisuuteen perustuvia, mandaatiltaan rajoitettuja sekä säännöllisesti järjestettyjä. Suosituksensa puolesta Tulevaisuuskonferenssin kansalaiskeskusteluun osallistuneet suosivat siis päätöksentekojärjestelmään integroitua kansalaisia osallistavaa neuvoa-antavaa deliberatiivisesti toimivaa elintä.

Kun arvioidaan erilaisten EU:n perussopimusten uudistamista käsitteleviä deliberatiivisia foorumeita, nousee kysymykseksi paras mahdollinen välittäjänä toimimisen (*mediation*) muoto. EU:n kokoisessa järjestelmässä tulee väistämättä nojautua jonkinasteiseen välittämiseen. Tästä nousee kysymys siitä, mitkä toimijat voivat toimia luotettavina välittäjinä ja mitkä ovat välittäjien edellytykset käydä keskustelua laajemman yhteisön kanssa (Crum 2023, 4; Oleart 2023). Perussopimusten uudistamiseen liittyvä prosessi voi olla demokraattisesti legitiimi vain, jos se tapahtuu julkisen deliberaation keinoin. Nykyiset perussopimusten tarkastamista koskevat elimet ja toimintatavat kohtaavat välittämiseen liittyviä ongelmia. Tällä hetkellä yleinen käytäntö epävirallisista, kriisien aikana tehdyistä toimista, on kaikkein vähiten legitiimi. Olemassa olevat, perussopimusten takaamat ja sitä kautta formaalisti legitiimit deliberatiiviset elimet, kuten HVK:t ja valmistelukunnat, kohtaavat taas vastarintaa kansallisvaltioiden tasolla (Crum 2023, 15.)

Verrattuna HVK:n ja valmistelukuntiin perussopimusten muuttamisen välineenä, erilaiset kansalaiskokoukset näyttävät vaihtoehtoina, jotka voisivat ylittää välittämiseen liittyvät

¹ Lainaus Euroopan tulevaisuuskonferenssin yhteydessä järjestetyn kansalaispaneelin loppuraportista. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022)

ongelmat. Kansalaiskokouksissa korostuu tässä suhteessa avoimuus ja deliberatiiviset elementit. Poliitikoista koostuvista kokouksista poiketen, kansalaisista koostuvissa paneeleissa ei ole substantiaalisia valintakriteereitä. Kansalaisia kohdellaan tasa-arvoisesti, kaikilla ollen yhtäläiset mahdollisuudet tulla valituiksi. Ositetun otannan avulla voidaan varmistaa väestön edustavuus erilaisten ryhmien osalta. Konvention osallistujat ovat vapaita omiin mielipiteisiinsä, eivätkä nojaa niissä puoluepolitiikkaan. Näin ollen he voivat reflektoida kysymyksiä uuden informaation pohjalta ja tuoda uusia pöydälle. (Crum 2023, 13.) Kansalaiskeskusteluilla on mahdollisuus myös tarjota ratkaisuja segmentoituneeseen poliittiseen piiriin tarkastelemalla eri politiikkalohkoja kokonaisuutena ja toimien siltana ideoiden ja ehdotusten välillä (Crum 2023, 14; Eriksen ja Fossum 2018, 842-55).

Puntaroivien kansalaiskeskustelujen legitimitetti ja sitä kautta niiden toimiminen välittäjänä on vahvasti yhteydessä kansalaiskeskustelun edustavuuteen liittyviin teemoihin. Kuten aiemmassa luvussa on käsitelty, tulisi kansalaiskeskustelujen olla inklusiivisia ja heijastella laajemman yhteisön demografiaa ja näkemyksiä (e.g. Dryzek 2009). Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella, tuleeko kansalaiskeskusteluissa huomioiduksi kaikki keskeiset näkökulmat. EU:ta koskevan päätöksenteon kannalta on asenteiden osalta tärkeä tarkastella sitä, miten kansalaisten asenteet suhteessa Euroopan unioniin vaikuttavat heidän kiinnostukseensa osallistua EU -teemaiseen kansalaiskeskusteluun. Edellä esitellysti, EU:n tulevaisuuskonferenssin yhteydessä järjestetyn kansalaiskeskustelun osallistujat suosittelevat kansalaiskeskustelujen integroimista osaksi päätöksentekojärjestelmää.

Mikäli kansalaiskeskustelut integroitaisiin tehokkaammin EU:n yhteyteen, niin ketkä osallistuvat kansalaiskeskusteluihin. Toimivatko välittäjinä sellaiset henkilöt, jotka ovat jo valmiiksi kiinnostuneita esimerkiksi päätöksenteon edistämisestä EU:n tasolla? Tutkielman seuraavassa osassa esitellään EU-asenteita koskevaa tutkimusta. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan, onko näillä EU-asenteilla vaikutusta eurooppalaisten näkemyksiin Euroopan unionia koskevista kansalaiskeskusteluista. Näin pyritään valottamaan kysymystä siitä, onko kansalaiskeskusteluilla edellytystä toimia "hyvänä välittäjänä", eli miten hyvin kaikki EU:ta koskevat näkökulmat tulevat huomioiduiksi.

4 Poliittinen tuki ja suhtautuminen Euroopan unioniin

Julkinen mielipide Euroopan unionia kohtaan on poliittisen, populaarin ja akateemisen debatin keskiössä Euroopan integraation tulevaisuudesta keskusteltaessa. Euroskeptisyys on ollut muotisana niin poliitikkojen keskuudessa Brysselissä kuin EU:ta koskevassa akateemisessa kirjallisuudessa. EU:ta koskevat asenteet ovat tutkimuskohde itsessään, ja ne ovat merkittäviä, kun pyritään ymmärtämään esimerkiksi äänestyskäyttäytymistä suhteessa niin Euroopan politiikkaan kuin myös kasvavissa määrin kansalliseenkin politiikkaan. Rooduijn ja van Kessel (2019) esittelevät artikkelissaan erilaisia euroskeptisyyden ulottuvuuksia ja sitä, miten euroskeptisyyttä on aiemmissa tutkimuksissa eritelty. Euroskeptisyyttä ei nähdä yhtenäisenä mielipiteenä, vaan sen voidaan nähdä koostuvan erilaisista näkemyksistä koskien EU:n toimintaa tai kokemusta EU:sta tai eurooppalaisuudesta. EU:n toimintaan saatetaan suhtautua kriittisesti kaikkiin sen osa-alueisiin nähden tai koskien vain joitain tiettyjä osa-alueita.

Varhaiset tutkimukset julkisesta mielipiteestä käyttivät EU-tuen käsitettä, mutta viime vuosina tutkimuksessa on kasvavissa määrin viitattu juuri euroskeptisyyteen. Euroskeptisyyttä on käsitelty samoilla tunnusmerkeillä kuin EU-tukea, mutta käänteisesti. Otettaessa huomioon Euroopan integraation monitahoisen luonteen, Boomgaarden et al. (2011, 12) esittävät, että poliittisen tuen tarkastelun tulisi ulottua epämääräisten euroskeptisyyden ja EU-tuen kaltaisten kattotermien ulkopuolelle. Tämänkaltaisten termien sijaan tulisi käyttää laajempaa käsitteistöä viitatessa EU:ta koskeviin asenteisiin.

4.1 Poliittisen tuen moniulotteisuus

Poliittisen tuen on nähty olevan vastustusta tai myönteisyyttä moniulotteisempi ilmiö. Tämän vuoksi vain euroskeptisyyden ja EU:n tukemisen tarkastelun sijaan, tässä tutkielmassa nojataan tutkimuskirjallisuuteen, joka muodostaa kuvan moninaisemmista tavoista suhtautua Euroopan unioniin. Tutkimuskirjallisuudessa poliittisen tuen käsitettä suhteessa Euroopan unioniin on eritelty monilla tavoilla. Boomgaarden et al. (2011) on tutkimuksessaan luonut nelikentän, jolla tukea poliittista järjestelmää, ja heidän tilanteessaan EU:ta, kohtaan voidaan eritellä. Seuraten aikaisempaa käsitteellistämistä, he ovat jakaneet poliittisen tuen voivan toisaalta kohdistua tuen muotoihin (*modes of support*), sekä tuen kohteisiin (*objects of support*). Tuen *muodot* voivat jakautua (1) utilitaristiseen, spesifiin, tai lopputuotteeseen suuntautuneeseen tukeen, ja (2) affektiiviseen, hajanaiseen tai toimintatapaan

suuntautuneeseen tukeen. Toiseksi tuki voi jakautua sen kohteiden mukaan, joita ovat tässä jaottelussa (A) hallinto, sisältäen sen periaatteet, prosessit ja instituutiot, sekä (B) yhteisö, sisältäen alueelliset ja henkilökohtaiset näkökulmat.

Poliittisen tuen muodot kuvaavat Eastonin (1975) erottelemia muotoja, erityinen ja hajanainen. Näistä erityinen tuki liittyy konkreettisiin politiikkatuloksiin tai poliittisen järjestelmän suoritukseen, kun taas hajanainen tuki edustaa yleistä arviointia siitä, mikä kohde on tai edustaa, ei mitä se tekee. Kyse on siis tuen kohteen tuloksista ja taipumuksista (Boomgaarden et al. 2011.) Lindberg ja Scheingold (1970) taas puhuvat tässä yhteydessä EU:n kontekstissa utilitaristisesta ja affektiivisesta tuesta. Näistä edellinen viittaa kiinnostukseen EU:n jäsenyyden kustannuksista ja hyödyistä ollen näin politiikkasuuntautunut. Jälkimmäinen hajanaiseen ja tunnepitoiseen vastaukseen joihinkin epämääräisiin ihanteisiin. Niedermayer ja Westle (1995) taas näiden termien päällekkäisyydestä johtuen käyttävät termiä lopputuotteeseen (*output*) tai toimintatapaan (*input*) suuntautunut tuki.

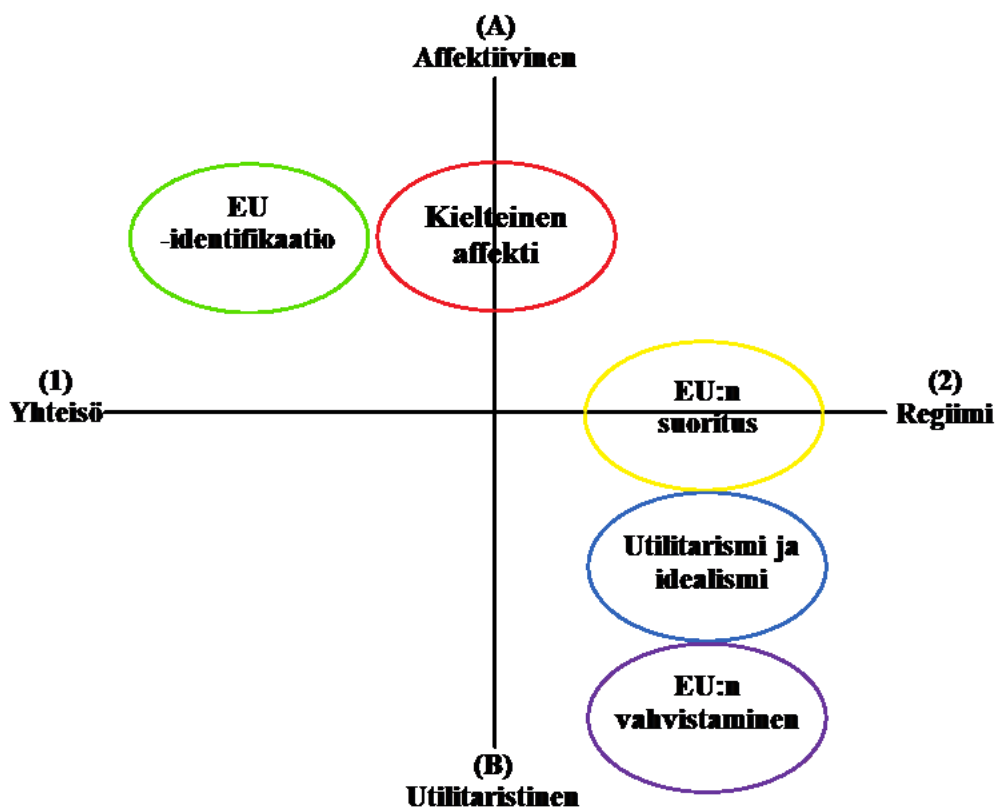
Poliittisen tuen kohteet taas erottelevat toisistaan hallintoa tai yhteisöä koskevat asenteet (esim. Easton 1975). Yhteisöä koskevat asenteet kohdistuvat omaan kansakuntaansa ja sen kansalaisiin tai muihin jäsenvaltioihin ja niiden kansalaisiin (Niedermayer ja Westle, 1995). Asenteet hallintoa (poliittista järjestystä) kohtaan voivat liittyä tukeen hallinnon filosofialle tai sen institutionaaliseen valtarakenteelle (Niedermayer ja Westle, 1995).

4.2 EU-asenteet

Boomgaarden et al. (2011) näkevät, että EU:hun kohdistuvan julkisen mielipiteen tutkimuksen tulisi heijastella näitä erilaisia tuen tai vastustuksen muotoja, jotta EU-asenteiden potentiaalinen moniulotteisuus tulisi havainnollistetuksi. Euroskeptisyys – kapeasti määriteltynä erityisiä politiikka, tai integraatiopyrkimyksinä – saattaa olla vain yksi muoto, jonka asenteet voivat saada. EU-asenteiden moniulotteisuus nostaa esille tärkeitä implikaatioita Euroopan integraation legitimitetistä. EU-asenteet eivät ole staattisia, eivätkä ne päde samanlaisina monipuolisilla politiikkalohkoilla. Tutkimuksessaan Boomgaarden et al. (2011) löytävät viisi tapaa suhtautua Euroopan unioniin, joita ovat: 1) negatiivinen affekti, 2) EU-identifioituminen, 3) EU:n suoritus, 4) utilitarismi ja idealismi, sekä 5) EU:n vahvistaminen. He osoittavat tämän jaon sopivan hyvin monipuolisen EU-assenneulottuvuuden kuvailuun. Jatkotutkimuksessa on osoitettu tämän jaottelun sopivan myös

EU-jäsenmaiden väliseen vertailevaan tutkimukseen (de Vreese et al. 2018). Edellä esiteltyjä poliittisen tuen muotoja on kuvattu kuvaajasta 1. Kuvaajasta käy myös ilmi EU-asenteiden sijoittuminen tällä poliittisen tuen nelikentällä. Nelikentän vastinparit ovat tuen muodot, eli (A) affektiivinen ja (B) utilitaristinen, sekä tuen kohteet, eli (1) yhteisö ja (2) poliittinen järjestelmä. Faktoreiden sijainti taulukolla ei taulukossa kuvaa asenteiden voimakkuuksia, vaan sijoittumista suhteessa poliittisen tuen muotoihin ja kohteisiin.

Boomgaarden et al. (2011, 246-50) esittelevät viisi EU-asenteita kuvaavaa faktoria oman tutkimuksensa perusteella. Ensimmäinen heidän tunnistamansa asennetta kuvaava faktori ”*Kielteinen affekti*” kuvaa EU:n tuottamaa kielteistä samaistumista ja EU:n yhdyntymisestä koettua uhkaa. Kielteinen suhtautuminen EU:hun yhdistää affektiivisia reaktioita niin yhteisöä kuin järjestelmää kohtaan. Näin kielteinen suhtautuminen jakaa alaa sen kohteen mukaan sekä yhteisön, että poliittisen järjestelmän kanssa, mutta on affektiivisen tuen muodon puolella.



Kuvaaja 1 EU-asenteiden sijoittuminen asenneulottuvuuksia kuvaavalle nelikentälle

Toinen EU-asenne ”*EU-identifikaatio*” koostuu EU:hun identifioitumiseen liittyvistä kysymyksistä, kuten ylpeydestä EU:n kansalaisuudesta ja tunne muiden eurooppalaisten ja heidän kulttuuriensa, symbolien ja historian läheisyydestä (Boomgaarden et al. 2011). EU-

identiteetti koostuu tekijöistä ja elementeistä, jotka kaikki kuuluvat yhteisöön suuntautuviin (1) affektiivisiin (A) asenteisiin.

Kolmas asenne liittyy demokraattista ja taloudellista toimintaa mittaaviin asioihin. Asenne kuvaa EU:n toimintaa ja suoriutumista ja siihen latautuvat kohdat liittyvät arvioon päätöksenteon avoimuudesta, verorahojen tuhlaamisesta, sekä luottamuksesta Euroopan parlamenttiin. EU:n suoriutumista kuvaava faktori koskee (2) poliittista järjestelmää ja sen toimintaa, mukaan lukien ensisijaisesti (B) hyötynäkökohdat. On kuitenkin epäselvää, onko luottamus regiimiin enemmän utilitaristista hyötyyn perustuvaa vai affektiivista, joten asenne jakautuu molemmille puolille kenttää (Boomgaarden et al. 2011, 247-250.) Siinä missä Boomgaardenin et al. esittelemässä jaottelussa EU:n suoritusta kuvaava asenne on lähinnä positiivinen, tukea ilmaiseva, on nostettu esille myös näkemys EU:n suorituksesta negatiivisena, vastustavana puolena. Van Elsas (2016) on esimerkiksi nostanut EU:n suoritukseen liittyen esille, että etenkin poliittisen jakolinjan vasen laita on huolissaan EU:n nykyisen rakenteen taloudellisista seurauksista.

Neljäs tekijä koostuu Euroopan unionin perustehtäviä ja ympäristöä koskevista arvoista. ”*Utilitarismia ja idealismia*” kuvaava asenne muodostuu näkemyksestä Euroopan unionin yhdentymisestä rauhan ja vakauden säilyttäjänä. Asenne koostuu myös postmateriaalisia ekologisia arvoja kuvaavista ympäristön ja vaurauden säilyttämiseen liittyvistä tekijöistä. Asenne on jälleen (2) järjestelmään kohdistuva ja (B) utilitaristinen, hyötyyn perustuva. Viides ja viimeinen tekijä ”EU:n vahvistaminen” koostuu tuesta Euroopan integraatiolle, niin laajenemisen kuin syventämisen näkökulmista. Asenne sisältää näkemyksiä laajemman EU:n päätöksenteon puolesta, sekä politiikan siirtämisestä EU-tasolle. Tämäkin asenneulottuvuus kuvaa (2) järjestelmään kohdistuva ja (B) utilitaristista tukea.

Siinä missä Boomgaarden et al. (2011) käsittelevät EU:n vahvistamista koskevaa tukea lähinnä sen positiivisessa merkityksessä, on van Elsas (2016, 56-7) erotellut EU:n vahvistamiseen liittyvän tuen vaihtelevan sen mukaan, preferoidaanko päätöksentekoa kansallisvaltioiden vai EU:n tasolla. Van Elsas mukaan tämä jako on nähtävissä esimerkiksi poliittisten jakolinjojen vasemmalla ja oikealla laidalla. Hänen mukaansa jakolinjan vasen laita on tyytymätön EU:n tämänhetkiseen suoritukseen ja sen vuoksi tukee päätäntävällän lisäämistä EU tasolla, kun taas oikea laita keskittäisi päätöksentekoa juuri kansallisvaltioille.

EU-asenteiden huomataan näin jakautuvan varsin moniin järjestelmään kohdistuviin asenteisiin. Yhteisöä koskevia hyötyyn perustuvia näkökulmia ei taas Boomgaardenin et al. (2011) tutkimuksessa löydetty, mutta se saattaa selittyä heidän mukaansa enemmän kuvailevien muuttujien valinnoilla kuin näiden aspektien teoreettisella yhteensopimattomuudella.

5 Tutkimuksen operationalisointi

5.1 Aineisto

Tutkielmassa tutkimuskysymyksiä tarkastellaan Eurobarometrin 96.1. (Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti 2022) avulla. Eurobarometri on kerätty 27 jäsenmaasta aikavälillä 22.10.2020 — 20.11.2020. Aineistossa on esitetty kysymyksiä esimerkiksi vastaajien kiinnostuksesta osallistua kansalaiskeskusteluun; näkemyksiä siitä, keiden tulisi osallistua keskusteluun; näkemyksiä siitä, keiden kanssa tahdottaisiin käydä keskustelua; asenteita suhteessa Euroopan unionin rooliin poliittisessa päätöksenteossa; sekä sosioekonomisia muuttujia. Aineiston kautta on mahdollista tehdä kartoitusta siitä, mitkä tekijät vaikuttavat kansalaisten kiinnostukseen osallistua Euroopan tulevaisuutta koskevaan keskusteluun.

Eurobarometrin on nähty tarjoavan liian suppeasti kysymyksiä EU-asenteiden monipuolisuuden kartoittamiseksi. Eurobarometrien perusteella on keskitytty liian kapeasti kartoittamaan EU-asenteita kysymyksillä tuesta jäsenvaltioiden EU-jäsenyyteen liittyen, tai oletetuista hyödyistä, joita EU-jäsenyys tarjoaa (de Vreese, 2018, 195-6). Tässä tutkimuksessa EU-asenteita kuvaavat faktorit on kuitenkin muodostettu juuri Eurobarometrin tarjoaman datan avulla Boomgaarden et al. (2011) esittelemän jaottelun pohjalta. De Vreese et al. (2018) viittaa Eurobarometreihin, jotka ovat tehty 2000-luvun alussa. Yksi tämän faktorianalyysin tavoite onkin myös arvioida sitä, miten hyvin EU-asenteita kuvaavia faktoreita voidaan uudella Eurobarometrin datalla luoda. Tutkielmassa käytettiin R-ohjelmointikieltä Eurobarometrin tarjoaman datan käsittelyyn ja analysointiin.

5.2 Tutkimusmenetelmät

5.2.1 Faktorianalyysin menetelmät

EU-asenteiden monipuolisuuden tarkastelu toteutetaan tässä tutkielmassa konfirmatorisen faktorianalyysin menetelmällä. Konfirmatorinen faktorianalyysi on teorialähtöinen analyysimenetelmä, jossa ennalta muotoiltujen hypoteesien perusteella tarkastellaan, miten muuttujat sopivat teoreettisiin faktoreihin (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021a). Faktorit muodostetaan käyttäen tilastollista menetelmää, Promax -rotaatiota, jonka jälkeen tarkastellaan vielä faktoreiden luotettavuutta ja konsistenssia, eli yhtenäisyyttä, joka todetaan Cronbachin alfa -kertoimella. Cronbachin alfa on paljon käytetty tunnusluku reliabiliteetin mittaamiseksi. Se kuvaa sitä, kuinka hyvin useat kysymykset tai muuttujat

liittyvät toisiinsa ja mittaavat samaa käsitettä tai ominaisuutta (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021b). Kun faktoreiden yksittäinen konsistenssi on mitattu, tarkastellaan vielä niiden välistä keskinäistä korrelaatiota, jotta saataisiin parempi kuva mahdollisesta multikollineaarisuudesta, jota faktoreiden välillä saattaa ilmetä, sillä ne kuvaavat ikään kuin saman asian eri puolia. Konsistenssin ja kovarianssin mittaamiseksi ei ole tarkkoja rajoja, mutta suuremmat arvot tarkoittavat yhtenäisempiä, tai keskenään korreloivampia faktoreita.

5.2.2 Logistisen regressioanalyysin menetelmät

EU-asenteita kuvaavien faktoreiden luomisen jälkeen EU-asenteiden vaikutusta kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin ja näkemyksiä kansalaiskeskusteluista tarkastellaan analysoimalla niitä logistisen regressioanalyysin avulla. Logistista regressioanalyysia käytetään, kun selitettävä muuttuja voi saada vain kaksi arvoa 0 tai 1. Logistinen regressioanalyysi pyrkii ennustamaan todennäköisyyksiä, eli millä todennäköisyydellä tarkasteltava asia tapahtuu tai pätee (Kaakinen ja Ellonen, 2021a.) Tässä tutkielmassa on tarkoitus logistista regressioanalyysia käyttäen selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä kansalaisten kiinnostukseen ja näkemyksiin kansalaiskeskusteluista. Varsinkin kiinnostuneita ollaan siitä, miten EU-asenteita kuvaavat faktorit ennustavat näitä asioita. Selittävät muuttujat, eli kiinnostus ja näkemykset saavat joko arvon 0 (ei kiinnostunut) tai 1 (kiinnostunut).

Tutkielmassa käytettävät selitettävät muuttujat olivat alun perin Likert-asteikollisia, mutta ne muutettiin dummy-muuttujiksi (jotka voivat saada arvot 0, tai 1) tulkinnan yksinkertaistamiseksi. Selitettävien muuttujien tarkempi koodaus käydään läpi myöhemmin. Selitettävien muuttujien koodaus dummy-muuttujiksi selkeyttää logistisen regressioanalyysin tuloksia ja niiden tulkintaa verrattuna ordinaalisten muuttujien tarkasteluun käytettävää multinomiaalista logistista regressiota. Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuttu yleisestä trendistä, eikä välttämättä Likert -asteikollisista muutoksista, kuten erosta samaa mieltä olevien tai erittäin samaa mieltä olevien suhteesta. Logistinen regressio antaa itsessään kattavan, mutta helpommin ymmärrettävän kuvan EU-asenteiden ja selitettävien muuttujien välisestä suhteesta.

Vaikka logistisen regression tulos olisikin tilastollisesti merkitsevä, voi muuttujien välinen suhde olla myös suhteellisen merkityksetön. Näin on varsinkin Eurobarometrin kaltaisissa suurissa dataseiteissä, milloin lähes jokaisen muuttujan välinen yhteys on tilastollisesti

merkitsevä. Tämän vuoksi logistisen regressioanalyysin avulla luodaan taulukoita, minkä lisäksi nostetaan esille analyysin yhteydessä myös EU-asenteiden ja selitettävän muuttujan suhteesta kertova regressiosuora. Regressiosuora osoittaa muuttujien välisen yhteyden, suunnan ja voimakkuuden. Alaspäin laskeva regressiosuora kertoo muuttujien välisestä negatiivisesta yhteydestä ja nouseva suora positiivisesta. Vaakatasossa oleva suora taas kertoo heikosta yhteydestä muuttujien välillä (Kaakinen ja Ellonen, 2021b.) Logistisessa regressioanalyysissä muuttujien välisen yhteyden ei oleteta olevan lineaarinen, vaan logistinen. Tällöin muuttujien välistä voimakasta yhteyttä kuvaavat regressiosuorat näyttävät S-käyrän muodossa. Kohtalainen yhteys näyttää taas lineaariselta suoralta. Vaakatasossa oleva suora kertoo heikosta yhteydestä (Kaakinen ja Ellonen, 2021a.)

5.3 Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tässä tutkielmassa esitetään kaksi tutkimuskysymystä, joiden avulla pyritään kartoittamaan asenteiden mahdollista vaikutusta kansalaiskeskusteluihin liittyvään itsevalikoitumiseen. Tarkemmin tätä lähdetään tarkastelemaan tutkimuskysymyksen kautta, jotka liittyvät toisaalta siihen, minkälainen on poliittisten asenteiden vaikutus kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun, toisaalta siihen, millä tavalla poliittinen asenne vaikuttaa kansalaisten näkemyksiin kansalaiskeskusteluista.

1. Tutkimuskysymys: Vaikuttaako poliittinen asenne kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun?

Tutkimuskysymyksiä koskevat hypoteesit kootaan aikaisemmin esiteltyyn teorian ja tutkimustulosten pohjalta. Tutkimuskysymystä, vaikuttaako suhtautuminen kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun, tarkastellaan selvittämällä, vaikuttaako EU-asenteet kiinnostukseen osallistua Euroopan tulevaisuutta käsittelevään kansalaiskeskusteluun. Tutkimuskysymys laajentaa aikaisemmin tutkimuksessa esitettyä kysymystä siitä, minkälaiset ominaisuudet edeltävät osallistumista kansalaiskeskusteluihin (e.g. Jacquet 2017; Quintelier ja van Deth 2014; Neblo et al. 2010; Karjalainen ja Rapeli 2015; Isernia ja Fishkin 2014).

Tutkimuksessa esitetty ensimmäinen hypoteesi on, että poliittinen asenne kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan vaikuttaa kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun, sekä tahton vaikuttaa päätöksentekoon kyseisestä aiheesta (e.g. Iseran ja Fishkin 2014). Osallistumista selittävän tutkimuksen perusteella esitetään, että

positiiviset suhtautumiset kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan lisäävät kiinnostusta osallistua kansalaiskeskusteluun. Hypoteeseja testatessa kuitenkin oletetaan, että poliittiset asenteet eivät ole kaksi- vaan moniulotteisia (Boomgaarden et al. 2011). Jotkin poliittiset asenteet latautuvat myös sellaisilla tekijöillä, joiden on aikaisemmassa tutkimuksessa nähty vaikuttavan kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin myös negatiivisesti. Tässä tutkielmassa esitettyjen asenteiden kohdalla varsinkin järjestelmään kohdistuvat, sekä utilitaristiset asenteet saattavat korreloida negatiivisesti osallistumiskiinnostuksen kanssa, sillä esimerkiksi tyytyväisyyden poliittiseen järjestelmään ja kansalaiskeskustelujen vaikuttavuutta koskevien näkemysten on esitetty olevan yhteydessä osallistumattomuuden kanssa. (e.g. Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021).

Toinen tutkimushypoteesi on, että poliittisilla asenteilla on samansuuntainen vaikutus siihen, motivoisiko varmuus kansalaiskeskustelun vaikuttavuudesta osallistumaan. Tämän taustalla on esimerkiksi tulokset siitä, että kansalaiskeskustelun roolin ei tahdota olevan neuvoantavaa suurempi, mutta poliittisen tasa-arvon kannattajat ovat suosiollisempia kansalaiskeskusteluja kohtaan (Pow 2023). Tässä suhteessa etenkin affektiivisten ja yhteisöön kohdistuvien asenteiden oletetaan korreloivan positiivisesti, kun taas järjestelmään kohdistuvien asenteiden odotetaan korreloivan negatiivisesti, sillä niissä korostuu tyytyväisyys vallitseviin oloihin.

Tutkimuskysymykseen liittyen nostetaan kaksi hypoteesia:

H₀ Euroopan unionia koskevillä asenteilla ei ole vaikutusta kiinnostukseen osallistua Euroopan tulevaisuutta koskevaan kansalaiskeskusteluun, tahtoon omasta vaikuttavuudesta tai näkemyksiin vaikuttavuudesta osallistumista motivoivana tekijänä.

H₁ Asenteet koskien Euroopan unionia vaikuttavat kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun tai saada enemmän sananvaltaa Euroopan unionia koskevissa päätöksissä.

H₂ Affektiiviset ja yhteisöön kohdistuvat asenteet korreloivat positiivisesti osallistumiskiinnostuksen kanssa, kun taas utilitaristiset ja järjestelmään kohdistuvat asenteet negatiivisesti.

2. Tutkimuskysymys: Vaikuttaako poliittinen asenne kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan näkemyksiin kansalaiskeskustelujen roolista päätöksenteossa?

Toinen tutkimuskysymys on asetettu, jotta saataisiin laajempi kuva asenteiden vaikutuksesta kansalaiskeskusteluihin liittyen. Siinä missä ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä kartoitetaan yksilön kiinnostusta osallistua kansalaiskeskusteluun, on kokonaan toinen puoli tutkimuksessa keskittynyt kansalaisten näkemyksiin kansalaiskeskusteluista (e.g. Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021; Germann, Marian ja Muradova 2023; Pow 2023; Jacquet et al. 2022; Koskimaa ja Rapeli 2020). Tutkimuskysymystä lähdetään tarkastelemaan selvittämällä, onko EU-asenteella vaikutusta näkemyksiin kansalaiskeskusteluista, joiden aiheena on Euroopan tulevaisuus. Toisella tutkimuskysymyksellä pyritään siis laajentamaan keskustelua tarkastelemalla asenteiden vaikutusta näkemyksiin kansalaiskeskusteluista ja kansalaisista päätöksentekijöinä.

Kolmas hypoteesi on saman suuntainen kuin aikaisemmassa tutkimuskysymyksessä. Yleisesti ottaen myönteinen suhtautuminen kansalaiskeskustelun aiheita kohtaan vaikuttaa positiivisesti näkemyksiin kansalaiskeskustelusta. Tämän on huomattu olevan tilanne varsinkin silloin, kun uskotaan kansalaiskeskustelun lopputuleman olevan ennako-oletusten mukainen (Pilet et al. 2023). Kansalaiskeskusteluja, ja kansalaisten roolia päätöksenteossa koskevat näkemykset ovat kuitenkin toisen hypoteesin mukaan monisyisiä sen mukaisesti, mihin poliittinen asenne kohdistuu. Näkemyksiin vaikuttavat heikentävästi edellä esitetyn mukaisesti esimerkiksi tyytyväisyys poliittiseen järjestelmään ja kokemus omasta kyvystä vaikuttaa politiikkaan sekä uskomukset kansalaiskeskustelun vaikuttavuudesta (Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021). Tässä valossa tutkielmassa tehdään hypoteesi sen osalta, että poliittiseen järjestelmään kohdistuvat asenteet korreloivat negatiivisesti horisontaaliseen päätöksentekoon liittyvien näkemysten kanssa. Lisäksi edellisen tutkimuskysymyksen tapaan, kysymykset näkemysten vaikuttavuudesta uskotaan latautuvan negatiivisesti näille asenteille, mikä lisää olettamusta negatiivisesta korrelaatiosta.

Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla, kuten ensimmäisessäkin, tarkastellaan myös mahdollisia osallistumiseen motivoivia tekijöitä, mutta vaikuttavuuden sijasta tarkastellaan tutkimuskysymykselle olennaista kysymystä siitä, minkälaisena nähdään toisten kansalaisten rooli päätöksentekijöinä. Hypoteesit koskien kysymystä siitä, motivoisiko kaikkien ryhmien huomiointi osallistumaan kansalaiskeskusteluun, ovat samansuuntaiset kuin edellisissä oletuksissa. Yleisesti ottaen kansalaiset ovat motivoituneempia keskustelemaan ennemmin vertikaalisesti kuin horisontaalisesti (Neblo et al. 2010), mutta affektiivisten ja yhteisöön

kohdistuvien arvojen uskotaan korreloivan positiivisesti, kun taas järjestelmään tyytyväisyys korreloivan negatiivisesti tämän tekijän kanssa.

H₀ Euroopan unionia koskevilla asenteilla ei ole vaikutusta näkemyksiin Euroopan tulevaisuutta koskevasta kansalaiskeskustelusta, kansalaisten roolista päätöksenteossa tai kaikkien ryhmien huomioinnista osallistumista motivoivana tekijänä.

H₃ Myönteiset asenteet koskien Euroopan unionia vaikuttavat näkemyksiin Euroopan tulevaisuutta koskevasta kansalaiskeskusteluista ja kansalaisten roolista päätöksenteossa.

H₅ Affektiiviset ja yhteisöön kohdistuvat asenteet korreloivat positiivisesti näkemyksiin kansalaiskeskusteluista ja kansalaisista päätöksentekijöinä, kun taas utilitaristiset ja järjestelmään kohdistuvat asenteet negatiivisesti.

6 Konfirmatorinen faktorianalyysi – EU-asenteet

Seuraavaksi tarkastellaan faktorianalyysin menetelmällä EU-asenteiden luomista Eurobarometridatan pohjalta seuraavaa tutkimusvaihetta varten. Tässä vaiheessa luotavia EU-asenteita kuvaavia faktoreita käytetään selittävinä muuttujina seuraavassa osassa, jossa tarkastellaan poliittisten asenteiden vaikutuksia siihen, miten kansalaiskeskusteluihin suhtaudutaan.

6.1 Faktorianalyysi, EU-asenteet: muuttujien operationalisointi

Euroopan unionia koskevia asenteita kuvaaviin faktoreihin valittuja muuttujia on tässä tutkielmassa lähdetty operationalisoimaan siten, että ne edustaisivat aiemmin esiteltyjä asenneulottuvuuksia. Pohjana käytetään Boomgaarden et al. (2011), sekä de Vreese et al. (2018) esittelemiä EU-asenteita, mutta niitä on muun tutkimuskirjallisuuden perusteella (esim. van Elsas 2016) laajennettu käsittämään myös asenteiden käänteiset puolet.

Faktoreiden luomiseen on osittain käytetty Boomgaarden et al. (2011) käyttämiä kysymyksiä, mutta niiden lisäksi faktoreita on luotu myös muiden kysymysten pohjalta. Tämä johtuu lähtökohtaisesti siitä, että tutkielmaa tehdään Eurobarometridatan pohjalta, eikä siinä ole päästy yhtä yksityiskohtaisesti erittelemään EU-asenteita kuvaavien faktoreiden muodostamia kysymyksiä, kuin Boomgaarden et al. (2011) itse toteuttamassa tutkimuskyselyssä.

Eurobarometrin dataa on käytetty erityisesti sen vuoksi, että se sisältää kysymyksiä kansalaisten kiinnostuksesta osallistua kansalaiskeskusteluihin ja heidän käsityksiään niistä. Eurobarometridatan avulla luotuja EU-asenteita kuvaavia faktoreita käytetäänkin seuraavassa vaiheessa selittävinä muuttujina, kun tutkitaan asenteiden vaikutusta kansalaiskeskusteluja koskeviin näkemyksiin ja kiinnostukseen kansalaiskeskusteluihin osallistumiseksi. Aiemmin tässä tutkielmassa esitetyn EU-asenneulottuvuuksia koskevaan teoriaan perustuen on Eurobarometrin esittämien kysymysten pohjalta luotu neljä EU-asennetta kuvaavaa faktoria, jotka ovat: *samaistuminen Euroopan unioniin, suorituskeskeinen suhtautuminen, idealistinen suhtautuminen*, sekä *päätöksenteon tasoa* kuvaavat faktorit.

Boomgaarden et al. (2011) esittämät ulottuvuudet "*Negatiivinen affekti*", sekä "*EU identiteetti*", on koodattu saman muuttujan alle siten, että ensimmäinen ulottuvuus saa faktorin negatiiviset arvot ja jälkimmäinen positiiviset muuttujan arvot. Ensimmäinen faktori, **samaistuminen Euroopan unioniin**, koostuu siis identiteettiä ja EU:n tuottamaa affektiivista kokemusta kuvaavista kysymyksistä (Boomgaarden et al. 2011). Faktori on ennen kaikkea

affektiivinen ja kohdistuu sekä yhteisöön että järjestelmään. Faktori sisältää neljä muuttujaa, jotka ovat: (1) *Euroopan unionin tuottama vaikutelma*, (2) *Euroopan unionin tuottaman vaikutelman muutos vuoden aikana*, (3) *mielipide Euroopan unionista*, sekä (4) *tyytyväisyys elämisestä Euroopan unionissa*. Muuttujat on koodattu siten, että ne saavat arvoja välillä -2, -1, 0, 1, 2, milloin faktorin negatiiviset arvot kuvaavat negatiivista affektiota EU:hun ja positiiviset arvot taas kuvaavat vahvempaa identifioitumista Euroopan unioniin.

Toinen EU-asennetta kuvaava faktori, **suorituskeskeinen suhtautuminen Euroopan unioniin**, koostuu EU:n toimintaan liittyvistä näkemyksistä (Boomgaarden et al. 2011), sekä suhtautumisesta EU:hun taloudellisena toimijana (van Elsas 2016). Faktori on sekä affektiivinen että utilitaristinen, mutta kohdistuu etenkin järjestelmään. Faktoria kuvaamaan on valittu viisi muuttujaa, jotka ovat: (5) *Talous ja kasvu voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla*, (6) *työllisyys ja sosiaalipolitiikka voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla*, (7) *tyytyväisyys demokratian toimivuuteen Euroopan unionissa*. (8) *äänelläni on merkitystä Euroopan unionissa*, sekä (9) *Euroopan unioni on projekti, joka antaa nuorille perspektiiviä tulevaisuuteen*. Muuttujat on koodattu siten, että ne saavat arvoja välillä -2, -1, 0, 1, 2. Negatiiviset arvot kuvaavat näkemystä siitä, että taloudellisia toimia tulisi tehdä ennemmin kansallisvaltion kuin EU:n tasolla, sekä tyytymättömyyttä EU:n demokraattista suoriutumista kohtaan. Positiiviset arvot taas päinvastoin kuvaavat näkemystä EU:n suuremmasta taloudellisesta roolista, sekä kuvaa tyytyväisyyttä EU:n demokratiaa kohtaan. Tällöin faktorin negatiiviset arvot kuvaavat negatiivista arviointia EU:n suoriutumisesta ja positiiviset arvot myönteisiä.

Kolmas faktori, **Idealistinen suhtautuminen Euroopan unioniin**, koostuu post-materialistisista ja utilitarismia korostavista kysymyksistä, sekä näkemyksistä valtion EU-jäsenyydestä (Boomgaarden et al. 2011). Faktori on utilitaristinen ja järjestelmään kohdistuva. Faktoriin on valittu tällä perusteella viisi muuttujaa: (10) *Euroopan unioni on vakaa alue levottomassa maailmassa*, (11) *Euroopan unionin jäsenyys*, (12) *Ilmastonmuutoksen torjunta luo työpaikkoja ja innovaatioita*, (13) *Euroopan hiilineutraalius ensimmäisenä maanosana 2050*, (14) *Uusiutuva energia ja energiatehokkuus tärkeä tavoitteena Euroopassa*. Muuttujat on koodattu siten, että ne saavat arvoja välillä -2, -1, 0, 1, 2, milloin negatiiviset arvot kuvaavat näkemystä EU:n epävakauudesta ja rauhattomuudesta, sekä negatiiviset näkemykset EU:n ekologisista tavoitteista. Positiiviset arvot päinvastoin kuvaavat näkemystä EU:sta vakaana alueena, jonka jäsenyys on hyvä asia, sekä kuvaa tahtoa aktiivisemmille EU:n

ilmastotoimille. Faktorin negatiiviset arvot kuvaavat siis pessimistisiä arviota EU:n jäsenyydestä ja merkityksestä ympäristöön liittyen, kun taas positiiviset arvot kertovat idealistisesta suhtautumisesta näihin asioihin.

Neljäs faktori, **Päätöksenteon taso, EU vai kansallisvaltio**, koostuu van Elsasta (2016) seuraten näkemyksistä siitä, tulisiko päätöksentekoa toteuttaa kansallisvaltion vai EU:n tasolla. Faktori on järjestelmään kohdistuva ja utilitaristinen. Faktoria kuvaamaan on valittu neljä muuttujaa. Faktorin EU:n vahvistamista tukevan politiikan segmenteiksi on valittu muuttujia, jotka kuvaavat poliittisen alueen suhdetta sen ulkopuolisiin alueisiin tai ovat muuten vain luonteeltaan alueensa ylittäviä. Faktorin sisältämät politiikkalohkot ovat näin ollen: (15) *ulkopolitiikka*, (16) *puolustus ja turvallisuuspolitiikka*, (17) *muuttoliike ja pakolaisuus*, (18) *ympäristö ja ilmastonmuutos*. Päätöksenteon tasoa kuvaava faktori kertoo sen negatiivisilla arvoilla orientaatiosta kansallisvaltioissa tapahtuvaa päätöksentekoa kohtaan, kun taas positiiviset arvot kuvaavat halua laajempaan päätöksentekoon EU-tasolla. Tarkempaa tietoa edellä esiteltyjen faktoreiden sisältämien muuttujien koodauksesta on löydettävissä tutkielman lopusta liitteestä 1.

6.2 Faktorianalyysi, EU-asenteet: tulokset

EU-asenteiden monipuolisuuden tarkastelu toteutetaan tässä tutkielmassa konfirmatorisen faktorianalyysin menetelmällä. Konfirmatorinen faktorianalyysi on teorialähtöinen analyysimenetelmä, jossa ennalta muotoiltujen hypoteesien perusteella tarkastellaan, miten muuttujat sopivat teoreettisiin faktoreihin (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021a). Tässä tutkielmassa EU-asenteita kuvaavat faktorit muodostettiin muuttujista edellä esitellyn teorian pohjalta Eurobarometrin tarjoamista kysymyksistä. Faktorianalyysin suorittamiseksi R:ssä valittiin Promax-rotatio rotaatiomenetelmäksi. Vinokulmamenetelmänä (*oblique rotation*) Promax-rotatio tuottaa faktoreita, jotka voivat korreloida keskenään, mutta auttaa selkeyttämään faktorirakennetta ja helpottaa tulosten tulkintaa.

Promax-rotatio suoritettiin sen jälkeen, kun faktorit oltiin muodostettu. Tämän vaiheen tarkoituksena oli muuttaa faktorilatauksia siten, että ne ovat helpommin tulkittavissa ja erottuvat toisistaan. Promax-rotatio pyrkii maksimoimaan faktorien erottelukyvyn ja auttamaan niiden selkeässä erottamisessa. Rotaation jälkeen suoritetaan tulosten tulkinta ja analysointi. Promax-rotatio tuottaa uudet faktorilataukset, jotka ovat rotaation jälkeen

selkeämmät ja helpommin ymmärrettävät. Promax-rotation jälkeen tarkastellaan myös faktorien välisiä korrelaatioita, mikä auttaa ymmärtämään faktoreiden suhdetta toisiinsa.

Taulukko 1. EU-asenteita kuvaavat faktorit

Taulukossa on esitetty Promax-rotatation avulla muuttujista tuotetut faktorit. Taulukon riveillä on esitettyinä faktoreiden sisältämät muuttujat ja sarakkeilla niiden saama kuormitus.

	Faktorit			
	Samaistuminen	Suorituskeskeisyys	Idealismi	Päätöksenteon taso
1. Euroopan unionin tuottama vaikutelma.	0,818			
2. Euroopan unionin tuottaman vaikutelman muutos vuoden aikana.	0,536			
3. Mielipide Euroopan unionista.	0,711			
4. Tyytyväisyys elämisestä Euroopan unionissa.	0,611			
5. Talous ja kasvu voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla.		0,500		
6. Työllisyys ja sosiaalipolitiikka voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla.		0,475		
7. Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen Euroopan unionissa.		0,544		
8. Äänelläni on merkitystä Euroopan unionissa.		0,514		
9. Euroopan unioni on projekti, joka antaa nuorille perspektiiviä tulevaisuuteen.		0,471		
10. Euroopan unioni on vakaa alue levottomassa maailmassa			0,380	
11. Euroopan unionin jäsenyys			0,426	
12. Ilmastonmuutoksen torjunta luo työpaikkoja ja innovaatioita.			0,650	
13. Euroopan hiilineutraalius ensimmäisenä maanosana 2050.			0,753	

	Faktorit			
	Samaistuminen	Suorituskeskeisyys	Idealismi	Päätöksenteon taso
14. Uusiutuva energia ja energiatehokkuus on tärkeä tavoite Euroopassa.			0,735	
15. Ulkopolitiikka voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla.				0,766
16. Puolustus ja puolustuspolitiikka voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla.				0,801
17. Muuttoliike ja pakolaisuus voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla.				0,591
18. Ympäristö ja ilmastonmuutos voitaisiin hoitaa tehokkaimmin EU- vai kansallisella tasolla.				0,651
Otoksen koko	25953	25962	26292	25550
Kuormituksen summakuvaaja (SS Loadings)	1,836	1,257	1,854	2,002
Suhteellinen vaihtelu	0,459	0,251	0,371	0,501
Reliabiliteettitesti Cronbachin alpha	0,7446783	0,6198222	0,7150023	0,7951226

Faktoriansalyysissa korrelaatiokertoimet antavat viitteitä siitä, kuinka hyvin ne ovat yhteydessä toisiinsa, sekä miten hyvin ne muodostavat yhtenäisen rakenteen faktorille.

Korrelaatiokertoimen lähestyessä yhtä, voidaan puhua vahvasta korrelaatiosta ja lähellä nollaa olevat taas kertovat heikosta korrelaatiosta. Korrelaatiokertoimen etumerkki taas kertoo positiivisesta tai negatiivisesta korrelaatiosta muiden muuttujien kanssa. Tässä faktoriansalyysissa kaikki muuttujat korreloivat positiivisesti toisten muuttujien kanssa.

Ensimmäisen faktorin, samaistumisen, muuttujien korrelaatioiden vaihtelut saavat korkeimmillaan arvon 0,818 ja pienimmillään arvon 0,536. Tämä kertoo varsin vahvasta muuttujien välisestä korrelaatiosta. Toinen vahvasti keskenään korreloiva muuttuja on EU:n vahvistamista kuvaava faktori, jonka muuttujat saavat korkeimmillaan arvon 0,801 (Muuttuja 16) ja pienimmillään 0,591 (Muuttuja 17). Faktoreita, jotka saavat heikompia arvoja, ovat EU:n suoriutumista koskeva, sekä idealistista suhtautumista kuvaava faktori, joka sisältää vähiten muiden kanssa korreloivan muuttujan kertoimella 0,380 (Muuttuja 10.)

Yleisesti korrelaatiokertoimen tulokset ilmoittavat todennäköisyyden, että havaittu yhteys olisi tapahtunut sattumalta. Sille, kuinka suuri faktorilatauksen tulisi olla, ei ole yksiselitteistä vastausta. Se riippuu muuttujien sisällöllisestä tulkinnasta, ja oppikirjat suosittelevat alarajaksi arvoa 0,3 tai 0,5 (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021a.) Esimerkiksi Boomgaarden et al. (2011) ovat hyväksyneet EU-asenteita kuvaaviin faktoreihinsa muuttujia, joiden p-arvo on 0,3. Tämänkin faktoriansalyysin tuloksissa heikoimpia yhteyksiä on havaittavissa esimerkiksi idealistista suhtautumista koskevassa asenteessa (kysymykset 10 ja 11), sekä EU:n suoriutumista koskevassa asenteessa (kysymykset 6 ja 9).

Vaikka faktoreiden sisällä onkin heikommin muiden muuttujien kanssa korreloivia muuttujia, on niiden käyttö osana faktoria kuitenkin perusteltua aikaisemman tutkimuskirjallisuuden valossa. Lisäksi luotujen faktoreiden reliabiliteettia on mitattu Cronbachin alfa -testillä, joka mittaa mittarin johdonmukaisuutta, eli sitä, että se mittaa aina, kokonaisuudessaan samaa asiaa (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021b). Cronbachin alfa -testin perusteella luodut faktorit saavat korkeamman arvon kuin 0,7, mitä on pidetty luotettavuutta kuvaavana rajana, mutta myös matalampia arvoja, kuten 0,6 tai 0,5 on käytetty.

Korkeimmillaan rotaation avulla luodut faktorit saavat Cronbachin alfa -testistä arvon 0,7951226. EU:n suoriutumista kuvaava muuttuja on saanut arvoa 0,7 pienemmän arvon (0,6198222), mutta sen nähdään olevan riittävä ja myös teoreettisesti perusteltu.

Faktoriansalyysissa luotuja EU-asenteita kuvaavia faktoreita käytetään tässä tutkielmassa selittävinä summamuuttujina, joten on myös tärkeää tarkastella, ovatko faktorit todella toisistaan erillisiä, jotta vältettäisiin tulosten tulkintaan vaikuttava multikollinearisuus. Faktoreiden välistä korrelaatiota tarkastellaan taulukossa 2.

Taulukko 2. Korrelaatiomatriisi

EU asenteiden välistä korrelaatiota kuvaava matriisi

	Samaistuminen	Suorituskeskeisyys	Idealismi	Päätöksenteon taso
Samaistuminen	1	0,5991063	0,4840408	0,2812177
Suorituskeskeisyys	0,5991063	1	0,4041400	0,5136341
Idealismi	0,4840408	0,4041400	1	0,2273520
Päätöksenteon taso	0,2812177	0,5136341	0,2273520	1

Analysoitaessa faktorien välisiä korrelaatioita, huomataan etteivät ne ole erityisen korkeita. Faktoreiden välinen keskinäinen korrelaatio saa suurimmillaan arvon 0,597816 EU:hun samaistumista kuvaavan ja EU:n suoriutumista kuvaavan faktorin välillä. Pienin korrelaatio (0,2411624) on taas EU:n vahvistamista kuvaavan ja idealistista suhtautumista kuvaavan faktorin välillä. EU:n liittyviä asenteita kuvaavat faktorit siis jonkin verran korreloivat toistensa kanssa, mutta korrelaatiot eivät ole niin korkeita, että ne estäisivät faktoreiden käytön regressioanalyysissä selittävinä muuttujina. Regressioanalyysin yhteydessä toteutetaan lisäksi kuitenkin vielä VIF-testit kullekin muuttujalle mahdollisen multikollinearisuuden tarkastelemiseksi.

Seuraavassa luvussa suoritetaan logistinen regressioanalyysi, jossa tarkastellaan faktoriansalyysin tuloksena luotujen EU-asenteiden vaikutusta kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin koskien Euroopan unionia, sekä kansalaisten näkemyksiä EU:ta koskevista kansalaiskeskusteluista. EU-asenteiden lisäksi esitellään muita kontrolloitavia muuttujia, joilla on nähty aikaisemmassa tutkimuksessa olevan vaikutusta edellä esitettyihin kysymyksiin nähden.

7 Logistinen regressioanalyysi: EU-asenteet ja kansalaiskeskustelut

Euroopan unionia koskevia asenteita tarkastellaan seuraavaksi yhdessä sosiodemografisten kontrollimuuttujien, sekä kontrolloitavien selittävien muuttujien kanssa. Tässä tutkielman osassa esitellään OLS -lineaarisessa regressioanalyysin avulla tarkasteltavat tutkimuskysymykset, sekä miten muuttujat on operationalisoitu.

7.1 Muuttujien operationalisointi

7.1.1 Selittävät muuttujat

Kontrolloitaviin selittäviin muuttujiin olen valikoinut sosioekonomisia muuttujia, joiden on yleisesti nähty vaikuttavan yhteiskunnallisiin tutkimuksiin osallistumiseen.

Poisjättäytymiseen on yleisesti huomattu vaikuttavan vastaajan alempi koulutus, korkeampi ikä, ja sukupuoli (ks. Fitzgerald et al. 1998; Uhrig 2008) Lisäksi kansalaiskeskusteluista poisjättäytymiseen on huomattu vaikuttavan elämäntilanne ja ammattistatus (Karjalainen ja Rapeli 2014). Näin ollen kontrollimuuttujiksi on valittu ikä, sukupuoli, koulutus, ammattistatus, sekä asuinpaikka. Ikä on koodattu jatkuvana muuttujana täysi-ikäisistä vastaajista (18-85).

Sukupuoli on dummy-muuttuja, joka voi saada joko arvon 0 Mies, tai 1 Nainen.

Koulutusmuuttuja on koostettu koulutusvuosien mukaisesti jatkuvana muuttujana. Ammattia kuvaava muuttuja on kategorinen muuttuja, joka voi saada arvot: työtön, työntekijä, virassa oleva, yrittäjä. Regressioanalyysissä referenssikategoriana toimivat työttömät. Sekä koulutus- että ammattimuuttujat on luotu mukailleen aikaisemman eurobarometridatalla tehtyjä tutkimuksia (e.g. Balestrini 2012) Asuinpaikka on koodattu jatkuvaksi muuttujaksi, jossa suuremmat arvot kuvaavat tiheimmin asuttuja alueita.

Sosiodemografisten muuttujien lisäksi selittäviksi muuttujiksi valittiin kaksi muuttujaa, jotka on yleensä otettu huomioon osallistumista selitettäessä, ja joiden on nähty aikaisemmassa tutkimuksessa olevan yhteydessä osallistumiskiinnostuksen kanssa. Nämä muuttujat ovat poliittinen ideologia sekä kiinnostus politiikasta (Esim. Neblo et al. 2010).

Kontrolloitavien muuttujien osalta muuttujat jakautuvat melko tasaisesti lähes kaikkien muuttujien osalta. Tarkemmat tiedot muuttujien jakaumista on löydettävissä tämän tutkielman lopusta liitteestä 2. Aineisto kattaa aikuisväestön ikävuosilta 18-85 vuotta keski-ikä ollessa 51,48, ja mediaanin 52 vuotta. Koulutustaso on myös kuvattu koulutusvuosissa ja muuttujan

jakauma on laaja, mutta keskiarvo on 20,28 vuotta, joka kuvaa hyvin Euroopan väestön koulutusta. Poliittinen kiinnostus on melko korkea keskiarvon ollessa 1,68 (asteikolla 0-3). Ideologisesti osallistujat sijoittuvat (asteikolla -5 ... 5) lähes keskelle keskiarvon ollessa -0,32.

Kategoristen muuttujien osalta sukupuolijakauma on hyvin tasainen, naisia ollessa vain pieni enemmistö vastaajista (53,48%). Suurin poikkeama löytyy ammattiryhmistä, kun selvästi suurin ryhmä on palveluksessa tai virassa olevat, jotka koostavat 43,9% kaikista vastaajista. Asuinpaikan suhteen vastaajat jakautuvat hyvin tasaisesti asuinpaikan koon mukaan.

Sosioekonomisten muuttujien lisäksi tässä tutkielmassa käytetään toiseksi edellä luotuja EU-asenteita kuvaavia faktoreita selittävinä muuttujina. Tutkielmassa ollaan kiinnostuneita juuri näiden asenteiden vaikutuksesta suhteessa kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin, sekä näkemyksistä kansalaisten osallistumiseen yleisesti. Selittäviä EU-asenteita ovat siis edellä kuvatuksi: samaistuminen, suorituskeskeisyys, idealismi, sekä päätöksenteon taso. Positiiviset arvot muuttujissa kertovat positiivisesta korrelaatiosta EU:n suhtautumisen ja selitettävän muuttujan välillä, kun taas negatiiviset arvot kertovat positiivisen EU-suhtautumisen kielteisistä vaikutuksista selitettävään muuttujaan.

7.1.2 Vastemuuttajat

Kontekstina kysymyksille, joista selitettävät muuttujat on muodostettu, voidaan sanoa, että Eurobarometrin taustalla olleessa kyselyssä Euroopan tulevaisuuskonferenssin idea selitettiin kyselytutkimukseen osallistujille seuraavasti: "EU on lanseerannut lukuisia tapahtumia, keskustelutilaisuuksia ja kuulemisia otsikolla "Euroopan tulevaisuuskonferenssi". Tavoitteena on keskustella Euroopan ja EU:n tulevaisuudesta ja muovata sitä." (Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti 2022b). Tässä tutkielmassa oletetaan, että vaikka tulevaisuuskonferenssia koskevat kysymykset eivät koskekaan välttämättä suoraan juuri kansalaiskeskusteluihin osallistumista, on kyselyyn vastaajalla jonkinlainen kuva kansalaisia osallistavasta, deliberaatioon perustuvasta kuulemis- tai keskustelutilaisuudesta mielessään. Vaikka tulokset kertovatkin tarkasti määriteltynä juuri Euroopan tulevaisuuskonferenssista, oletetaan, että ne ovat yleistettävissä koskemaan kansalaiskeskusteluja yleensä. Kyselyssä on kuitenkin kysytty myös suoraan vastaajan kiinnostuksesta osallistua kansalaiskeskusteluihin sen eri muodoissaan, ja tätä tarkastellaan ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta on Eurobarometrin tarjoamista kysymyksistä valittu kolme muuttujaa, joilla pyritään valottamaan yksilön osallistumiseen liittyviä tekijöitä. Näitä muuttujia ovat kysymykset yksilön kiinnostuksesta osallistua kansalaiskeskusteluun, yksilön tahdosta sananvaltansa kasvattamiseksi, ja varmuus kansalaiskeskustelun vaikuttavuudesta osallistumista motivoivana tekijänä. Eurobarometridatan perusteella on tehty summamuuttuja kysymyksistä, joissa tiedusteltiin kiinnostusta osallistua Euroopan tulevaisuuskonferenssin yhteydessä kansalaiskeskusteluun, joka järjestetään joko paikallisesti, toisessa EU-maassa, tai verkkokuulemisena. Cronbachin alfan (0,7998312) perusteella indeksi kuvaa melko hyvin kiinnostusta osallistua kansalaiskeskusteluun sen eri muodoissaan. Toinen vastemuuttuja on muodostettu kysymyksestä: ”Haluaisitko enemmän sananvaltaa tärkeissä päätöksissä, jotka vaikuttavat koko Euroopan unionin toimintaan.” Kolmas selitettävä muuttuja kertoo vastauksista kysymykseen, kannustaisiko vastaajaa ottamaan osaa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin toimintaan, ”jos olisitte vakuuttunut siitä, että osallistumisellanne on todellista vaikutusta”.

Toista tutkimuskysymystä koskevat kysymykset liittyvät kansalaisten näkemyksiin (*perception*) kansalaiskeskusteluista ja yleisemmin kansalaisten roolista päätöksenteossa. Ensimmäinen selitettävä muuttuja perustuu kysymykselle: ”Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi edustaa merkittävää demokratian edistysaskelta EU:ssa”. Toinen muuttuja kuvaa vastaajan näkemystä kysymyksestä: ”EU:n kansalaisten mielipide tulisi ottaa paremmin huomioon Euroopan tulevaisuuteen liittyvissä päätöksissä”. Kolmanneksi tarkastellaan vielä kannustaisiko vastaajaa ottamaan osaa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin toimintaan, ”jos kaikki yhteiskunnan osat olisivat edustettuina”.

7.2 Logistisen regressioanalyysin tulokset: EU-asenteet ja deliberatiivinen osallistuminen

Analyysin ensimmäisessä osassa tarkastellaan kansalaisten kiinnostusta osallistua kansalaiskeskusteluihin, näkemystä omasta vallasta EU:n päätöksentekoon, sekä siitä, motivoisiko varmuus vaikutuksesta vastaajaa osallistumaan Euroopan tulevaisuuskonferenssin toimintaan. Logistisen regressioanalyysin tulokset on esitelty taulukossa 3. Taulukon sisältämiä tuloksia tarkastellaan tarkemmin seuraavissa kappaleissa, jotka keskittyvät taulukon 3. lukujen tulkinnan lisäksi myös arvioimaan regressiokertoimien avulla mallien merkitystä.

Taulukko 3. Regressioanalyysi: Kiinnostus osallistua päätöksentekoon kansalaiskeskusteluiden kautta

	Vastemuuttajat		
	Osallistuminen kansalaiskeskusteluun	Enemmän sananvaltaa	Varmuus vaikutuksesta
Ikä	-0,021^{***} (0,001)	-0,010^{***} (0,001)	-0,009^{***} (0,001)
Nainen	-0,109^{***} (0,031)	-0,118^{***} (0,032)	-0,053 (0,029)
Koulutus	0,010^{***} (0,003)	0,023^{***} (0,003)	0,025^{***} (0,003)
Työntekijä Työttömät	-0,155^{**} (0,047)	-0,003 (0,051)	-0,169^{***} (0,044)
Virassa oleva Työttömät	-0,332^{***} (0,052)	-0,157^{**} (0,055)	-0,262^{***} (0,048)
Yrittäjä Työttömät	-0,128[*] (0,065)	0,013 (0,070)	0,027 (0,061)
Asuinpaikka	-0,003 (0,019)	0,086^{***} (0,020)	0,013 (0,018)
Poliittinen kiinnostus	0,519^{***} (0,018)	0,425^{***} (0,018)	0,190^{***} (0,016)
Ideologia	0,009 (0,006)	-0,008 (0,007)	-0,006 (0,006)
Samaistuminen	0,022 (0,020)	0,096^{***} (0,021)	0,035 (0,019)
Suorituskeskeisyys	0,251^{***} (0,022)	0,143^{***} (0,023)	-0,253^{***} (0,020)
Idealismi	0,136^{***} (0,018)	0,196^{***} (0,018)	0,226^{***} (0,017)
Päätöksenteon taso	0,075^{***} (0,018)	0,053^{**} (0,019)	0,100^{***} (0,017)
Vakio	0,557^{***} (0,100)	0,170 (0,109)	0,025 (0,095)
Havainnot	20 098	20 715	21 166
AIC	24 969,91	23 512,24	28 205,27

	Vastemuuttajat		
	Osallistuminen kansalaiskeskusteluun	Enemmän sananvaltaa	Varmuus vaikutuksesta
BIC	25 080,62	23 623,39	28 316,71
log L	-12 470,91	-11 742,24	-14 088,64
<i>Huom.</i>	<i>Vakiovirheet ilmoitettu suluissa * tarkoittaa merkitsevyyttä $p < 0.05$</i>		

Taulukon 3. ensimmäisellä rivillä on mallin regressiokerroin (B), joka kertoo selittävän muuttujan ja vastemuuttujan suhteesta. Tähdet muuttujan arvon perässä kertovat tilastollisesti merkitsevästä p-arvosta (Kaakinen ja Ellonen 2021a.) Esimerkiksi taulukon ensimmäinen lukema, joka kertoo iän vaikutuksesta vastaajan kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun jossakin sen muodossa. Tässä tapauksessa iän ja osallistumiskiinnostuksen kertoimen miinusmerkkisyys kertoo siitä, että mitä vanhempi vastaaja on ollut, sitä epätodennäköisemmin hän on kiinnostunut osallistumaan kansalaiskeskusteluun missään sen muodoissaan.

Taulukosta käy ilmi myös AIC (*Akaike information criterion*) ja BIC (*Bayesian information criterion*) -arvot, sekä log likelihood -arvo. Pääsääntöisesti pienemmät AIC ja BIC arvot ja suuremmat log L arvot kertovat mallin paremmasta ennustavuudesta. Tässä tapauksessa selittävistä muuttujista muodostettu malli ennustaa parhaiten vastaajan näkemystä oman sananvallan kasvattamisesta suhteessa EU-päätöksentekoon. Seuraavaksi siirrytään selvittämään tarkemmin, miten EU-asenteet vaikuttavat kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin.

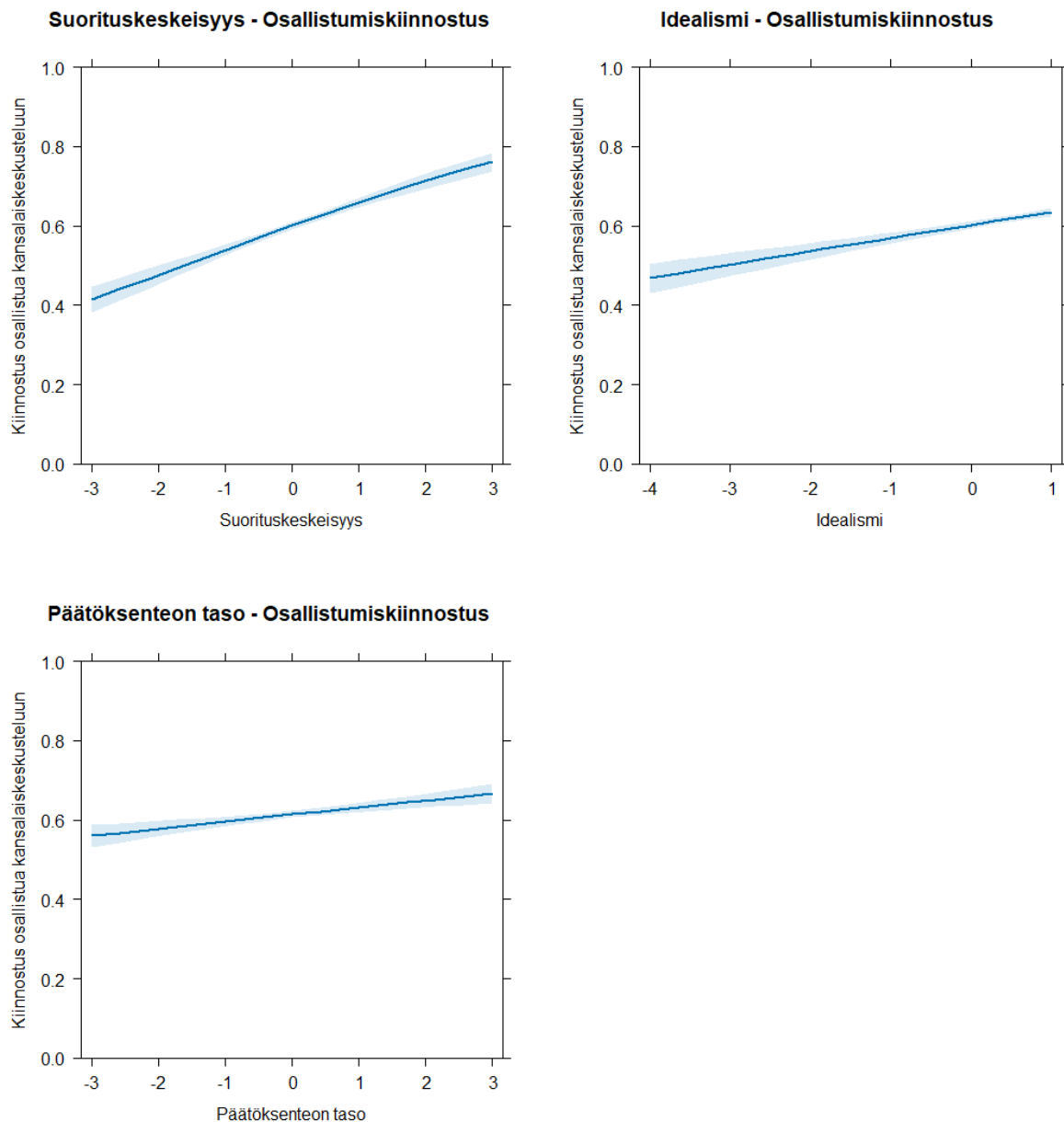
Mahdollisen multikollinearisuuden tarkasteluun on tässä tutkielmassa käytetty VIF-kerrointa. Korkeat VIF-arvot, eli jos VIF-kertoimen arvo on 10 tai enemmän, voi multikollinearisuus olla ongelma regressiomallissa (Kaakinen ja Ellonen 2021c). Tämän tutkielman regressiomallien VIF-testien tulokset on esitetty tarkemmin liitteessä 3. Muuttujat saavat kuitenkin korkeimmillaan arvon 2,153329. Multikollinearisuuden ei siis pitäisi tässä tilanteessa VIF-testien perusteella tuottaa ongelmaa Taulukossa 5 esitettyjen regressiomallien tulkinnan kannalta.

7.2.1 EU-asenteen vaikutus kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun

Taulukon 3. ensimmäinen sarake kuvaa selittävien muuttujien suhdetta vastemuuttajaan: "Kiinnostus osallistua kansalaiskeskusteluun". Vastemuuttuja on aiemmin esitellysti indeksi muuttujista, jotka kertovat kansalaisten kiinnostuksesta osallistua Euroopan tulevaisuuskonferenssin toimintaan osallistumalla EU:n tulevaisuutta käsittelevään kansalaiskeskusteluun joko paikallisesti, EU:n tasolla tai verkkokonsultaationa.

Kontrolloitavien sosiodemografisten muuttujien osalta huomataan, että ikä (-0,021), naissukupuoli (-0,109), työssäkäynti (-0,155) ja virassa oleminen (-0,332) suhteessa työttömiin korreloivat negatiivisesti kiinnostuksen kanssa osallistua kansalaiskeskusteluun jossakin sen muodossaan. Näiden muuttujien tarkastelu kertoo siis siitä, että iän kasvaessa, vastaajan ollessa nainen ja työssä- tai virassa olevat verrattuna työttömiin ovat epätodennäköisemmin kiinnostuneita osallistumaan kansalaiskeskusteluihin. Asuinpaikka, yrittäjyys tai ideologia eivät ole tilastollisesti merkitseviä tekijöitä ennustettaessa vastaajan kiinnostusta osallistua kansalaiskeskusteluihin. Poliittinen kiinnostus taas on tilastollisesti merkitsevä ja positiivisesti korreloiva (0,519), eli mitä suurempaa vastaajan poliittinen kiinnostus on, sitä todennäköisemmin tämä on kiinnostunut osallistumaan kansalaiskeskusteluihin EU:n tulevaisuudesta.

Tämän tutkielman kannalta kiinnostuksen kohteena olevien EU-asenteiden osalta suorituskaskeinen suhtautuminen (0,251), idealistinen suhtautuminen (0,136), sekä päätöksenteon tasoon kiinnittyvät asenteet (0,075) korreloivat kaikki positiivisesti kiinnostuksen osallistua kansalaiskeskusteluun EU:n tulevaisuudesta. Samaistumista kuvaava asenne ei ole tilastollisesti merkitsevä.



Kuvaaja 2. EU-asenteiden vaikutus kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin.

Positiivinen suhtautuminen Euroopan unioniin useammalla EU-asenneulottuvuudella näyttäisi siis vaikuttavan positiivisesti kiinnostukseen osallistua EU:ta koskevaan kansalaiskeskusteluun. Tämä tulos tarjoaa vahvistusta sille hypoteesille, että poliittinen asenne keskustelun aihetta kohtaan vaikuttaa positiivisesti kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun. Toisen hypoteesin mukaan kuitenkin järjestelmään kohdistuvat ja utilitaristiset asenteet olisivat negatiivisessa yhteydessä kiinnostuksen kanssa. Tulokset kertovat kuitenkin positiivisesta yhteydestä, joten kiinnostus aihetta kohtaan saattaa olla tuen kohdistumista merkittävämpi tekijä.

Vaikka EU-asenteiden vaikutukset ovatkin tilastollisesti merkitseviä, saattavat ne silti olla merkitykseltään vähäisiä. Siksi seuraavaksi tarkastellaan kuvaajilla asenteiden vaikutusta kiinnostukseen osallistua. Jyrkemmät kulmat viittaavat merkittävämpiin tekijöihin, kun taas pienempi kulma ja keskivaihtelun etäisyydet pienempään merkitsevyyteen. Kuvaajan 2. regressiosuorien perusteella voidaan sanoa, että yksikään suora ei ole S-käyrän muotoinen, mikä kertoisi vahvasta korrelaatiosta. Voitaisiin sanoa, että EU:n suoriutumista kuvaava regressiokerroin kertoo kohtalaisesta korrelaatiosta, kun taas esimerkiksi EU:n vahvistamista koskeva suora on lähes vaakatasossa, mikä antaa viitteitä heikosta korrelaatiosta muuttujien välillä.

7.2.2 EU-asenteen vaikutus tahtoon omasta sananvallasta

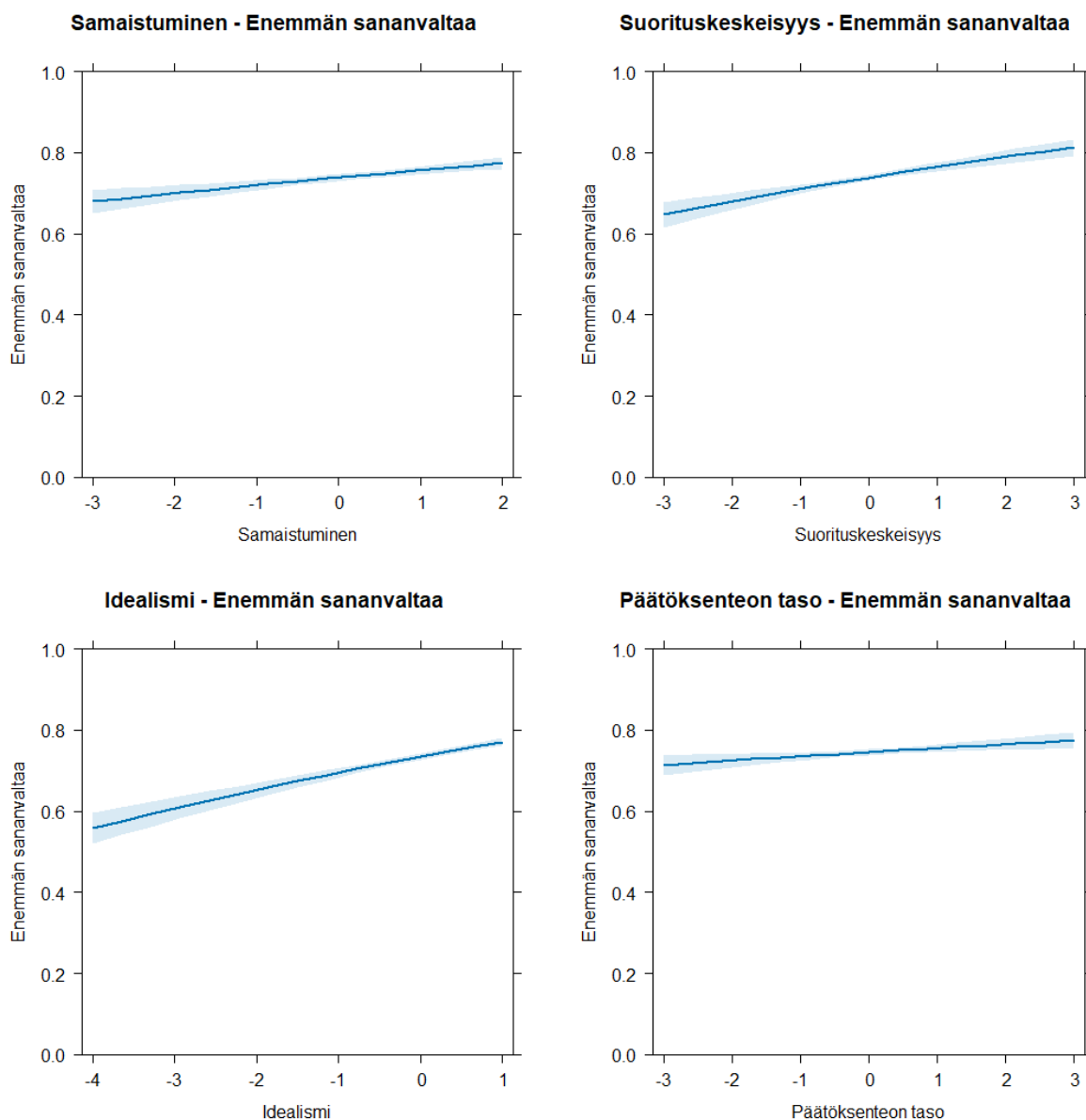
Taulukon 3. toinen sarake kertoo vastaajien näkemyksistä omasta vaikutusvallastaan suhteessa Euroopan unionin päätöksentekoon. Vastemuuttuja kuvaa sitä, haluaisiko vastaaja enemmän sananvaltaa tärkeissä päätöksissä, jotka vaikuttavat koko Euroopan unioniin.

Kontrolloitavien muuttujien useat muuttujat ovat tilastollisesti merkitseviä. Näiden osalta iän kasvaessa, sukupuolen ollessa nainen verrattuna miehiin, sekä virassa oleminen vähentää todennäköisyyttä sille, että vastaaja tahtois kasvatata omaa sananvaltaansa. Sen sijaan vastaajan koulutustason kasvaessa, ja tämän asuessa tiiviimmin asutetulla paikkakunnalla (eli kaupungissa verrattuna maaseutuun) kasvattaa todennäköisyyttä sille, että vastaaja tahtois enemmän sananvaltaa EU -päätöksenteossa. Muiden kontrollimuuttujien osalta, Poliittinen kiinnostus oli tilastollisesti merkitsevä ja korreloi vastemuuttujan kanssa positiivisesti, kun taas ideologia ei ole tilastollisesti merkitsevä.

EU-asenteita kuvaavien selittävien muuttujien osalta jokainen niistä on tilastollisesti merkitsevä. EU:hun samaistuminen (0,096), EU:n suoritukseen positiivisesti suhtautuminen (0,143), idealistinen suhtautuminen EU:hun (0,196), sekä päätöksenteon tasoa (0,053) koskevat asenteet kaikki korreloivat positiivisesti vastaajan tahtoon oman sananvallan kasvattamiseksi suhteessa Euroopan unioniin. Positiivinen suhtautuminen Euroopan unioniin kaikilla EU-asenneulottuvuuksilla näyttää siis olevan yhteydessä sen kanssa, että vastaaja tahtois lisää vaikutusvaltaa EU:hun liittyvässä päätöksenteossa. Samoin kuin edellisen muuttujan kohdalla, on yhteys EU-asenteiden ja sananvallan välillä positiivinen. Tämä tukee ensimmäistä hypoteesia siitä, että poliittinen asenne vaikuttaa kiinnostukseen osallistua päätöksentekoon. Tässäkin yhteydessä myönteiset asenteet aiheetta kohtaan kasvattavat

kiinnostusta, joten halu suurempaan sananvaltaan näyttää olevan tuen kohdistumista merkittävämpi tekijä.

Samalla tavalla kuin tarkasteltiin asenteiden vaikutusta suhteessa kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin, tarkastellaan seuraavaksi yhteyden vahvuutta tämänkin vastemuuttujan osalta.



Kuvaaja 3. EU-asenteiden vaikutus näkemyksiin siitä, tahtoisiko lisää sananvaltaa tärkeissä EU:ta koskevissa päätöksissä.

Taulukon 3 perusteella EU-asenteet korreloivat tilastollisesti merkittävästi sen kanssa, tahtoisiko vastaaja enemmän sananvaltaa EU:hun liittyvässä päätöksenteossa. Kuvaajan 3 esittämien regressiosuorien perusteella voidaan sanoa, että samaistumiseen ja päätöksenteon tasoon liittyvät asenteet korreloivat melko heikosti kiinnostukseen oman sananvallan

kasvattamisen kanssa. Hieman näitä vahvemmin kuitenkin tämän kanssa korreloivat suorituskeskeisyyttä ja idealismia kuvaavat asenteet, joiden suorat ovat hieman edellisiä jyrkempiä. Regressiokertoimien perusteella siis suorituskeskeinen ja idealistinen suhtautuminen vaikuttavat näkemykseen siitä, että vastaaja tahtoo enemmän sananvaltaa EU:ta koskeissa päätöksissä.

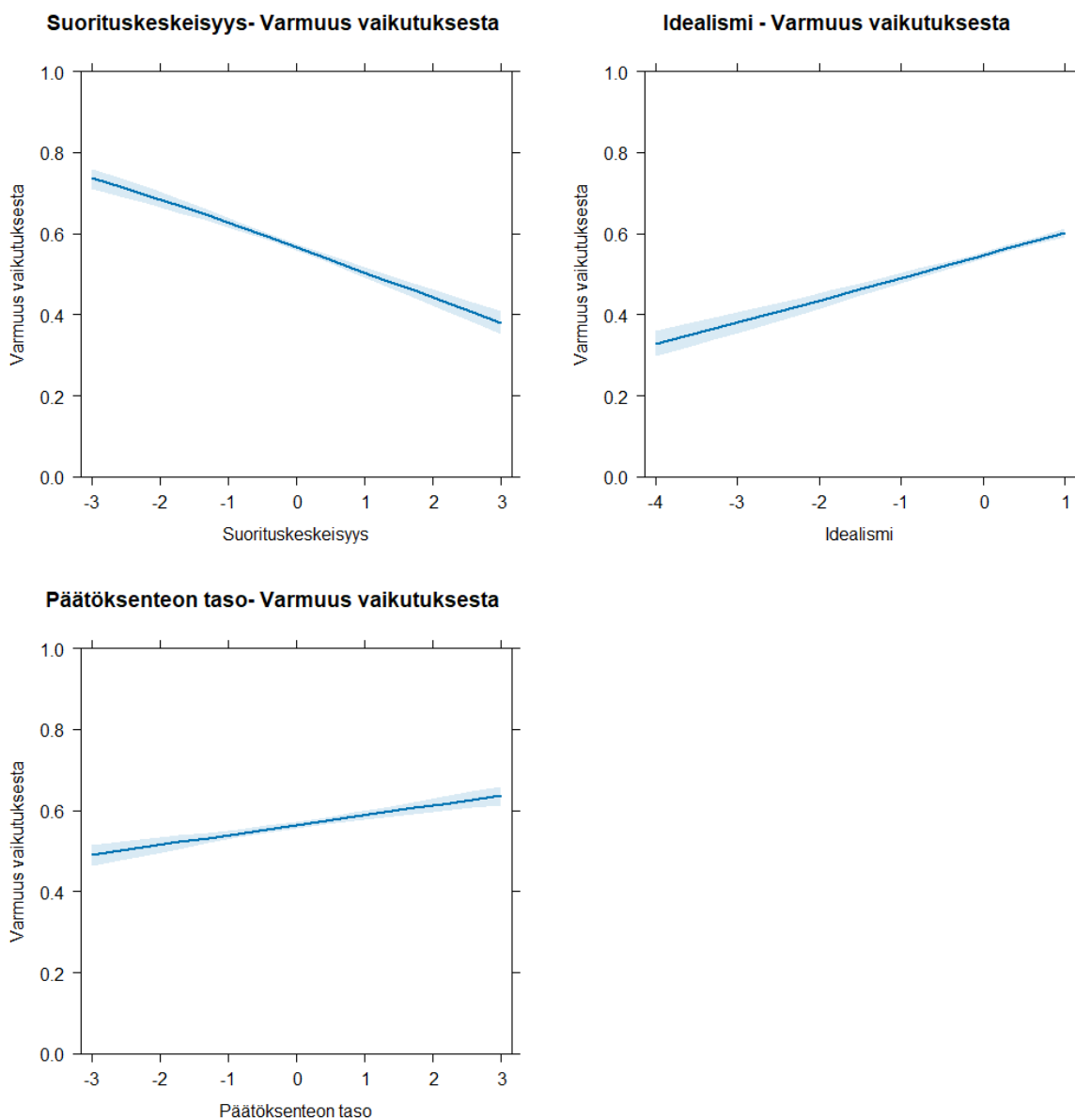
7.2.3 EU-asenteet ja varmuus vaikutuksesta osallistumista motivoivana tekijänä

Taulukon 3. viimeinen sarake kuvaa selittävien muuttujien suhdetta siihen, motivoisiko varmuus osallistumisen vaikutuksesta vastaajaa osallistumaan EU:ta koskevaan päätöksentekoon. Sosioekonomisten kontrollimuuttujien osalta tilastollisesti merkitseviä muuttujia ovat ikä, koulutustaso, työntekijän status ja virassa olo suhteessa työttömiin, Muiden kontrollimuuttujien osalta poliittinen kiinnostus oli tilastollisesti merkitsevä. Ikä (-0,009) korreloi negatiivisesti vastemuuttujan kanssa, eli mitä vanhempi vastaaja on, sitä epätodennäköisemmin varmuus vaikutuksesta motivoisi tätä osallistumaan kansalaiskeskusteluun. Koulutustaso taas korreloi positiivisesti (0,025), eli mitä koulutetumpi vastaaja on, sitä varmemmin varmuus vaikutuksesta motivoi tätä osallistumaan. Työntekijät (-0,169) ja virassa olevat (-0,262) motivoituvat työttömiä heikommin siitä varmuudesta, että osallistumisella on vaikutusta.

EU-asenteita kuvaavien ulottuvuuksien osalta tilastollisesti merkitseviä muuttujia ovat EU:n suoriutumista koskeva asenne, idealistinen suhtautuminen EU:hun, sekä EU:n vahvistamista koskeva asenneulottuvuus. Siinä missä muiden vastemuuttujien kohdalla asenteet olivat puhtaan positiivisesti yhteydessä vastemuuttujiin, korreloi EU:n suoritusta koskeva muuttuja negatiivisesti (-0,253) sen kanssa, että varmuus vaikutuksesta motivoisi osallistumaan kansalaiskeskusteluun. Idealistinen suhtautuminen (0,226) ja EU:n vahvistamista (0,1) koskevat asenteet taas korreloivat positiivisesti vastemuuttujan kanssa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että mitä heikompi näkemys vastaajalla on ollut EU:n suoriutumisesta, sitä enemmän vastaajaa motivoi osallistua kansalaiskeskusteluihin se, että he voivat olla varmoja kansalaiskeskustelun vaikutuksesta. Idealistisesti suhtautuvat ja EU:n merkitystä korostavat taas ovat näillä ulottuvuuksilla negatiivisemmin suhtautuvia motivoituneempia osallistumaan, mikäli voivat olla varmoja vaikutuksestaan.

Tutkimuksen hypoteesien osalta tämä kertoo siitä, että poliittisilla asenteilla on merkitystä sille, onko vastaaja kiinnostunut osallistumaan siinä tilanteessa, että voi olla varma

vaikutuksestaan. Suorituskeskeisyyden osalta yhteys on negatiivinen, mikä voi selittyä faktoriin latautuvilla muuttujilla, jotka koskevat tyytyväisyyttä järjestelmään ja näkemyksillä omasta vaikutuksesta Euroopan unioniin. Suorituskeskeisyyden positiivisessa päässä olevat ovat siis tyytyväisiä vallitseviin oloihin, eivätkä näe tarvetta sen muuttamiselle (e.g. Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021).



Kuvaaja 4. EU-asenteiden vaikutus kysymykseen, motivoisiko varmuus vaikutuksesta osallistumaan kansalaiseskusteluun

Suorituskeskeisyyttä kuvaava regressiosuora näyttäisi regressiokertoimen olevan tosiaankin jossain määrin merkittävä ja selittävän EU-asenteen ja motivoivan tekijän suhdetta kohtalaisesti. Samoin idealistinen suhtautuminen EU:hun näyttäisi ainakin kohtalaisesti selittävän varmuutta vaikutuksesta osallistumista motivoivana tekijänä. Tämä ainakin

suhteessa EU:n vahvistamiseen, joka taas on suhteellisen vaakatasossa, mikä viittaisi siihen, että EU:n vahvistamista kuvaavan asenteen ja vastemuuttujan välillä regressiokerroin on suhteellisen pieni ja sen selitysaste ei ole erityisen suuri. Regressiokerroin ja regressiosuora näyttäisi siis viittaavan siihen, että suorituskeskeisyyteen kiinnittyvät, negatiivisesti arvioivat motivoituvat kohtalaisesti positiivisesti arvioivia enemmän osallistumaan, mikäli voivat olla varmoja vaikutuksestaan. Samalla tavalla motivoituvat myös idealistisesti suhtautuvat.

Edellä suoritetun logistisen regressioanalyysin perusteella voidaan sanoa, että asenteilla kansalaiskeskustelujen aihetta kohtaan on vaikutusta kiinnostukseen osallistua aihetta koskevaan kansalaiskeskusteluun. Tarkemmin huomattiin, että EU-asenteista positiivinen asenne koskien suorituskeskeisyyttä, idealismia ja päätöksenteon tasoa vaikuttavat positiivisesti vastaajan kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun Euroopan tulevaisuudesta. Samoin huomattiin, että kaikki neljä EU-asennetta olivat positiivisesti yhteydessä haluun enemmästä sananvallasta EU:n päätöksenteossa. EU-asenteella oli myös vaikutusta sille, motivoisiko varmuus vaikutuksesta kiinnostukseen osallistua. Tässä tapauksessa EU:n suoritukseen tyytyväiset motivoituvat kuitenkin tyytymättömiä vähemmän. Tämän sanottua, minkään asenteen ja vastemuuttujan välinen yhteys ei kuitenkaan ollut erityisen suuri. Asenteilla on siis merkitystä, mutta ne eivät ole kovinkaan merkittäviä osallistumiskiinnostuksen selittämiseksi. Hypoteesit koskien järjestelmään kohdistuvaa utilitaristista tukea ei tässä yhteydessä näytä saavan tukea, vaan selitystä korrelaation suunnille on haettava ennemmin faktoreihin latautuvista yksittäisistä muuttujista.

7.3 Logistisen regressioanalyysin tulokset: EU-asenteet ja näkemykset kansalaiskeskusteluista

Analyysin toisessa osassa tarkastellaan kansalaisten näkemyksiä kansalaiskeskusteluista (tarkemmin Euroopan tulevaisuuskonferenssista), näkemystä EU:n kansalaisten vallasta EU:n päätöksentekoon, sekä siitä, motivoisiko kaikkien ryhmien huomiointi vastaajaa osallistumaan Euroopan tulevaisuuskonferenssin toimintaan. Logistisen regressioanalyysin tulokset on esitelty taulukossa 6. Samoin kun edellisessä osassa, tämänkin taulukon sisältämiä tuloksia tarkastellaan tarkemmin seuraavissa kappaleissa, jotka keskittyvät taulukon 6. lukujen tulkinnan lisäksi myös arvioimaan regressiokertoimien avulla mallien merkitystä.

Taulukko 4. Regressioanalyysi: Näkemykset kansalaiskeskusteluista päätöksenteon välineenä.

	Vastemuuttuja		
	Tulevaisuuskonferenssin vaikutus	Kansalaisten ääni EU-päätöksenteossa	Kaikkien ryhmien huomiointi
Ikä	-0,003[*] (0,001)	0,002 (0,002)	-0,006^{***} (0,001)
Nainen	0,218^{***} (0,035)	0,082 (0,057)	-0,006 (0,031)
Koulutus	-0,014^{***} (0,003)	-0,005 (0,005)	0,003 (0,003)
Työntekijä Työttömät	0,190^{***} (0,051)	0,183[*] (0,083)	0,023 (0,046)
Virassa Työttömät	0,196^{***} (0,057)	0,270^{**} (0,094)	-0,031 (0,051)
Yrittäjä Työttömät	0,137 (0,071)	0,019 (0,113)	0,084 (0,063)
Asuinpaikka	-0,009 (0,022)	0,039 (0,036)	0,052^{**} (0,019)
Poliittinen kiinnostus	0,098^{***} (0,020)	0,243^{***} (0,031)	0,227^{***} (0,018)
Ideologia	0,006 (0,007)	0,002 (0,012)	-0,056^{***} (0,006)
Samaistuminen	0,345^{***} (0,022)	0,119^{***} (0,036)	0,03 (0,021)
Suorituskeskeisyys	0,578^{***} (0,024)	-0,002 (0,039)	0,053[*] (0,022)
Idealismi	0,346^{***} (0,020)	0,478^{***} (0,028)	0,198^{***} (0,019)
Päätöksenteon taso	-0,184^{***} (0,020)	-0,159^{***} (0,032)	-0,034 (0,018)
Vakio	0,756^{***} (0,111)	2,038^{***} (0,183)	-1,153^{***} (0,100)
Havainnot	18 726	20 823	21 166
AIC	20 656,04	9 731,948	25 117,86
BIC	20 765,8	9 843,161	25 229,16
log L	-10 314,08	-4 851,974	-12 544,72

Huom.

Vakiovirheet ilmoitettu suluissa

** tarkoittaa merkitsevyyttä $p < 0.05$*

Tätä taulukkoa tulkitaan samalla tavalla kuin edellä esitettyä taulukkoa. Kertoimen arvoa ja suuntaa arvioidaan suhteessa selitettävään muuttujaan, ja tähdet ilmaisevat suhteen p-arvon, eli tilastollisen merkitsevyyden. AIC, BIC ja log L -arvot kertovat mallin ennustavuudesta. Tässä tilanteessa malli ennustaa parhaiten kansalaisten näkemystä siitä, että kansalaisilla tulisi olla enemmän vaikuttavuutta EU-päätöksenteossa. Seuraavaksi siirrytään selvittämään tarkemmin, miten EU-asenteet vaikuttavat kansalaisten näkemyksiin kansalaiskeskusteluista.

Kun testataan multikollineaarisuutta jokaisen vastemuuttujan kohdalla erikseen VIF -testillä, ovat taulukossa 6 esitettyjen regressiomallien arvot korkeimmillaan 2.153329. Tässäkään tapauksessa selittävien muuttujien multikollineaarisuuden ei pitäisi tuottaa ongelmia tulkinnan kannalta. Tarkemmat VIF-tulokset löytyvät liitteestä 3.

7.3.1 EU-asenteet ja näkemys tulevaisuuskonferenssin vaikutuksesta

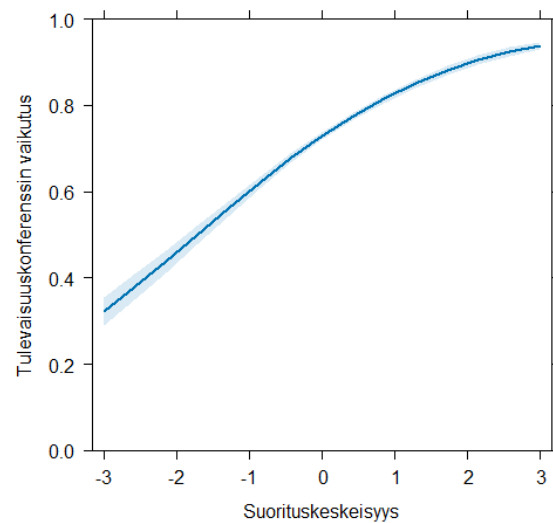
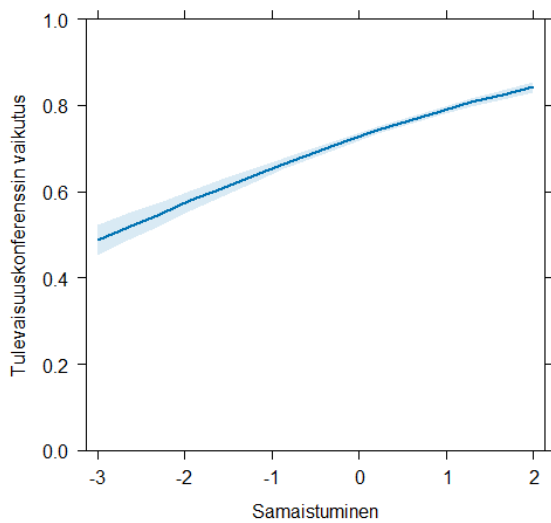
Taulukon 4. ensimmäinen sarake kuvaa selittävien muuttujien vaikutusta vastaajan näkemykseen siitä, onko Euroopan tulevaisuuskonferenssilla todellista ja merkittävää vaikutusta Euroopan poliittiselle järjestelmälle ja demokratialle.

Selittävien sosiodemografisten kontrollimuuttujien osalta ikä, naissukupuoli, koulutus, työntekijän ja virassa olevan status suhteessa työttömiin ovat tilastollisesti merkitseviä. Tässä tapauksessa iän (-0,003) ja koulutustason (-0,14) kasvaessa vastaaja on epätodennäköisemmin sitä mieltä, että tulevaisuuskonferenssilla on vaikutusta, kun taas naiset (0,218) verrattuna miehiin, työntekijät (0,19) ja virassa olevat (0,196) suhteessa työttömiin näkevät tulevaisuuskonferenssin olevan vaikuttava. Asuinpaikka ja yrittäjästatus suhteessa työttömiin eivät ole tilastollisesti merkitseviä, kuten ei myöskään ideologia. Poliittinen kiinnostus taas sen sijaan on. Poliittisen kiinnostuksen (0,098) kasvaessa myös näkemys tulevaisuuskonferenssin vaikutuksesta kasvaa.

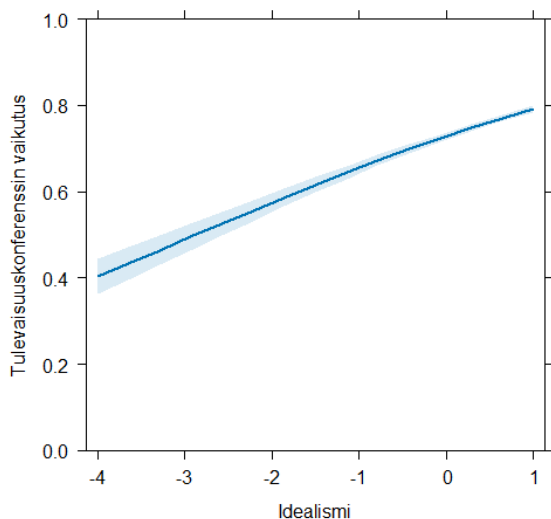
Euroopan unionia koskevien asenteiden suhteen kaikki neljä asenneulottuvuutta ovat tilastollisesti merkitseviä. EU:hun samaistuvammin suhtautuvat (0,345) näkevät tulevaisuuskonferenssilla olevan vaikutusta, kuten näkevät myös EU:n suorituksen (0,578) positiivisesti arvioivat, sekä idealistisesti EU:hun (0,346) suhtautuvat. Sen sijaan EU:n vahvistamista (-0,184) kansallisvaltioihin nähden näkevät epätodennäköisemmin, että tulevaisuuskonferenssilla olisi vaikutusta. Tutkimushypoteesien suhteen tulokset tukevat hypoteesia siitä, että poliittisilla asenteilla on merkitsevä yhteys näkemyksiin

kansalaiskeskusteluista. Muiden kuin päätöksenteon tasoon liittyvien asenteiden yhteys on positiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että Euroopan unionin päätöksenteon puoltajat eivät näe kansalaisia osallistavaa tilaisuutta yhtä merkittävänä kuin kansallisvaltion tasolla päätöksentekoa puoltavat. Tämä voisi selittyä esimerkiksi sillä, että EU:lle päätöksentekoa puoltavat näkevät EU:n demokratian jo positiivisessa valossa (e.g. Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021), tai suhtautuvat ”kauempana” tapahtuvaan päätöksentekoon suopeammin.

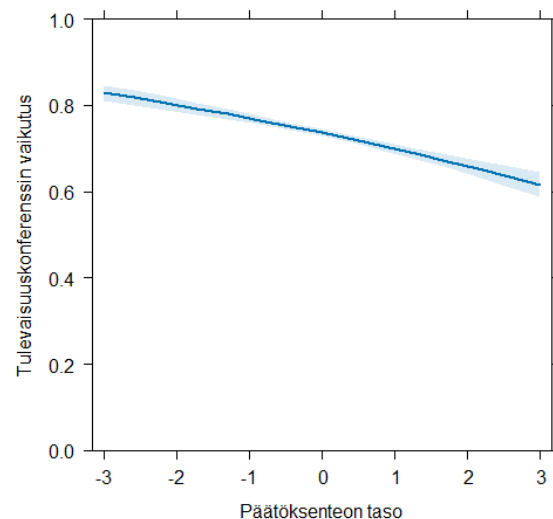
Samaistuminen - Tulevaisuuskonferenssin vaikutus **Suorituskeskeisyys - Tulevaisuuskonferenssin vaikutus**



Idealismi - Tulevaisuuskonferenssin vaikutus



Päätöksenteon taso - Tulevaisuuskonferenssin vaikutus



Kuvaaja 5. EU-asenteiden vaikutus näkemyksiin tulevaisuuskonferenssin vaikutuksesta.

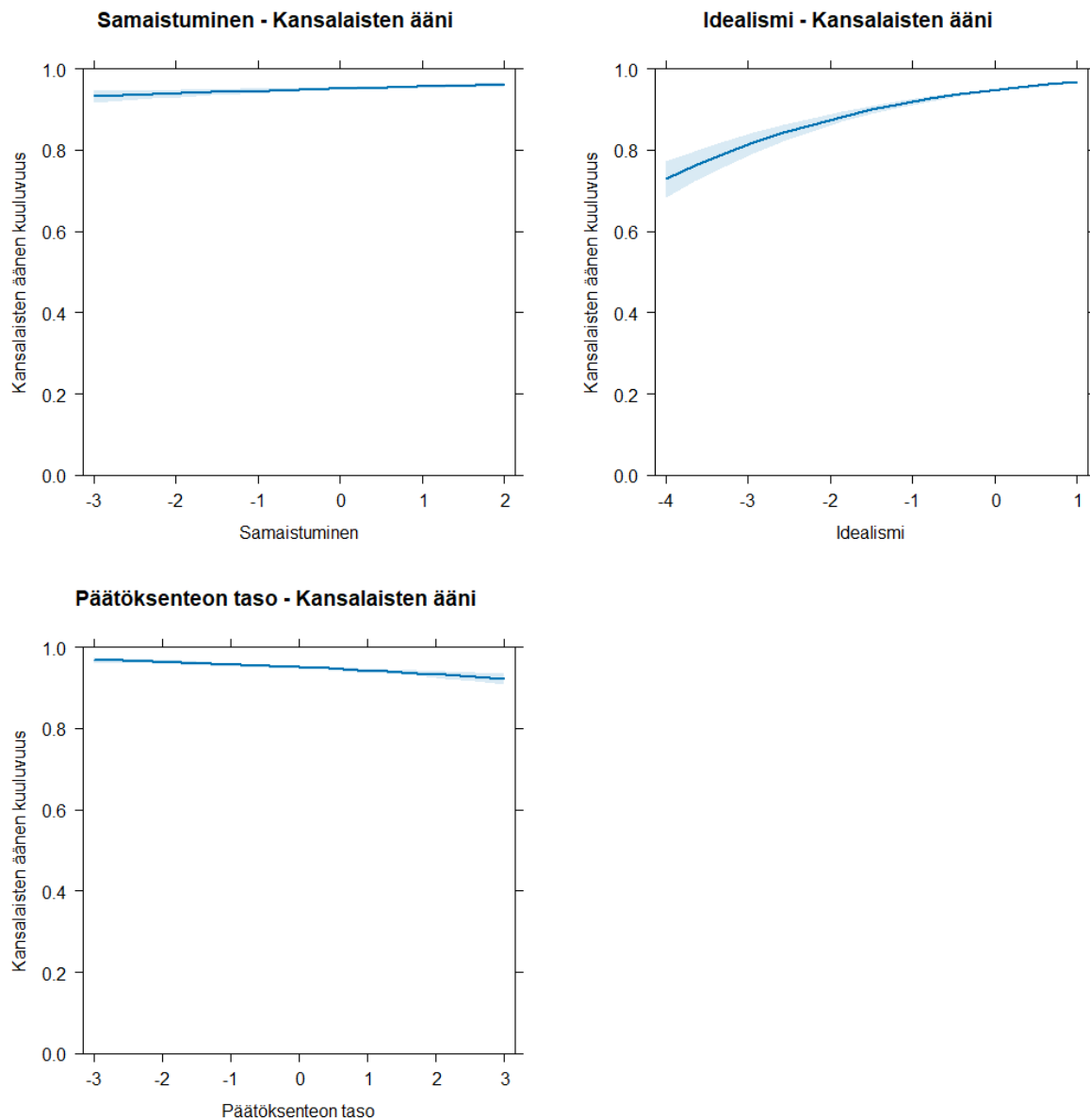
EU-asenteita kuvailevat regressiosuorat näyttäisivät selittävän näkemyksiä tulevaisuuskonferenssin vaikutuksista vähintäänkin kohtalaisesti. Varsinkin EU-suoritusta, mutta myös samaistumista ja idealistista asennetta kuvaavat regressiosuorat saavat S-käyrän

piirteitä, mikä viittaisi vahvempaan korrelaatioon näiden asenteiden ja näkemysten välillä. S-muoto viittaa myös siihen, että näillä asenneulottuvuuksien negatiivisilla puolilla vaikutus on melko lineaarista ja yhden asteikon nousu asenneulottuvuudella vaikuttaa merkittävästi näkemykseen vaikutuksesta. Näillä ulottuvuuksilla EU:hun positiivisemmin suhtautuminen taas lieventää näkemysten eroja, eli yhden asteikon nousulla ei ole enää niin suurta vaikutusta näkemyksissä tulevaisuuskonferenssin vaikutuksista. Tämän sanottua yhteys on kuitenkin lähinnä kohtalainen, sillä täydellistä S-käyrää ei ole havaittavissa.

Myös EU:n vahvistamista koskeva asenneulottuvuus näyttäisi olevan kohtalaisesti yhteydessä, mutta negatiiviseen suuntaan, eli se viittaisi kohtalaiseen vaikutukseen siitä, että mitä enemmän vastaaja kannattaa päätöksentekoa kansallisvaltiossa, sitä suuremmaksi vastaaja näkee tulevaisuuskonferenssin vaikutuksen.

7.3.2 EU-asenteet ja näkemys kansalaisten roolista päätöksenteossa

Toinen sarake taulukossa 4. kuvaa ennustemallia, jossa käsitellään selittävien muuttujien yhteyttä näkemyksiin kansalaisten äänestä EU-päätöksenteossa. Sosioekonomisten kontrollimuuttujien osalta vain työntekijästatus, sekä virassa olevat suhteessa työttömien referenssikategoriaan ovat tilastollisesti merkitseviä. Molemmat, sekä työntekijät (0,183) että virassa olevat (0,270) näkevät siis työttömiä enemmän, että kansalaisilla tulisi olla suurempi merkitys Euroopan unionin päätöksenteossa. Muiden kontrollimuuttujien osalta myös poliittisen kiinnostuksen kasvaessa (0,243) myös näkemys kansalaisten merkityksestä päätöksenteossa korostuu.



Kuvaaja 6. EU-asenteiden vaikutus näkemyksiin kansalaisten äänen merkityksestä EU-päätöksenteossa

EU-asenteet ovat myös tilastollisesti merkitseviä EU:hun samaistumista, idealistista suhtautumista ja päätöksenteon tasoa koskevien asenneulottuvuuksien suhteen. EU:hun samaistuvat (0,119) ja idealistisesti suhtautuvat (0,478) näkevät, että kansalaisten ääni EU:n päätöksenteossa tulisi olla suurempi. Päätöksenteon tasoon kiinnittyvät (-0,159) taas suhtautuvat kansalaisten rooliin EU:n päätöksenteossa väheksyvämmin, joka puoltaisi edellä esitettyä huomiota siitä, että näin asennoituvat näkevät, että päätöksenteon tulisi tapahtua etäällä. Regressiosuoria tarkasteltaessa voidaan kuitenkin todeta tämän yhteyden olevan heikko.

EU-asenteita ja niiden suhdetta näkemyksiin kansalaisten merkityksestä päätöksenteossa on tarkasteltu yllä olevissa regressiosuorissa. Heti huomataan, että yhteys asenteiden ja näkemysten välillä on hyvin heikko ja regressiosuorat ovat kaikki lähes vaakatasossa. Tämä kertoo siitä, että EU-asenteilla ei ole erityisen suurta vaikutusta siitä, tulisiko vastaajien mielestä kansalaisilla olla suurempaa vaikutusta EU:n päätöksentekoon. EU-asenteista vain idealistinen suhtautuminen näyttää hieman vahvemmassa vaikutuksesta silloin, kun asenneulottuvuudella siirrytään kohti vähemmän idealistista suhtautumista. Vähemmän idealistisesti EU:hun suhtautuvat näkevät siis enenevässä määrin, että kansalaisilla tulisi olla suurempi merkitys EU:n päätöksenteossa, mutta mitä enemmän tällä ulottuvuudella nousee, sitä heikompi vaikutus on.

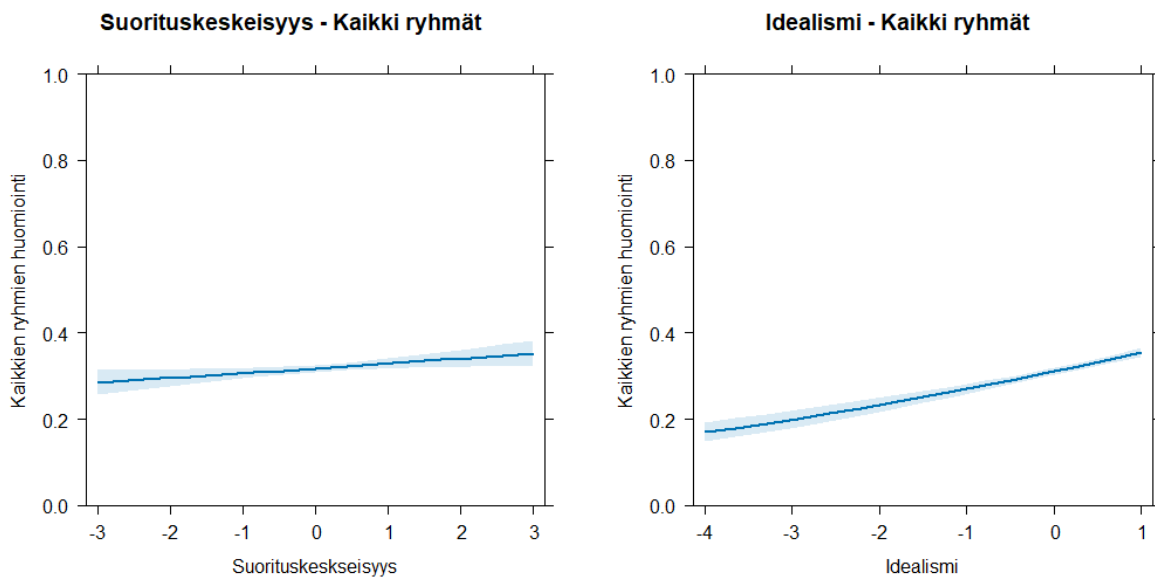
Yhtenä selityksenä sille, miksi regressiosuorat kertovat hyvin heikosta korrelaatiosta asenteiden ja kansalaisten merkityksen välillä on se, että kannatus kansalaisten merkityksestä EU:n päätöksenteossa on hyvin suurta kyselyyn vastanneiden joukossa. Vastaajista 93.2% (n=24 012) oli sitä mieltä, että kansalaisilla tulisi olla enemmän merkitystä, kun taas vain 6.8% (n=1742) näkivät, ettei kansalaisten merkityksen tulisi lisätä. Voidaankin kysyä, onko näin laveassa kysymyksessä mieltä ja voisiko kannatusta tälle kysymykselle mitata tarkemmin toisenlaisilla kysymyksillä. Näyttäisikin siltä, että abstrakti suhtautuminen kansalaisten vaikuttavuuteen on hyvin korkealla, mutta kun puhutaan konkreettisemmista kansalaisten vaikuttamistilaisuuksista, kuten esimerkiksi puntaroivista kansalaiskeskusteluista, on näkemykset hyvin erilaisia.

7.3.3 EU-asenteet ja kaikkien ryhmien huomiointi osallistumista motivoivana tekijänä

Taulukko 4 kuvaa myös selittävien muuttujien suhdetta näkemykseen: ”motivoisiko vastaajaa osallistumaan kansalaiskeskusteluihin, mikäli kaikki yhteiskunnan ryhmät otettaisiin huomioon kansalaiskeskusteluissa.” Sosiodemografisten kontrollimuuttujien suhteen vain ikä ja asuinpaikka ovat tilastollisesti merkitseviä. Iän kasvaessa (-0,006) kaikkien ryhmien huomioinnilla on vähemmän motivoivaa vaikutusta. Mitä väkirikkaammalta paikkakunnalta (0,052) taas vastaaja on, sitä todennäköisemmin kaikkien ryhmien huomiointi vaikuttaa siihen, että vastaajaa motivoi osallistumaan se, että kaikki ryhmät ovat huomioituina. Muiden kontrollimuuttujien osalta taas poliittinen kiinnostus (0,227) selittää sitä, että vastaajaa tämä motivoi osallistumaan. Kaikkien ryhmien huomiointi motivoivana tekijänä on myös ainoa tässä tutkielmassa esiin noussut selitettävä muuttuja, johon poliittinen ideologia vaikuttaa.

Mitä enemmän oikealle ideologisella ulottuvuudella siirrytään (-0,056), sitä vähemmän vastaajaa motivoi se, että kaikki ryhmät on huomioitu kansalaiskeskustelussa.

EU-asenteiden osalta vain suorituskeskeinen suhtautuminen ja idealismi ovat tilastollisesti merkitseviä. Molempien, suorituskeskeisyyttä kuvaavan asenteen (0,053) ja idealistisen suhtautumisen (0,198), kohdalla yhteys on positiivinen, eli mitä positiivisemmin vastaaja suhtautuu EU:hun näillä ulottuvuuksilla, sitä todennäköisemmin kaikkien ryhmien huomiointi motivoisi osallistumaan.



Kuvaaja 7. EU-asenteiden vaikutus kysymykseen, motivoiko vastaajaa osallistumaan kansalaiskeskusteluun, mikäli kaikki yhteiskunnan ryhmät ovat huomioitu.

Regressiosuorat, jotka kuvaavat asenteiden ja kaikkien ryhmien huomiointia motivoivana tekijänä, kertovat, että yhteys näiden välillä ei ole erityisen vahva. Varsinkin suorituskeskeisyyden ja selitettävän muuttujan välinen yhteys on käytännössä vaakatasossa kertoen melko heikosta yhteydestä. Idealistisen suhtautumisen kasvaessa näyttää yhteys hieman vahvistuvan, mutta tätäkään ei voida pitää merkittävänä yhteytenä. Kysymys on mahdollisesti liian monimutkainen tulkittavaksi yksinkertaisilla menetelmillä, ja jokin toisenlainen kysymyksenasettelu olisi voinut kertoa paremmin tästä yhteydestä.

Näkemyksiä kansalaiskeskusteluista selittävän logistisen regressioanalyysin perusteella voidaan sanoa, että asenteilla kansalaiskeskustelujen aiheita kohtaan todella on vaikutusta näkemyksiin kansalaiskeskusteluista ja toisista kansalaisista päätöksentekijöinä. Tarkemmin huomattiin, että kaikki EU-asenteet vaikuttavat näkemyksiin Euroopan tulevaisuuskonferenssin vaikutuksista. Tässä suhteessa kaikilla EU-asenteilla oli melko vahva

positiivinen yhteys, paitsi päätöksenteon tasoon kiinnittyvällä asenteella, jonka yhteys oli negatiivinen. Samoin huomattiin, että asenteet vaikuttavat näkemyksiin siitä, tulisiko kansalaisten ääni kuulua paremmin päätöksenteossa. Tässä suhteessa regressiokerrointen perusteella yhteys on kuitenkin lähes olematon. Asenteet vaikuttivat myös kaikkien ryhmien huomiointiin kansalaiskeskusteluun osallistumista motivoivana tekijänä suorituskeskeisen ja idealistisen asenteen suhteen, mutta näidenkin selitysaste on regressiosuorien perusteella hyvin heikko. Hypoteesit koskien asenteiden kohdistumisen ja tuen muodon vaikutuksesta yhteyden suuntaan ei tässäkään yhteydessä näytä saavan tukea, vaan selitystä korrelaation suunnille on haettava ennemminkin yksittäisistä faktoreihin latautuvista muuttujista.

8 Johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli tutkia kansalaisten suhtautumista kansalaiskeskusteluihin. Kansalaiskeskusteluilla on mahdollisuudet tuoda päätöksentekoa lähemmäs kansalaisia, vähentää kansalaisten ja päätöksentekijöiden välistä kuilua, lieventää demokratiavajetta, tarkastella poliittisia kysymyksiä kokonaisuutena ja tuottaa legitimiimpiä politiikkasuosituksia kuin nykyisenkaltaiset edustukselliset järjestelmät tuottavat (e.g. Oleart 2023). Kansalaiskeskustelujen tuottamat hyödyt saavutetaan silloin, kun kansalaiskeskustelut noudattavat ”hyvän” deliberaation periaatteita (Bächtiger et al. 2018).

Kansalaiskeskustelujen onnistumisen yhtenä edellytyksenä on se, miten hyvin se heijastelee laajemman yhteiskunnan eri osa-alueita niin demografisen, kuin näkemysten moninaisuuden suhteen. Kaikkien yhteiskunnan osa-alueiden huomiointi kansalaiskeskustelun suunnittelussa varmistaa sen, että kokemusten ja mielipiteiden kirjo tulee deliberaatioprosessin aikana esille. Kansalaiskeskustelujen suunnittelussa otetaankin lähtökohtaisesti huomioon varsinkin sen demografinen edustavuus ja varmistetaan se erilaisten ositusten avulla, joihin sisällytetään usein esimerkiksi sukupuolta, ikää, asuinpaikkaa koskevat kiintiöt. (e.g. Setälä, ja Smith 2018) Näiden demografisten kiintiöiden lisäksi tässä tutkielmassa on esitetty kysymys siitä, tulisiko kansalaiskeskustelujen suunnittelussa ottaa paremmin huomioon myös erilaiset poliittisiin asenteisiin liittyvät erot.

Yksi keskeinen ongelma liittyen kansalaiskeskustelujen osallistujien valintaan on yhteiskunnallisissa kyselytutkimuksissakin esiintyvä valintaharha (e.g. Fabre et al. 2021; Setälä ja Smith 2018). Osallistumisen vapaaehtoisuudesta johtuen osa kutsutuista jättyy pois, eli osallistujien valinnassa tapahtuu itsevalikoitumista. Itsevalikoitumista tapahtuu moninaisten taustalla vaikuttavien tekijöiden vuoksi. Kansalaiskeskustelujen osalta on esimerkiksi huomattu, että niissä tapahtuu itsevalikoitumista muun muassa joidenkin sosiodemografisten tekijöiden osalta. Erilaisilla ositusperiaatteilla kuitenkin varmistetaan kansalaiskeskustelujen edustavuus näiden tekijöiden osalta. Kansalaiskeskustelujen suunnittelussa poliittisista asenteista juontuvaa itsevalikoitumista on otettu tutkimuksessa vähemmän huomioon.

Tässä tutkielmassa onkin tarkasteltu voiko poliittiset asenteet kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan tuottaa ongelmia kansalaiskeskustelujen edustavuuden kannalta.

Tutkimuskysymyksinä esitettiin, että (1) onko poliittisilla asenteilla vaikutusta kiinnostukseen

osallistua kansalaiskeskusteluun ja (2) miten poliittiset asenteet vaikuttavat näkemyksiin kansalaiskeskusteluista. Tutkimuskysymysten avulla pyrittiin valottamaan poliittisten asenteiden vaikutusta kansalaiskeskusteluihin suhtautumiseen, ja siihen, onko mahdollista, että poliittiset asenteet kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan aiheuttaisivat itsevalikoitumista.

Tutkimuskysymystä lähdettiin tarkastelemaan Euroopan tulevaisuuskonferenssin kontekstissa. Kansalaiskeskustelut liittyvät olennaisesti keskusteluun EU:n demokratian ongelmista, kuten demokratiavajeeseen, legitimitetikriisiin perussopimusten uudistamisen yhteydessä, sekä EU-politiikan segmentoitumiseen. Näihin EU-demokratian ongelmiin vaikuttaa vahvasti kysymys siitä, minkälaiset instituutiot voivat toimia välittäjinä kansalaisten, kansallisvaltioiden ja EU-päätöksentekijöiden välillä (Crum 2023, Olear 2023). Siinä missä EU:n perussopimusten uudistamiseen luodut instituutiot ovat ongelmallisia niiden edustavuuden suhteen, eli sen suhteen, miten hyvin ne toimivat välittäjinä, on ratkaisua haettu suoraan kansalaisia osallistavista kokeiluista, joista Euroopan tulevaisuuskonferenssi on tuorein esimerkki. Tässä tutkielmassa esitettiin kysymys siitä, että minkälaiset mahdollisuudet Euroopan tulevaisuuskonferenssilla on ollut toimia välittäjänä kansalaisten ja (etenkin perussopimusten uudistamiseen liittyvän) päätöksenteon välillä. Välittäjänä toimivan tulevaisuuskonferenssin tulisikin vastata ”hyvän” deliberaation vaatimuksiin etenkin inklusion suhteen (Bächtiger et al. 2018). Inklusion tapauksessa tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita siitä, miten hyvin se edusti laajempaa väestöä.

Tulevaisuuskonferenssin ja sen puitteissa järjestettyjen kansalaiskeskustelujen asenteellista edustavuutta tutkittiin kvantitatiivisin menetelmin. Regressioanalyysissä tarkasteltujen sosiodemografisten kontrollimuuttujien osalta tulokset vastaavat melko hyvin aikaisemmassa tutkimuksessa esitettyjä huomioita siitä, että esimerkiksi ikä, sukupuoli koulutustaso ja ammattistatus vaikuttavat kansalaisten kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin ja näkemyksiin niistä. Aiemman tutkimuksen mukaisesti, vastaajan korkeampi ikä vähentää kiinnostusta osallistua kansalaiskeskusteluihin, kun taas korkeampi koulutus on yhteydessä suurempaan kiinnostukseen osallistua (Fitzgerald et al. 1998; Uhrig 2008).

Siinä missä työssäkäynti verrattuna työssä käymättömiin ryhmiin, ja naisten suhteessa miehiin näyttävät vaikuttavan negatiivisesti kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin, vaikuttaa ne kuitenkin positiivisemmin näkemyksiin kansalaiskeskusteluista ja kansalaisten rooliin päätöksenteossa. Nämä voivat vastata Karjalaisen ja Rapelin (2014) esittämiä löydöksiä siitä, että miehet ovat todennäköisempiä jättäytymään pois kansalaiskeskusteluista.

Karjalainen ja Rapeli myös pohtivat, voiko kiireisempi elämäntilanne vaikuttaa kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluun heikentävästi, mikä voisi vastata siihen löydökseen, että työssäkäyvien kiinnostus osallistua on työttömiä pienempää. Edustavuuden takaamiseksi muun muassa sosiodemografisten tekijöiden huomiointi kansalaiskeskustelujen suunnittelussa on siis tämän tutkielman vahvistamana kannattavaa.

Tulevaisuuskonferenssia koskevan eurobarometrin perusteella muodostettiin EU-asenteita kuvaavia faktoreita. Faktoreita luotiin konfirmatorisen faktorianalyysin avulla neljä, joita olivat; samaistuminen, suorituskeskeisyys, idealismi ja päätöksenteon taso. Asenteita tarkasteltiin sen jälkeen suhteessa kysymyksiin kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin ja näkemyksiin niistä. EU-asenteita kuvaavien faktoreiden luonti toteutettiin Boomgaardenin et al. (2011) löytämien asenteiden perusteella, mutta erilaisella datalla kuin mitä heillä oli käytössään. Vaikka heidän käytössään olleella, itse luodulla kyselyllä olisikin voitu löytää paremmin ilmiötä kuvaavia faktoreita, saatiin niitä myös eurobarometrin avulla hyvin muodostettua.

Tutkielman hypoteesina (H_1 ja H_3) oli, että positiiviset asenteet suhteessa Euroopan unioniin edeltäisivät kiinnostusta osallistua Euroopan tulevaisuutta koskevaan kansalaiskeskusteluun ja vaikuttaisivat positiivisesti näkemyksiin niistä. Asenteiden moniulotteisuuden vuoksi kuitenkin poliittisten asenteiden osalta oletettiin lisäksi (H_2 ja H_4), että poliittiseen järjestelmään kohdistuvat ja utilitaristiset asenteet olisivat olleet negatiivisessa yhteydessä, kun taas affektiiviset ja yhteisöön kiinnittyvät asenteet positiivisessa. Tämä jako kuitenkin näytti heikolta tulosten valossa. Sitä saattaa selittää se, että syyt osallistumiselle ovat tätä jakoa monipuolisempia.

Analyysistä käy ilmi, että positiiviset asenteet kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan vaikuttavat pääosin positiivisesti kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin ja näkemyksiin. Esitettyjen regressiosuorien perusteella korrelaation vahvuus vaihteli kuitenkin asenteiden välillä. Positiivinen korrelaatio oli erityisen vahvaa sen kanssa, minkälaiseksi vastaajat näkivät Euroopan tulevaisuuskonferenssin merkityksen. Myös positiivisen suhtautumisen vaikutus kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin korreloi kohtalaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että mitä myönteisempi asenne kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan on, sitä todennäköisemmin on kiinnostunut osallistumaan ja sitä positiivisempi näkemys kansalaiskeskustelusta on. Tämä vahvistaisi esimerkiksi Isernian ja

Fishkinin (2014) esittämiä huomioita siitä, että EU:hun positiivisemmin suhtautuvat ovat kiinnostuneempia osallistua EU:ta koskeviin kansalaiskeskusteluihin.

Vaikka pääosin korrelaatio oli positiivinen, eli ensimmäisen tutkimushypoteesin mukainen, oli yhteys joissain tilanteissa myös negatiivinen. Näin oli esimerkiksi suorituskeskeisten suhtautumisen vaikutuksesta siihen, motivoisiko varmuus vaikutuksesta osallistumaan kansalaiskeskusteluihin. Myös päätöksentekoa Euroopan unionin tasolla korostavat näkivät tulevaisuuskonferenssilla olevan vähemmän merkitystä. Negatiivista korrelaatiota saattaa selittää näiden asenteiden osalta jotkin tietyt faktoreille latautuvat muuttujat, jotka ovat yhteydessä heikompaan suhtautumiseen kansalaiskeskusteluihin. Esimerkiksi suorituskeskeisyyden negatiivinen korrelaatio sen kanssa, motivoisiko varmuus vaikutuksesta osallistumaan kansalaiskeskusteluun, saattaa olla selitettävissä sillä, että faktorille latautuu muuttujia, jotka kertovat tyytyväisyydestä poliittiseen järjestelmään, minkä voidaan nähdä olevan yhteydessä heikompaan kiinnostukseen osallistua (e.g. Pilet et al. 2023; Fabre et al. 2021).

Tutkielman perusteella poliittiset asenteet kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan selittävät tilastollisesti merkittävästi suhtautumista kansalaiskeskusteluihin. Regressiosuorien perusteella ne eivät aina kuitenkaan selitä sitä erityisen vahvasti. Poliittiset asenteet näyttävät siis olevan yksi suhtautumista selittävä tekijä, mutta ne eivät kuitenkaan ole ainoita selittäviä tekijöitä. Näin ollen poliittiset asenteet voidaan ottaa huomioon kansalaiskeskustelujen suunnittelussa edustavuuden takaamiseksi, mutta edustavuutta on tarpeen tavoitella myös muilla menetelmillä, kuten yleisesti käytetyillä sosiodemografisilla kiintiöillä.

Tämän tutkielman tarkoituksena oli tuottaa lähtökohtia mahdolliseen poliittisten asenteiden perusteella tapahtuvan itsevalikoitumisen tarkasteluun. Tutkielma valottaa asenteiden vaikutusta kansalaiskeskusteluihin suhtautumiseen. Tutkielma kuitenkin rajoittuu sen tarkasteluun, missä määrin asenteet vaikuttavat kiinnostukseen osallistua kansalaiskeskusteluihin ja näkemyksiin niistä. Aiheen laajentamiseksi tulisi tarkemmin tarkastella sitä, ketkä sitten lopulta osallistuvat varsinaiseen kansalaiskeskusteluun. Tämän tutkielman löydösten perusteella poliittisilla asenteilla kansalaiskeskustelun aihetta kohtaan on myös vaikutusta osallistujien asenteelliseen edustavuuteen.

Mahdollisen jatkotutkimuksen kannalta voisikin eurobarometrin tarjoaman ”ennakkokyselyn” lisäksi tarkastella koko kansalaiskeskustelun prosessia. Prosessianalyysiä voisi tehdä

esimerkiksi sen suhteen, miten poliittiset asenteet vaikuttavat kiinnostukseen osallistua, ketkä kansalaiskeskusteluun loppujen lopuksi asenteidensa puolesta valikoitui, sekä miten keskustelijoiden asenteet muuttuvat itse prosessin aikana. Tutkimusnäyttöä on siitä, että kansalaiskeskusteluilla on vaikutusta osallistujien poliittisiin asenteisiin (e.g. Fishkin 1997; 2009; Luskin et al. 2002; Setälä et al. 2010). Tämän vaikutuksen voimakkuus kuitenkin vaihtelee lähtötilanteesta käsin (List, 2018), minkä vuoksi asenteita voisi olla kiinnostavaa tarkastella koko prosessin ajalta.

Poliittisten asenteiden vaikutus deliberaatioprosessiin on kiinnostavaa myös siitä näkökulmasta, että deliberaatioprosessissa tapahtuva ”Habermasilainen” julkinen harkinta (*reason giving*), (Bächtiger et al. 2018; Habermas [1962] 1989) pitäisi osaltaan teoriassa ylittää keskustelijoiden poliittiset asenteet. Harkinnan takia deliberoiva joukko ikään kuin löytää parhaimmat ratkaisut, jotka ovat riippumattomia poliittisista asenteista. Vaikka teorian tasolla harkinnan pitäisi poistaa asenteiden vaikutus, on empiirisesti tarkasteltuna asenteilla varmasti vaikutusta myös deliberaation lopputulokseen. Tämän vuoksi poliittisten asenteiden vaikutusta prosessin eri osissa prosessia tulisi selvittää, jotta niiden vaikutus lopputulokseen huomattaisiin.

Se, missä määrin kansalaiskeskustelut voivat toimia välittäjinä (e.g. Crum 2023) Euroopan tasolla, riippuu siitä, miten ne heijastelevat laajempaa yhteisöä. Jos demokratia vajeeseen ja legitimitiikkikriisiin tarjotaan ratkaisua deliberaatiota kansalaiskeskustelujen muodossa, kuten tulevaisuuskonferenssin lopputuloksena suositeltiin, tulisi tietää, kuka tätä ratkaisua tarjoaa. Onko sen tuottanut jo valmiiksi itsevalikoituneet EU:hun myönteisesti suhtautuvat henkilöt, vai onko myös kriittisemmin Euroopan unioniin suhtautuneet näkemykset otettu prosessissa riittävästi huomioon?

Lähteet

- Balestrini, P. P. 2012. How Citizens' Education, Occupation, Personal Economic Expectations and National Identity Interact with One Another to Sway Public Opinion on the EU. *Swiss Political Science Review*, Vol. 18 (issue 3) Syyskuu 2012. s. 371-84.
<https://doi.org/10.1111/j.1662-6370.2012.02068.x>.
- Boomgaarden, Hajo G., Schuck, Andreas R. T., Elenbaas, Matthijs ja de Vreese, Claes H. 2011. Mapping EU attitudes: Conceptual and empirical dimensions of Euroscepticism and EU support. *European Union Politics*, 12(2), 241-266. DOI: 10.1177/1465116510395411.
- Brown, Mark. B. 2006. Survey Article: Citizen Panels and the Concept of Representation. *The Journal of Political Philosophy*, 14(2), 203–25. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9760.2006.00245.x>.
 Viitattu 14.8.2024.
- Bächtiger, A., Dryzek, J. S., Mansbridge, J. and Warren, M. E. 2018. Deliberative Democracy: An Introduction. Teoksessa: Bächtiger, André, Dryzek, John, S., Mansbridge, Jane and Warren, Mark E. (Toim.): *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Pp. 1-31. 2018. Oxford University Press. Oxford.
- Crum, Ben. 2023. Models of EU Constitutional Reform: What do we learn from the Conference on the Future of Europe? *Global Constitutionalism*. (2023). doi:10.1017/S2045381723000102.
- Curato, N., Sass, J., Ercan, S. A., & Niemeyer, S. (2022). Deliberative democracy in the age of serial crisis. *International Political Science Review*, 43(1), 55-66.
<https://doi.org/10.1177/0192512120941882>.
- Daan Jacobs & Wesley Kaufmann (2021) The right kind of participation? The effect of a deliberative mini-public on the perceived legitimacy of public decision-making. *Public Management Review*, 23:1, 91-111, DOI: 10.1080/14719037.2019.1668468.
- Dahl, R. A. 1970. *After the revolution? authority in a good society*. New Haven: Yale University Press.
- de Witte, B. 2021. The European Union's COVID-19 Recovery Plan: The Legal Engineering of an Economic Policy Shift. *Common Market Law Review* 58(3):635–82.
<https://doi.org/10.54648/cola2021046>.
- van Dijk, L., Turkenburg, E. ja Pow, J. 2023. The perceived legitimacy of deliberative mini-publics:

- taking the perspective of polarized citizens. *European Political Science Review* (2023), 15, 409–426. doi:10.1017/S1755773922000649.
- Dryzek, J. 2009. Democratization as deliberative capacity building. *Comparative political studies*, 42 (11), 1379–1402. <https://doi.org/10.1177/0010414009332129>.
- Dryzek, J. S. ja Niemeyer, S. 2008. Discursive Representation. *American Political Science Review*, Vol. 102, No. 4 November 2008. doi:10.1017/S0003055408080325.
- Easton, D. 1975. A Re-Assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, Oct., 1975, Vol. 5, No. 4 (Oct., 1975), ss. 435-457. <https://www.jstor.org/stable/193437>.
- van Elsas, E. J. 2017. Opposing a different Europe: The nature and origins of Euroscepticism among left-wing and right-wing citizens in Western Europe. PhD-thesis, University of Amsterdam.
- Eriksen, O. Erik, and Fossum, John Erik. 2018. "Deliberation constrained. An increasingly segmented European union." Teoksessa: Bächtiger, André, Dryzek, John, S., Mansbridge, Jane ja Warren, Mark E. (Toim.): *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. 2018. Oxford University Press. Oxford.
- Euroopan komissio. 2022. Conference on the Future of Europe. Putting Vision into Concrete Action. COM(2022) 404 final. Brussels: European Commission.
- Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti 2022a. Eurobarometer 96.1 (2021). Brysseli. GESIS, Cologne. ZA7846 Data file Version 1.0.0, <https://doi.org/10.4232/1.13882>.
- Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti 2022b. Eurobarometer 96.1. (2021) Country Questionnaire Finland (Finnish). Brysseli. GESIS, Cologne. <https://doi.org/10.4232/1.13882>.
- Euroopan parlamentti 2022. European Parliament resolution of 4 May 2022 on the follow-up to the conclusions of the Conference on the Future of Europe (2022/2648(RSP)). P9_TA(2022)0141.
- Eurooppaneuvosto. 2022. European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions. EUCO 24/2. Brussels: European Council.
- Euroopan tulevaisuuskonferenssi. 2022. Conference on the Future of Europe. Report on the final outcome. 2po250fn174z62m8g8c9ya9e62m7 (archive-it.org)
- Fabre, A., Apouey, B., Douenne, T. et al. 2021. Who Are the Citizens of the French Convention for Climate? <https://shs.hal.science/halshs-03265053>.

- Fiket, Irena. 2023. "Citizens' assemblies at supranational level: Addressing the EU and global democratic deficit." Teoksessa: Reuchamps, Min, Vrydagh, Julien, and Welp, Yanina (Toim.) 2023. *De Gruyter Handbook of Citizens' Assemblies*. Walter de Gruyter GmbH. Berlin/Boston. ss. 197-202. doi.org/10.1515/9783110758269-017.
- Fishkin, James. 2018. "Deliberative Polling." Teoksessa: Bächtiger, André, Dryzek, John, S., Mansbridge, Jane and Warren, Mark E. (Toim.): *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Pp. 315-328. 2018. Oxford University Press. Oxford.
- Fitzgerald, J., Gottschalk, P. and Moffitt, R. 1998. The Impact Of Attrition In The Panel Study Of Income Dynamics On Intergenerational Analysis, *Journal of Human Resources*, v33(2, Spring), 300-344.
- Florida, Antonio. 2018. The Origins of the Deliberative Turn. Teoksessa: Bächtiger, André, Dryzek, John, S., Mansbridge, Jane and Warren, Mark E. (Toim.): *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Pp. 35-54. 2018. Oxford University Press. Oxford.
- Germann, M., Marien, S. ja Muradova, L. 2022. Scaling Up? Unpacking the Effect of Deliberative Mini-Publics on Legitimacy Perceptions. *Political Studies* 1–24. DOI: 10.1177/00323217221137444.
- Giraudet, LG., Apouey, B., Arab, H. et al. 2022. "Co-construction" in deliberative democracy: lessons from the French Citizens' Convention for Climate. *Humanit Soc Sci Commun* 9, 207. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01212-6>.
- Habermas, J. 1989. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, kääntänyt. T. Burger and F. Lawrence (Cambridge, MA: MIT Press) [alkup. Saksalainen edn. 1962].
- Heckman, J. J. 1990. "Selection Bias and Self-selection." Teoksessa *Econometrics*. Palgrave Macmillan. s. 201-224.
- Hobolt S. B., Brouard S. 2010. Contesting the European Union? Why the Dutch and the French rejected the European constitution. *Political Research Quarterly*, 64, 309–322. doi:10.1177/1065912909355713.
- Hooghe, Liesbet and Marks, Gary. 2009. 'A Post-functionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus'. *British Journal of Political Science* 39(1):1–23.

- Isernia, P. ja Fishkin, J. 2014. The EuroPolis deliberative poll. *European Union Politics*, Vol. 15(3) 311–327. DOI: 10.1177/1465116514531508.
- Jacquet, V. 2017. Explaining non-participation in deliberative mini-publics. *European Journal of Political Research* 56: 640–659, 2017. doi: 10.1111/1475-6765.12195.
- Jacquet, V., Niessen, C., & Reuchamps, M. 2022. Sortition, its advocates and its critics: An empirical analysis of citizens' and MPs' support for random selection as a democratic reform proposal. *International Political Science Review*, 43(2). 2022. 295-316. <https://doi.org/10.1177/0192512120949958>.
- Jacobs, D. ja Kaufmann, K. 2021. The right kind of participation? The effect of a deliberative mini-public on the perceived legitimacy of public decision-making. *Public Management Review*, 23:1, 91-111, DOI: 10.1080/14719037.2019.1668468.
- Kaakinen, M. ja Ellonen, N. 2021a. Logistinen regressio. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <Logistinen regressio - Tietoaarkisto (tuni.fi)>. Viitattu 11.04.2024.
- Kaakinen, M. ja Ellonen, N. 2021b. Regressioanalyysi. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <Regressioanalyysi - Tietoaarkisto (tuni.fi)>. Viitattu 11.04.2024.
- Kaakinen, M. ja Ellonen, N. 2021c. Regressiomallin tulkinta. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <Regressiomallin tulkinta - Tietoaarkisto (tuni.fi)>. Viitattu 11.04.2024.
- Karjalainen, M., Rapeli, L. 2015. Who will not deliberate? Attrition in a multi-stage citizen deliberation experiment. *Qual Quant* 49, 407–422 (2015). <https://doi.org/10.1007/s11135-014-9993-y>.
- Koskimaa, V. and Rapeli, L. 2020. Fit to govern? Comparing citizen and policymaker perceptions of deliberative democratic innovations. *Policy & Politics*, vol 48, no 4, 637–652, DOI: 10.1332/030557320X15870515357288.
- Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. 2021a. ”Faktorianalyysi.” Teoksessa: *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <Faktorianalyysi - Tietoaarkisto (tuni.fi)>. Viitattu 11.04.2024.
- Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. 2021b. ”Mittaaminen: Mittarin luotettavuus.”

- Teoksessa: *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <Mittaaminen: Muuttujien ominaisuudet - Tietoaarkisto (tuni.fi)>. Viitattu 11.04.2024.
- Lindberg, L. N. ja Scheingold S. A. 1970. *Europe's Would-be Polity: Patterns of Change in the European Community*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- List, Christian. 2018. "Democratic Deliberation and Social Choice." Teoksessa: Bächtiger, André, Dryzek, John, S., Mansbridge, Jane and Warren, Mark E. (Toim.): *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Pp. 315-328. 2018. Oxford University Press. Oxford.
- Moravcsik, A. 1998. *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Ithaca (NY): Cornell University Press. Print.
- Neblo, M. A., Esterling, K. M., Kennedy, R. P., Lazer, D. M. J. ja Sokhey A. E. 2010. Who Wants To Deliberate—And Why? *American Political Science Review*. Vol. 104, No. 3 August 2010. doi:10.1017/S0003055410000298.
- Nicolaidis, K. 2013, European Democracy and Its Crisis. *Journal of Common Market Studies*, Maaliskuu 2013, Vol. 51, no. 2.
- Niedermayer, O. ja Westle, B. 1995. "A typology of orientations." Teoksessa: Niedermayer O and Sinnott R (Toim.) *Public Opinion and Internationalized Governance*. Oxford: Oxford University Press, 33–50.
- Oleart, A. 2023. The political construction of the 'citizen turn' in the EU: disintermediation and depoliticisation in the Conference on the Future of Europe. *Journal of Contemporary European Studies*, 1–15. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/14782804.2023.2177837>.
- Pilet, J., Bol, D., Vittori, D. ja Paulis, E. 2023. Public support for deliberative citizens' assemblies selected through sortition: Evidence from 15 countries. *European Journal of Political Research* 62: 873–902, 2023. doi: 10.1111/1475-6765.12541.
- Pow J. 2023. Mini-Publics and the Wider Public: The Perceived Legitimacy of Randomly Selecting Citizen Representatives. *Representation*, 59:1, 13-32, DOI:10.1080/00344893.2021.1880470.
- Quintelier, E. ja van Deth, J. W. 2014 Supporting Democracy: Political Participation and Political Attitudes. Exploring Causality Using Panel Data. *Political Studies*: 2014 VOL 62(S1), 153–171. doi: 10.1111/1467-9248.12097.
- Rawls, John. 1993. *Political Liberalism*. New York: Columbia University Press.

- Rooduijn, M. ja van Kessel, S. 2019. Populism and Euroskepticism in the European Union. In Oxford Encyclopedia of European Union Politics. Oxford University Press.
doi:10.1093/acrefore/9780190228637.013.1045.
- Ryan, M. ja Smith, G. 2014. "Defining Mini-Publics." Teoksessa *Deliberative Mini-Publics – Involving Citizens in the Democratic Process*. Toim. Grönlund, K., Bächtiger, A. ja Setälä, M. ECPR Press. United Kingdom.
- Schiffbeck, A. 2019. Attrition in long-term deliberative processes. The neighbourhood consultative councils in Timisoara. *Contemporary Politics*, 25:1, 94-110, DOI: 10.1080/13569775.2018.1550707.
- Setälä, Maija. 2021. Advisory, Collaborative and Scrutinizing Roles of Deliberative Mini-Publics. <https://doi.org/10.3389/fpos.2020.591844>.
- Setälä, M, and Smith, G. 2018. Mini-Publics and Deliberative Democracy. Teoksessa: Bächtiger, André, Dryzek, John, S., Mansbridge, Jane and Warren, Mark E. (Toim.): *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Pp. 55-69. 2018. Oxford University Press. Oxford.
- Smith, G. 2012. "Deliberative democracy and mini-publics." Teoksessa: Kenneth Newton, Brigitte Geissel (Toim.): *Evaluating Democratic Innovations: Curing the Democratic Malaise?* Routledge, 2012. 90–111.
- Talvinko, T. 2024. Eurostorie: Äärioikeiston nousu voi auttaa ymmärtämään, miksi EU ei ole demokraattinen. *Politiikasta*. 21.5.2024. <https://politiikasta.fi/eurostorie-aarioikeiston-nousu-voi-auttaa-ymmartamaan-miksi-eu-ei-ole-demokraattinen/>
- Uhrig, S. C. 2008. The Nature and Causes of Attrition in the British Household Panel Study. ISER Working Paper Series No. 2008-05.
- de Vreese C. H., Azrout, R. ja Boomgaarden H. G. 2018. One Size Fits All? Testing the Dimensional Structure of EU Attitudes in 21 Countries. Oxford University Press.
doi:10.1093/ijpor/edy003. Haettu: 8.2.2024.
- Vrydagh, Julien. 2023. "Citizens' Assemblies: An Introduction". Teoksessa: Reuchamps, Min, Vrydagh, Julien, and Welp, Yanina (Toim.) 2023. *De Gruyter Handbook of Citizens' Assemblies*. Walter de Gruyter GmbH. Berlin/Boston. ss. 1-17.

Liitteet

Liite 1. Muuttujien operationalisointi

1.1. Selittävät muuttujat: Kontrollimuuttujat

1. d11. Ikä.

- 2. 18 vuotta
- 72. 85 vuotta
- NA. Muut

2. d10. Sukupuoli.

- 0. Mies
- 1. Nainen
- NA. Muut

3. Koulutustaso (vuosina)

- 1. 1
- 89. 89

3. d15a. Mikä on tämänhetkinen ammattisi?

- 0. Työttömät/eläkkeellä olevat/Opiskelijat
- 1. Työntekijä
- 2. Palveluksessa/virassa
- 3. Yrittäjät

4. d25. Sanoisitko, että asut...?

- 1. Maaseutualueella tai kylässä
- 2. Pienessä tai keskisuuressa kaupungissa
- 3. Suuressa kaupungissa

5. Polintr. Poliittinen kiinnostus.

- 0. Ei yhtään kiinnostunut,
- 1. Vähän kiinnostunut
- 2. Kiinnostunut
- 3. Hyvin kiinnostunut

6. Poliitiikan yhteydessä ihmiset puhuvat 'vasemmistosta' ja 'oikeistosta'. Miten sijoittaisit omat poliittiset näkemyksesi tälle asteikolle?

- 5. Vasemmisto
- 0. EOS.
- 5. Oikeisto
- NA. Kieltäytynyt vastaamasta

1.2. Selittävät muuttujat: Euroopan unioniin suhtautumista kuvailevat faktorit (Taulukko 2)

Faktori 1. Samaistuminen Euroopan unioniin

1. d78. Luoko EU sinulle yleisesti ottaen hyvin positiivisen, melko positiivisen, neutraalin, melko negatiivisen vai hyvin negatiivisen vaikutelman itsestään?

- 2. Hyvin positiivisen
- 1. Melko positiivisen
- 0. Neutraalin

- 1. Melko negatiivisen
- 2. Hyvin negatiivisen
- NA. EOS

2. d19. Onko EU:sta saamasi kuva viimeisen vuoden aikana parantunut, huonontunut vai pysynyt suunnilleen samalla tasolla?

- 1. Parantunut
- 0. Pysynyt samalla tasolla
- 1 Huonontunut

3. qa31. Mikä seuraavista Euroopan unionia koskevista väittämistä on lähinnä omaa kantaanne?

- 2. Kannatatte Euroopan unionia ja sen nykyistä toimintatapaa
- 1. Kannatatte Euroopan unionia melko paljon, mutta ette sen nykyistä toimintatapaa
- 0. En osaa sanoa
- 1 Suhtaudutte Euroopan unioniin melko epäillen, mutta voisitte muuttaa kantaanne, jos sen toimintatapaa muutettaisiin kunnolla
- 2. Vastustatte yleisesti ottaen ajatusta Euroopan unionista

4. qa30_4. Kertokaa, missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä. Olette tyytyväinen asuessanne EU:ssa

- 2. Täysin samaa mieltä
- 1. Samaa mieltä
- 0. EOS
- 1 Eri mieltä
- 2 Täysin eri mieltä
- NA. Ei sovellettavissa

Faktori 2. Suorituskeskeinen suhtautuminen

5. QA23_7. Millä tasolla voimme mielestänne hoitaa seuraavat asiat tehokkaimmin? Talous ja kasvu.

- 2. Vain EU:n tasolla
- 1. Lähinnä EU:n tasolla
- 0. Yhtä lailla EU:n tasolla ja kansallisella tasolla
- 1. Lähinnä kansallisella tasolla
- 2. Vain kansallisella tasolla
- NA. EOS

6. qa23_3. Millä tasolla voimme mielestänne hoitaa seuraavat asiat tehokkaimmin? Työllisyys ja sosiaaliturva.

- 2. Vain EU:n tasolla
- 1. Lähinnä EU:n tasolla
- 0. Yhtä lailla EU:n tasolla ja kansallisella tasolla
- 1. Lähinnä kansallisella tasolla
- 2. Vain kansallisella tasolla
- NA. EOS

7. sd18b. Entä kuinka tyytyväinen olet demokratian toimivuuteen Euroopan unionissa?

- 2. Erittäin tyytyväinen.
- 1. Melko tyytyväinen.
- 0. EOS.
- 1. En kovin tyytyväinen.
- 2. En lainkaan tyytyväinen.

8. sd18b. Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä? Äänelläni on merkitystä Euroopan unionissa.

- 2. Täysin samaa mieltä
- 1. Jokseenkin samaa mieltä
- 0. EOS
- 1. Jokseenkin eri mieltä
- 2. Täysin eri mieltä

9. qa19_4. Missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä? Euroopan unioni on projekti, joka antaa eurooppalaisnuorille perspektiiviä tulevaisuuteen.

- 2. Täysin samaa mieltä
- 1. Melko samaa mieltä
- 0. EOS
- 1. Melko eri mieltä
- 2. Täysin eri mieltä

Faktori 3. Idealistinen suhtautuminen

10. qa19_1. Missä määrin olette samaa mieltä tai eri mieltä seuraavista väittämistä? Euroopan unioni on vakaa alue levottomassa maailmassa.

- 2. Täysin samaa mieltä
- 1. Melko samaa mieltä
- 0. EOS
- 1. Melko eri mieltä
- 2. Täysin eri mieltä

11. d21. Onko (oman maan) jäsenyys Euroopan unionissa mielestänne yleisesti ottaen...?

- 1. Hyvä asia
- 0. Ei hyvä eikä huono asia
- 3. Huono asia
- NA. EOS

12. qa27_1. Missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä? Ilmastomuutoksen torjunta voi luoda uusia työpaikkoja sekä mahdollisuuksia innovointiin ja investointeihin.

- 2. Täysin samaa mieltä
- 1. Samaa mieltä
- 0. EOS
- 1. Eri mieltä
- 2. Täysin eri mieltä

13. qa26_1. Kertokaa kuinka tärkeitä seuraavat tavoitteet ovat teille henkilökohtaisesti. Tehdään Euroopasta maailman ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä.

- 2. Erittäin tärkeä
- 1. Melko tärkeä
- 0. EOS
- 1. Ei kovin tärkeä
- 2. Ei lainkaan tärkeä

14. qa26_2. Kertokaa kuinka tärkeitä seuraavat tavoitteet ovat teille henkilökohtaisesti. Lisätään uusiutuvan energian osuutta Euroopan taloudessa ja parannetaan energiatehokkuutta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.

- 2. Erittäin tärkeä
- 1. Melko tärkeä
- 0. EOS
- 1. Ei kovin tärkeä
- 2. Ei lainkaan tärkeä

Faktori 4. Päätöksenteon taso: EU vai kansallisvaltio

15. qa23_9. Millä tasolla voimme mielestänne hoitaa seuraavat asiat tehokkaimmin? Ulkopolitiikka.

- 2. Vain EU:n tasolla
- 1. Lähinnä EU:n tasolla
- 0. Yhtä lailla EU:n tasolla ja kansallisella tasolla
- 1. Lähinnä kansallisella tasolla
- 2. Vain kansallisella tasolla
- NA. EOS

16. qa23_10. Millä tasolla voimme mielestänne hoitaa seuraavat asiat tehokkaimmin? Turvallisuus ja puolustuspolitiikka.

- 2. Vain EU:n tasolla
- 1. Lähinnä EU:n tasolla
- 0. Yhtä lailla EU:n tasolla ja kansallisella tasolla
- 1. Lähinnä kansallisella tasolla
- 2. Vain kansallisella tasolla
- NA. EOS

17. qa23_1. Millä tasolla voimme mielestänne hoitaa seuraavat asiat tehokkaimmin? Muuttoliike ja pakolaiset.

- 2. Vain EU:n tasolla
- 1. Lähinnä EU:n tasolla
- 0. Yhtä lailla EU:n tasolla ja kansallisella tasolla
- 1. Lähinnä kansallisella tasolla
- 2. Vain kansallisella tasolla
- NA. EOS

18. qa23_5. Millä tasolla voimme mielestänne hoitaa seuraavat asiat tehokkaimmin? Ympäristö ja ilmastonmuutos.

- 2. Vain EU:n tasolla
- 1. Lähinnä EU:n tasolla
- 0. Yhtä lailla EU:n tasolla ja kansallisella tasolla
- 1. Lähinnä kansallisella tasolla
- 2. Vain kansallisella tasolla
- NA. EOS

1.3. Vastemuuttajat, Tutkimuskysymys 1 (Taulukko 5)

1. Summamuuttuja muuttujista: Olisitteko itse halukas ottamaan osaa kansalaisena Euroopan tulevaisuuskonferenssin toimintaan seuraavilla tavoilla? Ottamalla osaa alueenne tapahtumiin, esimerkiksi kansalaiskeskusteluihin tai -kokouksiin (qa11_1). Ottamalla osaa tällaisiin tapahtumiin toisessa EU:n jäsenmaassa sekä Brysselissä tai Strasbourgissa (qa11_2). Ottamalla osaa julkisiin kuulemisiin keskustelualustoilla verkossa (qa11_3).

- 1 Kyllä, varmasti/Kyllä, luultavasti
- 0 Ei, ehdottomasti en/Ei, luultavasti en

2. qa5_3. Missä määrin seuraavat väittämät vastaavat tai eivät vastaa mielipidettänne? Haluaisitte enemmän sananvaltaa tärkeissä päätöksissä, jotka vaikuttavat: Koko Euroopan unioniin.

- 1. Kyllä, varmasti/Kyllä, jossain määrin
- 0. Ei, ehdottomasti ei/Ei, ei oikeastaan

3. qa12.1. Mitkä seuraavista, jos mitkään, kannustaisivat teitä ottamaan osaa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin toimintaan? Jos olisitte vakuuttunut siitä, että osallistumisellanne on todellista vaikutusta.

- 1. Mainittu
- 0. Ei mainittu

Vastemuuttajat, Tutkimuskysymys 2 (Taulukko 6)

1. qa10_1. Missä määrin olette samaa mieltä tai eri mieltä seuraavista Euroopan tulevaisuutta käsittelevää konferenssia koskevista väittämistä? Konferenssi edustaa merkittävää demokratian edistysaskelta EU:ssa.

- 1. Mainittu
- 0. Ei mainittu

2. qa4_1. Missä määrin olette samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä? EU:n kansalaisten mielipide tulisi ottaa paremmin huomioon Euroopan tulevaisuuteen liittyvissä päätöksissä.

- 1. Täysin samaa mieltä/Melko samaa mieltä
- 0. Täysin eri mieltä/melko eri mieltä

3. qa12.7. Mitkä seuraavista, jos mitkään, kannustaisivat teitä ottamaan osaa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin toimintaan? Jos kaikki yhteiskunnan osat olisivat edustettuina.

- 1. Mainittu
- 0. Ei mainittu

Liite 2. Selittävien muuttujien kuvailevat jakaumat

Jatkuvat muuttujat:

Muuttuja	N	min.	max.	Keskiarvo	Mediaani	Moodi
Ikä	26042	18	85	51,48	52	65
Koulutus	23893	2	89	20,28	19	18
Poliittinen kiinnostus	26522	0	3	1,68	2	2
Ideologia	25177	-5	5	-0,32	-1	-1

Kategoriset muuttujat:

Muuttuja	Frekvenssi	%	Kumulatiivinen frekvenssi	Kumulatiivinen prosentti
Sukupuoli				
Mies	12240	46,2%	12 240	46,2%
Nainen	14268	53,8%	26 508	100%
Ammattiryhmä				
Työtön/eläkkeellä	3887	14,7%	3887	14,7%
Työläinen	8862	33,4%	12749	48,1%
Palveluksessa/virassa	11646	43,9%	24395	92%
Yrittäjä	2127	8%	26522	100%
Asuinpaikka				
Maaseutu	8663	32,7%	8663	32,7%
Pieni kaupunki	9874	37,2%	18537	69,9%
Suurkaupunki	7978	30,1%	26515	100%

Liite 3. VIF -testien tulokset

VIF-testien tulokset: Taulukko 5

Muuttujat	Osallistuminen kansalaiskeskusteluun	Oma vaikutus	Vaikuttavuus
	GVIF	GVIF	GVIF
Ikä	1,512908	1,518915	1,518505
Sukupuoli	1,027746	1,030268	1,030401
Koulutus	1,074223	1,091017	1,089688
Ammatti	1,586815	1,622944	1,623830
Paikkakunta	1,022170	1,018767	1,023844
Poliittinen kiinnostus	1,053204	1,047528	1,057593
Ideologia	1,022353	1,019656	1,020079
Samaistuminen	1,697653	1,728556	1,741604
Suorituskeskeisyys	1,920154	1,998137	2,058547
Idealismi	1,320047	1,325422	1,359505
Päätöksenteon taso	1,360969	1,402464	1,426267

VIF -testien tulokset: Taulukko 6

Muuttujat	Tulevaisuuskonferenssin vaikutus	Kansalaisten ääni EU-päätöksenteossa	Kaikkien ryhmien huomiointi
	GVIF	GVIF	GVIF
Ikä	1,505772	1,449689	1,509878
Sukupuoli	1,030001	1,036485	1,030834
Koulutus	1,084522	1,088401	1,087488
Ammatti	1,616694	1,574859	1,621421
Paikkakunta	1,022960	1,020151	1,024611
Poliittinen kiinnostus	1,051426	1,058516	1,057273
Ideologia	1,021822	1,029682	1,019849
Samaistuminen	1,492633	1,836481	1,686730
Suorituskeskeisyys	1,727787	2,153329	1,946400
Idealismi	1,206036	1,426339	1,315196
Päätöksenteon taso	1,361414	1,473662	1,394215